

የአባ እስጢፋኖስ ገድል

“የሀገራችን ትምህርት ያልሆነ ታስተምራለህ” ሲሉ በጥል ተነሡብኝ። የዚች ሀገር ትምህርት ምንድነው? አንዴትስ የሌላ ነው? በክርስቶስና በአንዲት ቤተ ክርስቲያን ከሆነው ሁሉ በቀር ሌላ አላውቅም።

አባ እስጢፋኖስ

የንቅናቄው መሪ አቡነ እስጢፋኖስ
(ከደቂቀ እስጢፋኖስ መጽሐፍ፡ MS Spencer 7, f. 4b.)

መግቢያ

(5^ሀ) በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ።

የብፁዕና የቅዱስ፥ የሃይማኖት ዓምድ፥ የክርስቲያን መብራት፥ (የሰማዕትነት) አክሊል የደፋ፥ ሩጫውን በሀገረ ንትር በድብ ፀር¹ ዘመን ድል በሚሰጥ ብርታት የፈጸመ፥ የአባ አስጢፋኖስ ገድልና ሰማዕትነት (እነሆ)። የሰማዕትነት አክሊል መድፋትን የፈጸመው² በእግዚአብሔር ሰላም በታኅሣሥ ፲፰ ቀን ነው። ጸሎቱና በረከቱ ለዘለዓለም ከኛ ጋራ ይሁኑ፤ አሜን።

ትውልድና እድገት

ይህ ሰው (5^ሐ) ከአክሱም ቤተ ክርስቲያን³ ወደ ምሥራቅ የአራት ቀን መንገድ ርቀት ላይ ካለ ሀገር ከስቡሐ ሰዎች ወገን ነበረ። የቤተሰቡ የትውልድ ሀገር ግፍሜላ፥ የአባቱ ርስት መርዋ፥ የአባቱ ስም ብርሃነ መስቀል፥ የእናቱ ስም ሳራ ነበር። በዘራቸው ክርስቲያኖች ነበሩ። (ገና) በእናቱ ማገፀን ሳለ አባቱ ሞተ። ሲወለድ ስሙን ኀድገ አንበሳ አሉት። እናቱ ከሕፃንነት አሳደገችው።

በአባቱ ወንድም ቤት ዝቀላይ በሚሏት አገር ለዘመዶቹ በሚገባው ሁሉ እየታዘዘ በሰላማዊነት የማይጨቃጨቅ ሆኖ ጉለመሰ። ወንድሞቹና ባልደረቦቹ ሲበድሉት (በደሉን) በትዕግሥት ያልፋታል አንጂ (6^ሀ) በማክፋፋት ወደሚረዱት (ሰዎች) አያመጣም ነበረ። እንደ ትንሾች ለጨዋታና ለረብሻ አይጓጓም ነበረ። ማንንም ስለአየበትና ስለሰማበት ነገር ከዘመዶቹ ዘንድ አያሳጣም ነበረ፤ ከባልደረቦቹ የተለየ ሆኖ፥ ኑሮው በሙልካምና በጸጥታ ነበረ።

1. ድብ ፀር (“ጅብ ጠላት”) የሚሉት አዲ ዘርአ ያዕቆብን ነው። አጠራሩ “አንበሳ በፀር” ከሚለው ከአዲ ናኦድ (1488-1500) ስም ጋራ ስለሚመሳሰል ገድሎ የተጻፈው ጉጉሡ ይህ ሰም ከወጣለት በኋላ እንደሆነ ይገመታል።
2. “ሩጫውን ፈጸመ” የሚለው አነጋገር ከ2ጢሞ 4፡ 7 የተወሰደ ይመስላል።
3. “አክሱም ቤተ ክርስቲያን” ያልኩት ግዕዙ “ገበዘ አክሱም” ያለውን ነው። በጥንት ጊዜ የአክሱም ጽዮን ቤተ ክርስቲያን ስሟ “ገበዘ አክሱም” (የአክሱም ጠባቂ) ይባል ነበረ። አንድ የግዛት ዘመኑ በትክክል ያልታወቀ ጉጉሥም ስሟን የንግሥ (የሹመት) ስሙ አድርጎ “አለ ገበዝ” ተብሎ ተጠርቶበታል። Getatchew Haile, “The Homily of Abba Elayyas, Bishop of Aksum, on Mättä,” *AB*, Vol. 108 (1990), pp. 29-47.

ቀጥሎ የበጎች እረኛ ሆኑ። በጎቹን በሚጠብቅበት ዱር ሳለ ሙሴ በደብረ ሲና በጎቹን ሲጠብቅ የተሰጠችው ጸጋ ታገኘው ዘንድ ተመኘ። ይህች (የምኞት) ሙቀት በልቡ ውስጥ ጋለች። (ሲመኝም፥ ምኞቱን) እስኪደርስባት ድረስ ፈጣሪውን እግዚአብሔርን ለማየት፥ ሕይወት በጪ ቃሉን ለመስማትና በሕጉ እንዲያገለግለው የሚያስችል መሠረት በመጣል እንጂ በሚያልፍ ሐሳብ (ብቻ ሳይሆን) አልነበረም።

(6^ሰ) ይህቺ ንቃት ከተዛመደችው በኋላ አስተማሪ እንዲፈልግ ጥበብ መንገዱን አመለከተችው። ቤተ ኢየሱስ ወደሚሏት መካን⁴ ሄዶ እዚያ መዝሙረ ዳዊትን መማር ጀመረች። ወንድሞቹ በሰሙ ጊዜ የሃይማኖት ሰው ለመሆን በመፈለጉ በጣም ተቆጡ። ምክንያቱም እነሱ በጦርና በቀስት መዋጋትና በንደኞቻቸውም ዘንድ ርስት ለማግኘት ተዘጋጅተው ስለነበረ፥ እሱንም እንደፍላጎታቸው እንዲሆን ፈልገው ነበረ። በቁጣ እንዲህ ሲሉ ገላመጡት፥ “ካልተውክ እንገድልሃለን።” እሺ አላላቸውም። ማባበል ሲያቅታቸው ተዉት። ያቺ መካን ለምድራቸው ሳረቤት ናት።

ትምህርቱ ላይ (7^ሰ) በጉጉት ተጠመደ። አንድ ቃል ሲነግሩት ትርጉሟን ይጠይቃቸዋል። እነሱም በሚያደርገው መንፈሳዊ ምርምር ምክንያት ያደንቁታል። (እያያዙ) እንደሚማሩ ትናንሽ ልጆች ሳይሆን፥ በርምጃው፥ በመልስ አሰጣጡ፥ በጭምታው (ሁሉ)፥ ፍጹሞች እንደሆኑት ነበረ። የዚያች ቦታ ካህናት የሥራውን ውበት አይተው ስሙን እስጢፋኖስ አሉት። ይህቺ ከቤተ ክርስቲያን መንፈስ የሆነች፥ ከቀዳሚ ሰማዕት ጋራ ሞገሼ ያደረገችው ስያሜው የሰማዕትነት ቅድስት ሩጫውን የሱ ተጋሪ እንድታደርግልን ነው።⁶

የሕግ ትምህርቱን⁷ ለአገልግሎት ከሚያስፈልገው (ደረጃ) ሲያደርስ ዲቁና እንዲሾመው ከጳጳሱ ዘንድ ወስዱት።

4. እንደ ቤተ ክርስቲያንና እንደ ገዳም ያሉ ቀዋሚ ሕዝባዊ ቦታዎች በግዕዝ “መካን” (“ካ” ሳይጠብቅ) ይባላሉ፡ “center” እንደማለት ነው።

5. እባ እዚህ ትምህርታቸውን የጀመሩት ዳዊት በመማር ከሆነ፡ ከዚያ በፊት ያሉትን የትምህርት ደረጃዎች ከሌላ ትምህርት ቤት ቢያልፉ ነው። ወይም ዳዊት መማር ማለት ተማሪ መሆንንና ወደ ካህንነት መሸጋገርን ያመለክት ኖሯል።

6. በቤተ ክርስቲያን ታሪክ “ቀዳሚ ሰማዕት” (“የመጀመሪያው ሰማዕት”) የሚባለው ቅዱስ እስጢፋኖስ ነው። የመጀመሪያው ሊቀ ዲያቆንም ይባላል። በዲቁና ሐዋርያትንና የመጀመሪያዎቹን ምእመናን በሚያገለግልበት ጊዜ እይሁድ በድንጋይ ወግረው ገድለውታል። በዚህም የመጀመሪያው ሰማዕት ተብሏል። የሐዋ ሥራ 6፡ 1-8፡ 2።

7. “የሕግ ትምህርት” የሚባለው የሃይማኖት፥ የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ነው። ሃይማኖትን ሲያመለክት የእይሁድ ሕግ፥ የክርስትና ሕግ፥ የእስላም ሕግ ሲል ይገኛል። የሃይማኖት መጻሕፍት መፋረጃ ስለነበሩ የሕግ መጻሕፍት ይባሉ ነበር።

መንፈሳዊ ጥሪ

(7^ሐ) ከጳጳሱ ግቢ እንዳለ፡ ከዚህ በፊት የኖረውንና የወደፊቱንም ሕይወቱን እንዲገመግም፡ እንዴትስ እንደ እነማ እግዚአብሔርን በማገልገል እንደሚኖር ሐሳቦቹን ሁሉ እንዲያመዛዝን መንፈስ ቅዱስ አነቃው። ቀጥሎ ዓለምን በውስጧ እስካለው (ሁሉ) ትቶ ጌታን መከተልና ለሕይወት ሰጪ ትእዛዞች መጠመድ የሆነችው የቅዱሳን ሐዋርያት የሥራቸው ውበት ከፊቱ ቦግ አለች። ከዚህ በኋላ ወደ እግዚአብሔር በጋለ ዕንባ እንዲህ ሲል ጸለየ፡

“አቤቱ ጌታዬ፡ ከትንሽነቴ ጀምሮ አንተን ፈልጌያለሁ። በእናቴ ማጎፀንም ባንተ ጠንክራያለሁ። (8^ሀ) ሁል ጊዜ ትዝታዬ አንተ ነህ።”⁸ የምኞቴን ፍላጎት ከዘመዶቼ የፍላጎት ሐሳብ ለይተኸዋል። ሕግህንም የፈለግሁት ፈቃድህን ለማወቅና አንተ እያስተካከልክልኝ በፈቃድህ ለመኖር ነው እንጂ፡ ለዚህ ዓለም ትርፍ፡ ወይም በሰዎች ዘንድ ለመመስገን አይደለም። አሁንም እቤቱ ማረኝ፡ “መሐሪና ይቅር ባይ ነህና።”⁹ የልጅነቴንና የሞኝነቴን ኃጢአቴን ሁሉ አታስታውሰብኝ። እንደ ይቅር ባይነትህ አስታውስኝ። መልካም ቀምበርህን በማንቆ እንዳነግብ፡ ቀላል ሽክምህንም እንድሸከም በፍላጎትህ ግቢ ውስጥም አስቀምጠኝ። ሕይወቴም ፈቃድህን ለማገልገል ትዳረግ። እነሆ ከባሬ ጀምሮ (8^ለ) ራሴን ላንተ ሰጥቻለሁ። “አንተ በቃልህ አጠንክረኝ። የዐመፃ መንገድን ሁሉም ከኔ አርቅ። በሕግህም ማረኝ።”¹⁰ “አቤቱ ልመናዬ ካንተ ፊት ትድረስ፤ እንደ ቃልህም አስረዳኝ።”¹¹ ራስን በመስጫቸው ማኅተም ከቅዱሳን ደቀመዝሙሮችህ ደምረኝ። ካንተ ጋራ የገባሁትን ኪዳኔን እንድጠብቅ፡ ትልሜም ፈለግህን እንዳይስት የእርዳታህን ኀይል አስታጥቀኝ። ራሴን (ላንተ) የሰጠሁትንም እንደ ፍላጎትህ እንዲሆን አድርግ። “ሰብሐት ሁል ጊዜ ለዘላለም ያንተ ነውና።”¹² አሜን።

ዘመዶቹ አደራ የሰጡት አንድ ካህን መነኮሴ አብሮት ነበረ። እሱ ዘንድ ሄዶ ነፍስ ካወቀ ጀምሮ እስከዚች ቀን በግብርም (9^ሀ) በቃልም ያዳለጠውን ሁሉ ተናዘዘ። ነፍሱን በመንፈሳዊ እጥበት አጠዳ። ሙሽራውን መቀበያ የሚሆን ድንግልናን ከልብ በሆነ ትጋት ለመጠበቅ ተዘጋጀ።¹³ በዚያን ጊዜ እድሜው ፲፰ ዓመት ሆኖት ነበረ። “ከ፳ ዓመት (ዕድሜ) ጀምሮ የሚጐበኝ ለእግዚአብሔር ቊርባኔን አንድ ተኩል የብር ዲድርከም ያግባ”¹⁴

8. መዝ 70፡ 5-6።
 9. ይኸ ጥቅስ ከመዝ 55፡ 5 እና ከሌላ ብዙ ቦታም እለ።
 10. መዝ 118፡ 28-29።
 11. መዝ 118፡ 170።
 12. የእቡነ ዘበስማያት መጨረሻ፤ ማቴ 6፡ 13።
 13. ማቴ 25፡ 1-12 ውስጥ እንዳለው ምሳሌ ሙሽራውን ተግተው ይጠብቁ ከነበሩት ደናግል ጋራ ማያያዙ ነው።
 14. ዘፀ 30፡ 13-14።

እንደምትል የአሪት ትእዛዝም ይህ ብፁዕ ያለውን አውጥቶ ብሩን ከቤተ ክርስቲያኑ በር በተቀመጠችው የመፈተኛ መንፈሳዊት ጉሮሮ ጨመረው።¹⁵ በመንፈስ ቅዱስ እሳት አጥድቶ ለሊቀ ካህናቱ ሰጠ። ተቀብሎ (9^ሳ) ለክብር ከሚገባ (ስፍራ) አስቀመጠው።

በዚያን ዘመን አባ በርተሎሜዎስ¹⁶ በገርጌሳ ግቢው ሳለ ዲቁና ከጠውና ወደ ሀገሩ ተመለሰ። ዘመዶቹ በመመለሱና የፈለገውን በማግኘቱ ተደሰቱ።

ከጥቂት ጊዜ በኋላ ያ መነኩሴ ያባቱን ወንድም አስፈቅዶ ይዞት በትራ ወደሚሏት ደብር ሄዱ። እዚያ ሲደርሱ ብፁዑ ለመነኩሴው (እንዲህ) አለው፤ “አባ፥ ወደ ደብረ አባ ሳሙኤል ሄጄ ከመነኩሴዎቹ ጋራ በሰላምታ ለመገናኘት እፈልጋለሁ። ወደዚያ የሚሄድ ዓደኛ አግኝቻለሁ።” (መነኩሴው፥) “ደኅና ነው፤ ግን ወደ ሀገራችን እንድንሄድ (10^ሀ) ቶሎ ተመለስ” አለው። በመልስ ጊዜ (እዚያው) እንዳይተወው ወደዚያ የሚሄደውን ሰው አደራ አለው።

ወደዚያች ስሟን ሓንባር ጎድባ ወደሚሏት ደብር ሄደ። የአበምኔቷ ስም ሳሙኤል¹⁷ ነው። በሁሉ ዘንድ የታወቀ ነው፤ ንጉሦችም ያከብሩታል። እጅ ነሣው፤ የዚያችን ደብር ሽማግሌዎችን ሁሉም እጅ ነሣቸው። ከዚያ፥ ብፁዑ በልቡ ያለውን ሁሉ--መነኩሴ ለመሆን መፈለጉን--ለአበምኔቱ ገለጸለት። አበምኔቱም፥ “ፍላጎትህ መልካም ነው፤ ለእሷ (እንድትበቃ) እግዚአብሔር ይርዳህ” አለው። እዚያው አደረ።

ከዚያ፥ ያ (አብሮት የመጣው) ሰው፥ “ና እንሂድ” አለው። ብፁዑ፥ (10^ሳ) “እኔ ወደዚያ መመለስ አልፈልግም” ብሎ አምቢ አለው። ሰውየው (ብቻውን) ተመልሶ (ብፁዑ) መመለስ እምቢ እንዳለና እዚያው እንደቀረ (ለመነኩሴው) ነገረው።

መነኩሴው ተነሥቶ ወደዚያ ሄደ። ሲያገኘው (እንዲህ) አለው፤ “ምነው እንደዚህ አደረግኸኝ? (እንዴት) ከእጄ ትጠፋለህ? አሁንም ና ከአባቶችህ ልመልሰህ። ከዚያ በኋላ የፈለግኸውን አድርግ። አሁን ግን እንደዚሁ ብትቀር አንተን ከእኔ ይፈልጋሉ። (ታዲያ) ምን እሳቸዋለሁ?

15. ምንጩ ዘካ 11፡ 13 ነው፤ ግን ለቤተ ክርስቲያን ገንዘብ ሲስጥ ገንዘቡ እንዲጸዳ መጀመሪያ ከቤተ ክርስቲያኑ በራፍ ላይ የሚጨመርበት በጉሮሮ ምሳሌ የሚታይ ጉድጓድ ወይም ጎድጓዳ አቃ ያለ ይመስላል። ምናልባትም ልጆች ዲቁና፥ ዐዋቆች ቅስና ሲቀበሉ ለጳጳሱ የሚሰጡት ክፍያ ሊሆንም ይችላል።

16. አባ በርተሎሜዎስ የኢትዮጵያ ጳጳስ ሆነው የመጡት በ1391 ዓ. ም. ነው፤ በአፄ ይሥሐቅ ዘመንም ነበሩ፤ Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del Negus Zar 'a Yā 'qob (Mashafa Berhān)*, CSCO, vol. 261/51, Louvain 1965, p. 131. ይሥሐቅ የነገሠው በ1406-1421 ዓ. ም. ነው።

17. አባ ሳሙኤል ዘቆየፍ እውነትም ገድል የተደረሰላቸው የታወቁ አበምኔት ነበሩ፤ Kinefe-Rigb Zelleke, “Bibliography of the Ethiopic Hagiographical Traditions,” *JES*, vol. 13, no. 2 (1975), p. 89 (entry no. 134).

አሁንም ሐዘን አታምጣብኝ፤ የዘመዶችህን ቁጣ ታውቃለህ።” በእንደዚህ ያለ አነጋገር አስጨነቀው። የደብሩ ሰዎችም ከአበምኔቱ ጋራ ሁነው መነኮሴውን ረዱት (11^ሀ)፤ ምክንያቱም በፊት ያውቁታል። ምርር ብሎ እያለቀሰ እሺ አላቸው። ብፁዕ መነኮሴውን፡ “ይቺን ነፍሴ የምትፈልጋትን ሐሳቤን ለዘመዶቼ እንዳትናገር በል ማልልኝ” አለው። ማለለት።

ከዚህ በኋላ፡ ወደ ሀገራቸው ሂዱና እዚያ ሲደርሱ መነኮሴው ለአባቱ ወንድምና ለዘመዶቹ እንዲህ¹⁸ እያለ አሰረከበው፤ “እነሆ ልጆችሁ መጥቶላችኋል፤ ግን ካሁን ጀምሮ ልቡ እናንተ ከምትፈልጉት ሩቅ ነው።” (ይኸንን) ስምተው ብፁዕን እንደ አሰረኛ ጠበቁት። የቅዱሱ አባት ወንድም በዚያች አገርና በዘመዶቹ የትውልድ አገር በግፍሜላ ላይ ሹም (11^ላ) ነበረ። ገንዘብ በመስጠትና የአባቱን ርስት በማካፈል ይደልለው ጀመር። ወንድሞቹም ልቦናውን ከላይ ከነፃነቱ ጠፈር እነሱ ወዳሉበት ለብልሹ ዓለም ወደ መገዛት ባርነት ሊያወርዱት ፈልገው፡ በማግባትና (ልጅ) በመውለድ የሚገኘውን የዓለምን ቃና በፊቱ ያጣፍጡለት ነበረ። ጓደኞቹ የሚመስሉም የሰይጣን መልአክቶች እንዲህ ሲሉ ይነግሩት ነበረ፤ “እኛ ከወንድሞቻችን ሚስቶችና ከሌሎችም ጋራ በመተኛት ተድላ እናደርጋለን። እንዴት ነው አንተ ከወንድሞችህ ሚስቶች ዘንድ የማትሄደው? ከባልደረቦችህ ጋራም በሣቅ (12^ሀ) የማትጫወተው? አንዴትስ ሕይወትህን እንደ ሞኝ ታደርጋለህ?”

እሱ ግን በዚህ የኃጢአት ማጥ በሆነ ጉዳያቸው ሁሉ ሳይታወክ በጸጥታ ይኖር ነበረ። የዝሙት ደም የሚደርቅበትን የጌታን የልብስ ዘርፍ በመዳሰስ ኃይል ያገኝ ነበረ።¹⁹ በእግሩ ፈለግ ሽቶም ራሱን ያውድ ነበረ።²⁰ ያቺን ዓመት በዱለታቸው ሳይተባበር ከነሱ ጋራ አሳለፈ። ብቻ (የመንፈሳዊ) ጦር መሣሪያውን ታጥቆ የወይኑን አትክልተ ቦታ ከጠላት ጥቃት ሁሉ እየጠበቀ ኖረ።²¹

ዓለምን ስንብት

ከዚህ በኋላ ተነሥቶ እናቱ ወዳለችበት ሄደ፤ (12^ላ) የምትኖረው እሱ ካለበት ርቃ ነበረ። ቅዱሱን ሕፃንነቱን ካሳለፈችለት በኋላ ሌላ ሰው አግብቷት ነበረ። እሷ ዘንድ ሄዶ በሰላም ሲሰናበታት፡ እናቱ ወደ ዱር ቦታ ዞር አድርጋ

18. በዚህ ገድል ውስጥ “እንደዚህ” ብዬ የምተረጉመው የግዕዝ ቃል የለም፤ ግን “እንደዚህ” ወይም “እንዲህ” የሚለውን ቃል ካልጨመርኩበት አማርኛው እያምርም። ቃሉ የሚያስፈልግበት ቦታ ብዙ ስለሆነ ሁልጊዜ በቅንፍ ማስቀመጡ ደግሞ ሳይን ያታክታል። ስለዚህ ካሁን በኋላ ያለቅንፍ እስገባዋለሁ።

19. ዓሥራ ሁለት ዓመት ሙሉ ደም ይፈላት የነበረች ሴት የጌታን ልብስ ስትነካ ደሟ ቆሞላታል፤ ያንን ታሪክ መጥቀሱ ነው፤ ማቴ 9: 20-22፤ ማር 5: 25-29።

20. ይኸም የጌታን እግር እጥባ በጠጉሯ አድርቃ ሽቱ የቀባችውን ሴት ታሪክ የሚጠቅስ ይመስላል፤ ሉቃ 7: 35-38።

21. የሙኅልይ 1: 6 ጥቅስ ያለበት ይመስላል።

እንዲህ አለችው፤ “ልጄ፡ ማኅፀኔንና ያሳደጉህን ጡቶቼን በማስታወስ ሐሳብህን ንገረኝ፤ ይኸ ከወንድሞችህና ከባልደረቦችህ ተለይቶ ብቸኛ መሆን ምንድን ነው? የእርምጃህ ትርጉሙስ ምንድነው? እንግዲህ ለሞት እስከሚያደርስ ጥልቅ በሆነ ሐዘን ላይ አትጣለኝ። በልብህ ውስጥ ያለውን በመንገር ማረኝ።”

.. ቅዱሱ እንዲህ አላት፤ “በሆድሽ እንዳለሁ አባቴ እንደሞተ ታውቂያለሽ። (13^ሀ) አንቺም በልጅነቴ ጣልሽኝ። እግዚአብሔር ብቻውን አባትም እናትም ሆነኝ። እና ልጅ ሁሉ ለወላጁ ይዝል። እንደዚሁ እኔም ራሴን ላሳደገኝ አስገዝቻለሁ። አንቺ ግን ልብሽን አረጋጋ። ከዛሬ ጀምሮ ፊቴን በሥጋ አታይውም። ሆኖም መድረሻሽን እንዲያሳምርልሽ ራስሽን ለእግዚአብሔር ሽጪ።”

የነገሩን መጨረሻ ስትሰማ፤ እናቶች በሞተ ልጃቸው ላይ እንደሚያለቅሱ ምርር እድርጋ አስቀሰች። ለቅሶሞን እውጥታ እንዲህ ስትል በሰላም ሸኘችው፤ “የጠራህ እግዚአብሔር እሱ እረኛ ይሁንህ።”

ከዚህ በኋላ፡ (13^ለ) ከዓለም ጋራ ሰንሰለት ከሆነው ከሥጋ ዝምድና ሁሉ ነፃ ሆኖ ሄደ። ጌታን በመከተል ተረከቡን²² እያጸዳ በሩጫ እየተጣደፈ ሄደ። በፊት ከኮበኛት ደብርም ደረሰ። የዚች ደብር ርቀት ከቅዱሱ ሀገር የአምስት ቀን መንገድ ነው። ዘመዶቹ ቅዱሱ ሲጠፋባቸው በእግር ተከተሉትና እዚያች ደብር ደረሱ። እሱ ግን ከፊታቸው ተደበቀ። በፍለጋ (በከንቱ) ደከሙ። የሚያደርጉት ሲያጡ ወደ አገራቸው ተመለሱ።

ብፁዑ በዚያች ደብር በቅዱስ ምግባር፤ ማለት በምንክሱና፤ (14^ሀ) አምላክን እንደ መላእክት በማመስገንና ልግም የሌለበትን ጻግ²³ በማፍቀር ኖረ። በሽተኞች እየጉበኘ፤ ሽማግሌዎችን እያጽናና በረከት ያገኝበት ነበረ። ለማንኛውም ለሚሠራው ሥራ ሁሉ (ከበላይ) ፈቃድ ያሰቀድምለት ነበረ። የገዳሙ ሰዎች በጠባዩ ውበት ይደነቁ ነበረ። ምክርና ተግሣጽ እንደሚፈልጉ እንደ አዲሶች ሳይሆን እንዲያውም ምግባሩ እነሱኑ መልሶ ይመክራቸው ነበረ። (ኑሮው) በዘመናቸው እንደሚያዩት ሳይሆን ምግባራቸው እንደተትረፈረፈው በመጸሐፍት ውስጥ እንዳሉት (ጻድቃን) ነበረ እንጂ።

ምንክሱና ለጻግ መጠመድ

ከጥቂት ጊዜ፤ በኋላ አባ ሳሙኤል እንደ መላእክት ለመኖር ራሱን የመስጠት (14^ለ) ማኅተም የሆነችውን ቅድስት አስኬማ²⁴ ሰጠው። ይህችም የአባቶቻችን

22. ግዕዙ እዚህ ላይ ግልጽ አይደለም፤ ቀጂ ያሳሳተው ይመስላል።

23. “ጻግ” በእማርኛ “ድካም” ማለት ነው። ግን ሁል ጊዜ ድካም ብሎ ከመተርጎም ቃሉን እንዳንዴ በቁሙም መጠበቁ የተሻለ መሰለኝ፤ በገዳማውያን ዘንድ በእማርኛ ንግግር ውስጥ የተለመደ ቃል ሆኗል፤ መግቢያውን ተመልከት። መነኮሳት የምድር መላእክት የሰማይ ሰዎች ይባላሉ።

24. አንድ ሰው ለመመንኮስ ከገዳም ሲገባ መጀመሪያ ሳያመነኮሱ ለተወሰነ ጊዜ (ሶስት ዓመት) እንዲያገለግል ያዙታል፤ የፈተና ጊዜ ነው። ፈተናውን ካለፈ “ሥርዓተ

የሐዋርያትና የተከታዮቻቸው የመንከሳት አባቶች የእንጦንስና የመቃርዮስ²⁵ ሥርዓት ናት። በዚያን ጊዜ ዕድሜው 110 ዓመት ነበረ። የክርስቶስን ቀምበር ካንገቱ ላይ በማንቆ በማንገብ ለአማኒዎች ተድላ፤ ለተጠራጣሪዎች ክብደት የሆነችውን ቀላል ሽክሙን ተሸከመ።²⁶

ከዚያን ጊዜ ጀምሮ፡ ዓለማውያን የሚወዱት ቅባት ያለበት ነገር ሁሉ በሥጋው ምክራብ ውስጥ አላስገባም። ሥጋም፡ ቅቤም አልበላም። ጠጅም፡ ጠላም፡ ሕጉርም²⁷ ወይም ማንኛውንም የሚያስከር መጠጥ አልጠጣም። ነፍሱን በእንጀራና በውሐ (ብቻ) አቆያት። ያውም ቢሆን የጌታውን ምስጋና (15⁰) ለማሳረግ (ያህል) ነበረ። እግሮቹን ለማሳመርም ሆነ ለማሳረፍ አልታጠበም።

ማንኛውንም የሚታይ ነገር ሳይቀር ከማግኘት ራሱን አደሽቶ።²⁸ የሚተኛበት ምንጣፍ፡ (ምናምን) የሚከትበት ኮረጅ፡ (ውሐ) የሚጠጣበት ኩባያ፡ ለእግሩ ጫማ፡ ለእጁ በትር አልነበረውም። (እንድ ብቻ እንጂ) ለመቀያየሪያ የሚሆኑ ሁለት ልብስ አልነበረውም። ሕይወቱን በቅድስና መርከብ ውስጥ፡ ማለት በመንግሥተ ወንጌል፡ ጣላት፤ ልቡ ሁል ጊዜ ከእሷ ዘንድ እንዲሆን እሷንም መዝገቡ አደረጋት።²⁹ ሀብቱ ሰውነቱን የሚሸፍንበት የበሬ ቆዳ (ብቻ) ነበረ። የሚተኛበት ሳርም ከማደረያው (15^ሳ) ውስጥ ጉዞጉዞ። ወደ ቤተ ክርስቲያን ሲሄድ (የቍርባን) ምሥጢር ለመቀበል (ባዶ እጁን) የሚዘረጋ ሆኖ ነው እንጂ፡ ከማደረያው ውስጥ የሚተወው ወይም የሚወስደው አልነበረውም። ኑሮው እንዲህ (በቀላሉ) ነበረ።

አሲረ ምንኩስና ቅዱስ” የሚባል መጽሐፍ አላቸው፡ በሱ በሥርዓት ያመነኩታል። ሥርዓቱም አንዲህ ነው፡ መጀመሪያ በፈቃዱ ከዓለም መለዩት፡ ከዚያም የምንኩስና ኑሮው ምን ዓይነት አንደሚሆን የሚያስረዳ ጽሑፍ ያነበሉታል። በአግዚአብሔርና በሰው ፊት ድምፁን ከፍ አድርጎ ሲሰማማ ከፈታቸው ያጋድሙትና የጠጉር ልጧት፡ ቀጥሎ ለምንኩስናው በሚሆነው ልብሱ፡ በሰውየውም ላይ አንደሞተ ሰው “ጸሎተ ፍትሐት” ይጻልያሉ። ከዚያ በኋላ መጀመሪያ መምህሩ (የገዳሙ አበምኔት) ቀጥሎ በፍትሐቱ የተካፈለው ሁሉ ይባርክውና ያለብሱታል። የመጨረሻው ጸሎት ተጽልዮለት የምንኩስናውን ሕይወት ይጀምራል። አንደ ሕጉ ቢሆን ከጥቂት ዓመታት በኋላ ደግሞ “አስኬማ” የሚባል ልዩ ልብስ ይሰጠውና ወደ ከፍተኛው ደረጃ ይሸጋገራል። አስኬማ ከነት የሚሠራ 12 የመስቀል ምልክት ያለበት ቆዳ ነው። እንደ ሕጉ ቢሆን ከአስኬማ በኋላ መነኩሴ ከገዳም አይወጣም። የመጀመሪያውን አስኬማ ለመጀመሪያው መነኩሴ ለአባ እንጦንስ/አንጦንዮስ የሰጠው መልአኩ ስለሆነ ልብሱ “አስኬማ መላእክት” (“የመላእክት ልብስ”) ይባላል። መነኩሳቱም የምድር ላይ መላእክት ይባላሉ። አሁን ግን ራሱን የመነኩሳቱን ልብስ “አስኬማ” ይሉታል።

25. አንጦንስ/አንጦንዮስና መቃርስ/መቃርዮስ ግብጻውያን የምንኩስና አባቶች ናቸው።
 26. 2 ቆሮ 6: 14፤ ማቴ 11: 30።
 27. “ሕጉር” አንደ ጠላና አንደ ጠጅ የሚያስከር የመጠጥ ዓይነት ነው።
 28. 2 ቆሮ 8: 9።
 29. ማቴ 6: 21።

ለሥራ ሲያዝዙትም ከርሻ ላይ ለመዋልም ሆነ ወይም (እዚያው) እቤት (በገዳሙ) ውስጥ ለመሥራት በመታዘዝ እየተደሰተ ይሠራል። (ትእዛዙ) የማይሆንለት አስቸጋሪ ሲሆንም በተስፋ ይሄድና የችሎታውን ያህል ይሠራል እንጂ አይጨቃጨቅም። በእርሻ ላይም ሆነ ወይም በቤት ውስጥ ሆነው የሚያገለግሉ ከመጋቢዎቻቸው³⁰ ረዳት ሲጠይቁ እሱን ይሰጧቸዋል። ይኸም ባለማፈግፈግ ታዛዥነቱን (አያዩ) እንጂ በሰውነቱ (16^ሀ) ጥንካሬ ምክንያት አይደለም።

(እብሯቸው ከሚሠራው) ጋራም ሆነ ወይም ከማንም ጋራ ስለዚህ ዓለም ጥቅም፥ ስለ ልብስም ሆነ ወይም ስለ መብልና መጠጥ አያወራም። ማንንም በማዳላት አያመሰግንም፤ ማንንም በከፋት አያማም። ብቻ ሁልጊዜ በጸሎት ላይ ይሆናል። ሥራውን ሲጨርስ በማደሪያው ወይም በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በብቸኝነት ይቀመጣል። ማታ የስብሰባ ምልክት ሲደውሉ ምግቡን ለመቀበል ወደ ማኅበራቸው ይሄዳል። አነሱ ግን የማኅበራቸውን ምግብ የማይበቃ ያደርጋሉ፤ እንዳንድ ጊዜ እንድ እንጀራ።³¹ (16^ለ) እለዚያም ግማሽ እንጀራ ይሰጣሉ። ንፍሮ³² በሚቀቅሉበት ጊዜ (የሁለት አጅ) እፍኝ ወይም አንድ አጅ ሙሉ እፍኝ ይሰጣሉ። የራሳቸውን ምግብ ግን በየማደሪያቸው እንደፈለጉ ያዘጋጃሉ። ይህ ቅዱስ ግን እዚያው ተኮልኩሎ የሰጡትን እንደ ቊርባን እንድ ጊዜ ይቀበላል። ብዙም ቢያገኝ ወይም ትንሽ እግዚአብሔርን ያመሰግናል። ስላሳነሱት አያታረመርምም፤ ከሚያማም ጋራ አብሮ አያማም። በዝምታ ወደ ማደሪያው ይመለስና የሥጋውን ፍላጎት እንዳይከታተል ሐሳቦቹን ይዘጋቸዋል።

የማደሪያው ሰዎች ግን ግብር አበራቸው (17^ሀ) ባለመሆኑ አደሙበት።³³ በቁጣም ዘሰፉት። ነፍሱን ሊበጠብጧት ፈልገው፥ “(ሁኔታው ሁሉ) የሰይጣን ነገር ነው” እስከማለት ደረሱ። አሱ ግን ምንም ነገር እይመልስላቸውም። (ብቻ እንዲህ) ይላል፤ “ዝም አልኩ፤ ራሴንም ዝቅ አደረኩ።”³⁴

ቅዱሱ ቀጥሎ ከአንድ ጳጳስ ከለበሰ የዋህ ሽማግሌ ዘንድ ሄደና እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ “እባ፥ ስለ እግዚአብሔር ብለህ ንገረኝ፤ የእግዚአብሔር ፈቃድ እንደማያቸው ሰዎች መንገድ ነው ወይስ የቤተ

30. “መጋቢ” የገዳም ሥራ አስኪያጅ፤ በአበምኔቱ ስም ሥራ አስፋፋይና ተቆጣጣሪ ሹም ነው።

31. “እንጀራ” ብዬ የተረጉምኩት “ኅብስት” የሚለውን የግዕዝ ቃል ነው። ግን ማንኛውም የተጋረ ምግብ ሁሉ ኅብስት ስለሚባል በገዳማቸው የሚበሉት ኅብስት የሚሉት ምኑን እንደሆነ ትክክለኛ ከጽሑፉ አይታወቅም፤ “ዳቦ”፤ ወይም “ዳቤ”፤ ወይም “አምባሻ”፤ ወይም “ሪሚጦ” ወይም “እንጀራ” ሊሆን ይችላል፤ እንደየቀበሌው ባህልና አንደየገዳሙ ሥርዓት ነው።

32. ንፍሮ ለማለት ደራሲው የተጠቀመው በትግርኛ ቃል በ “ጥቅጥቆ” ነው።

33. መዝ 2፡ 1።

34. መዝ 38፡ 2-3 (ጥቅሶቹ) እብዛኛውን ጊዜ የሚሄዱት ከግዕዝ መጽሐፍ ቅዱስ ጋራ መሆኑን እናስታውስ። በልዩ ልዩ ምክንያት የግዕዝ መጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ቦታ ላይ ከአማርኛው መጽሐፍ ቅዱስ ይለያል።

ከርስቲያን መጻሕፍት አንደሚሉት?” ሽማግሌው (አንዲህ) አለው፤ “የምታያቸው ስዎች መታገሥ አቅቷቸው ሁሉም እንደየጠባዩ ሄዷል። እግዚአብሔር ግን በመጻሕፍት ውስጥ አንዳለው ቃሉ (17^ላ) ነው። እንደዚሁም፥ (የእግዚአብሔር) ፈቃድ የተሸነፈውን ይቀጣዋል፥ ያሸነፈውን ይክስዋል።”

በዚህ (መልስ) ቅዱሱ ደስ አለው። ሁል ጊዜ አዘውትሮ አንዲህ አያለ ይጻልይ ጀመር፤ “አቤቱ ፈቃድህ ካልሆነች ከከንቱ ጸማ አድነኝ።” ነፍሱን በአምላክ መጻሕፍት ምስክራ በቆመችው በጌታ ሥምራት አሠማራት። ከስው ጠባይ የሚድንበትን (የመጻሕፍቱን) ውሳኔዎቻቸውንም መጠበቅ ያዘ³⁵። ቅዱሱ ለሚሠራው ሁሉ (አስቀድሞ) አበምኔቱን ይጠይቅና ፈቃድ ይወስዳል። አበምኔቱም ቅዱሱን በጠባዩ ውበት ምክንያት “የልጅ ሽማግሌ” ይለው ነበረ።

ቅዱሱ ግን (18^ሀ) ሥጋው ሁሉ አስከሟሸሸ ድረስ ያለማቋረጥ በመዘመር በሌሊት ትጋት ነፍሱን ያስጨንቃታል። አጋንንት ደግሞ በአንዳንድ ሐሳቦች (አንዲህ) ሲሉ ይጨቀጭቁታል፤ “ጥረትህን ለማሟላት ከፈለግህ የታመምክ መስለህ ምግብ ትተህ ተኛ፤ ስዎችም ትሕርምትህን³⁶ አያውቁብህም።” አሱ ግን ሕጉን ልብ በማለት፥ “ይኸ የአበው መንገድ ስላይደለ እምቢ” አላቸው። በዚህ ሳይችሉት ጊዜ፥ አንዲህ አያሉት ሌላ (ፈተና) አመጡበት፤ “ጥረትህን ከመጨረሻ ታደርስ ዘንድ ና ወደ ምድረ በዳ ውጣ፤ ምክንያቱም እኛ እዚህ ከስው ማህል ስላለህ በግላጭ ልንታገልህ አንችልም። እዚያ ግን (18^ለ) ፊት ለፊት እንተያያለን።” በዚህም አንዲህ ሲል አሸነፋቸው፤ “ይኸም በመንፈስ ቅዱስ ምክር፥ አስዚያም በቅዱስ መልአክ ምክር፥ አለዚያም በመምህር ቃል ነው እንጂ፥ በኔ ምክር የሚሆን አይደለም። ከዚህ ውጪ አልታዘዘልኝም።”³⁷ እንደዚህ (ሲላቸው) ተሸነፉ፤ በመጡበት (መንገድ) ሁሉ በ(መንፈሳዊ) ጦር መሣሪያ ተዘጋጅቶ ያገኙታል።

ከዚህ በኋላ፥ እንደዚህ ያለ ራእይ በቅዱሱ ፊት ሆነ፤ ሁለመናዋ ነጭ፥ እግሮቿ ቀይ የሆነች ወፍ አንድ ድመት ሊገድላት ፈልጎ ያስጨንቃታል። ቅዱሱ ወፏን ረዳት፤ ድንጋይ አንሥቶ ድመቱን መታው። ወዲያው ወድቆ ሞተ፤ ወፏ አድፍጦ ከሚይዛት ዳነች። (19^ሀ) ከዚህ በኋላ ትርጉሙን መንፈስ ቅዱስ አመለከተው፤ ወፏ የቅዱሱ ነፍስ፥ ድመቱ ሥጋው፥ ሊገድላት ማስጨነቁ ሥጋ ከነፍስ ጋራ የሚያደርገው ጦርነት ነው። ቅዱሱ ድንጋይ አንሥቶ የመታው ቅድስት ሥርዓትና ሥርዓቷን በተግባር ላይ ማዋል፥

35. Fundamentalist የሚባሉት እንደሚያደርጉት መጽሐፉ የሚለውን ቃል በቃል መጠበቅና እንደትእዛዞቹ መሄድ ጀመሩ ማለቱ ነው።

36. “ትሕርምት” በዝምታ ራስን ማጎሳቆል ነው። በእንግሊዝኛ asceticism ይባላል።

37. እባ እስጢፋኖስ በጸማው ሲገፋበት ስለፈለጉና ስለወሰኑ ምን ማድረግ እንደሚገባቸው ሲያስቡ እነዚህ ሐሳቦች ይመጡባቸዋል። ንግግራቸው ከራሳቸው ጋራ ነው። ሆኖም፥ ሐሳቦቹን ስላልወደዷቸው ስይጣን እንዳቀበላቸው አድርገው አይተዋቸዋል።

መግደሉ ደግሞ ሥጋን ማንበርከኩ ሲሆን፥ የወፏ እግር ቀይነት በሰማዕትነት መንገድ መሄዱ ነው።

ከዚህ በኋላ፥ ቅዱሱ ነፍሱን በማስጨነቅና ሥጋውን በማንበርከክ በየቀኑ ኃይል እየጨመረ ሄደ። ከላይ ድረስ እየወጣ ጫፉን እስኪይዝ ድረስ (በገድል ላይ) ገድል ይጨምር ነበረ። ከዚያ፥ (19^ሰ) የሚፈልገውን (የአምላክን) ቃሉን እስኪሰማ፥ ፊቱን እስኪያይ ድረስ ለዓይኖቹ ሽለብታ፥ ለቅንድቦቹ እንቅልፍ³⁸ እስኪነሣ ድረስ እንግዳ ነገር ከሆነ ትጋት ራሱን አስገባ። በጎኑ ከመሬት ላይ ሳይተኛ፥ ግድግዳ ሳይደገፍ፥ መጠጊያ ከሌለበት ቆሞ፥ በትር (መቋሚያ) ሳይዝ፥ አየር ላይ እንደምትንሳፈሩ ወፍ ሆኖ እንቅልፉ እስኪጠፋ ድረስ ያስድጋፍ ቆመ። አንዳችም (ሥጋዊ) ፍላጎት የሌለበት ሆነ። ወደ ቤተ ክርስቲያን ሲሄድም እንደ ልማዱ ቀጥ ብሎ ይቆማል።

የአካላቱ ገጥታ ሁሉ ተለወጠ፤ አጥንቱ ደረቀ፤ ሥጋውም ሟሽሸ። (20^ሰ) እንደ ዓሣ ቅርፊት ነጭ ሆነ። የሰውነቱ አባላት ሁሉ ሟሙ--ጠረኑ እንደተጠበሰ (ሥጋ) እስኪሸት ድረስ።

ስዉ ግን የሥጋውን አባላት እንዴት እንደሚያደርጋቸው፥ የሚደርስበትንም የአጋንንት ሥቃይ እያውቅም። ብቻ ቀን ቀን የቻለውን ያህል ወዲያ ወዲህ ሲል ያይታል። ግን እንዲህ ሲሉ ይገረማሉ፤ “በምን ምክንያት እንዲህ ሆነ?” አንዳንዶቹ ችጋር ላይ መሆኑን ስለሚያውቁ፥ “በእህል እጦት ነው” ይላሉ። ምክንያቱም አንዳንድ ጊዜ (የሚበላ) ያገኛል፤ አንዳንድ ጊዜ ያጣል። ሊጠይቁት ግን አልደፈሩም፤ ምክንያቱም አካሄዱ የሚያስፈራ ነበረ፤ ስለ ነፍስ ጥቅም ብቻ ካልሆነ እንዲያውም አያውራም። አንዳንዶች እንዲህ ሲሉ ይተቻሉ፤ (20^ሰ) “ድብቅ ገድል ላይ ስለሆነ ነው።”

በቅዱሱም እንዲህ ሲሉ ይመራመሩበታል፤ “አንድ ሰው ስለ እግዚአብሔር ብሎ ራሱን ቢገድል ጽድቅ ይሆንለታል?” ግማሾቹ ደግሞ እንዲህ ይላሉ፤ “ራሱን ቢገድል እንዴት ጽድቅ ይሆንለታል?” ቅዱሱ ግን መልስ አይሰጣቸውም። ብቻ ነፍሱን እንዲህ እያለ ይመክራታል፤ “ጌታ ነፍሱን ያገኛት ይጣላት፤ ነፍሱን ስለኔ የጣለ ያገኛታል³⁹ ብሏል።” ደግሞስ “እግዚአብሔርን ማን ጠርቶት ዝም አለው? ማንንስ የተከተለውን ጣለ?”⁴⁰ ይላታል።

ብዙዎች ደግሞ (ፈተናውን) ማለፍ ይችላል ወይም ያፈገፍግ እንደሁ ለማወቅ ያስተውሉት ነበረ። ምክንያቱም (21^ሰ) በዚያች ደብር ውስጥ በራሳቸው ምክር ሥጋቸውን ከጸማ ያስገቡ አሉ። ስለዚህ መርከባቸው ከወደብ አልደረሰችም፤ በመርከበኞቹ አለቃ አልተቀዘፉምና በመመስገን ማጥ ዓለም ተይዛለች። እሱንም እንደነሱ ይሆን እንደሁ (ለማየት) ይጠባበቁ ነበረ፤ መሠረቱ በጌታው ቃል ላይ እንደተጣለ ልብ አላሉም።

38. መዝ 131: 4።

39. ማቴ 10: 39; ሉቃ 17: 33; ዮሐ 12: 25።

40. ሲራ 2: 11-12 እይ።

ቅዱሱ ግን የጌታን ሕማማት በብዛት በመቀበል የሚገኝ ደስታን ሲፈልግ ወዳልደረሰበት ወደ ፊቱ ይጣደፋል እንጂ የሚፈጽማትን ጸማ (ከብደት) እያሰባትም። ከመጓጓት ብዛት ሁል ጊዜ ወደ ጌታ እንዲህ እያለ ይጻልይ ነበረ፤ “እቤቱ የሕመሞችህ ተካፋይ መሆንን ዳርገኝ። (21^ሐ) ለቅዱሳን ደቀ መዛሙርትህ ያካፈልካቸው ሕማማትና ችግር በኔ ላይ ይድረሱ። ድካሜን ከነሱ (ድካም) አታሳንስብኝ። ከነሱ ጋራ የምሕረትህ ስጦታ ተካፋይ አድርገኝ።” የሥጋው ኃይል እስኪያልቅና መሄድ እስኪያቅተው ድረስ በእንደዚህ ያለ ጥረት ነፍሱን ያስጨንቃት ነበረ። ከቤተ ክርስቲያን ድረስ የሚሄደው በጭንቅ ሆነ።

አስተማሪነትና ጸማ

ቅዱሱ በዚህ ሁኔታ እንዳለ የዚያ ገዳም መነኩሳት እርሻ ለመጠበቅ እዚያው እንዲኖሩ ወደ እርሻው ቦታ ወጡ፤ ምክንያቱም የአዝመራ ጊዜ ነበረ። (እዚያ በሚሆኑበት ጊዜ) መዝሙረ ዳዊት የሚያስተምራቸው አስተማሪ እንዲሰጣቸው አበምኔቱን ጠየቁት።⁴¹ “እስጢፋኖስን ውሰዱ፤ እሱ (22^ሐ) ያስተምራችኋል” አላቸው። ወሰዱት፤ (አቅም ስለሌለው) በድካምና በችግር እዚያ እደረሱት። ከነሱ ራቅ ብሎ ከወራያቸው ድምፅ ጸጥ ካለ ቦታ መኖሪያ ሠሩለት። (ቦታው) የብርድ መፍሰሻ ነበረ። ቅዱሱ እዚያ ከአጋንንት ስቃይ በሚመጣ በብዙ ገድል ኖረ። የሚማሩት ብርዱን ከብዛቱ የተነሣ መታገስ አልቻሉም። ቅዱሱን፡ “መኖሪያህን ከሌላ ቦታ እንለውጥላህ” ቢሉት፡ “መታገሥ ይሻላል” አላቸው።

ከዚህ በኋላ፡ እንደ ልማዳቸው ሲማሩ አንድ ትልቅ የሚያሰፈራና ገጥታው የሚያስገርም ዘንዶ መጣ። ሊገድሉት ተነሡ፤ ግን አልቻሉትም። (22^ሐ) እያዩት ከቅዱሱ መኖሪያ ገባ። “ቤቱን እሳት እንልቀቅበት” አሉት። ቅዱሱ ሲከለከላቸው ጊዜ፡ “እኛ ስለምንፈራ እዚህ መምጣት አንችልም” አሉት። ቅዱሱ፡ “ትክክል የሚመስላችሁን አድርጉ፤ እኔ ግን መኖሪያዬን አልተውም” አላቸው።

ከዚያች ቀን ጀምሮ፡ ምግቡን ሊሰጡት ከአንድ ጊዜ ብቻ በቀር ለመማር መምጣት አቆሙ። ቅዱሱ የዘንዶውን መምጣት ሰይጣን በማስፈራት ሊበጡብጠው እስቦ ያደረገው እንደሆነ ፀወቀ። ቅዱሱ የጌታን ኃይል ታጥቆ ወደ መኖሪያው ገባ። ዘንዶው ግድግዳውን እንደሚያነቃንቅ ሆነ፤ ወዲያና ወዲህ ይሄድ ጀመረ። በራሱ ላይ እንደሚጠቀለልም (23^ሐ) ሆነ። ቅዱሱ ግን ከቆመበት ሳይንቀሳቀስ በክርስቶስ መስቀል አማተበበት። ዘንዶው ተሸንፎ ወጣ። ከዚያች ዕለት በኋላ ቅዱሱ ሞቶ አገኘው፤ ሥጋውን ወፎች ቢሉት።

ሰይጣን ግን እንደገና በአሸነፊባቸው ላይ የሚመካባትን በተሸነፈባቸው ዘንድ የሚያፍርባትን ፈተናውን ለማካሄድ ወዳጆቹን ውሾቹን

41. መነኩሳቱ ገና ዳዊት ተማሪዎች ከሆኑ ወይ ገና ልጆች ነበሩ ወይም ሲመነኩሱ መሃይምናን ጎረምሶች ነበሩ።

ጠራ። በተፈጥሮ እንደ አንበሶች፣ ነብሮች፣ ጅቦች፣ አባቦች አስፈሪ አውሬዎች ሁሉ እየተመለሱ፤ ሁሉም የየራሳቸውን ማስፈራሪያ መሣሪያቸውን እያሳዩ ለመግደል ተዘጋጅተው ከበቡት፤⁴² (አንዳንዱ) (23^ሳ) ለመቦጨት ይጮሃል፤ አንዳንዱ ለመባጠጥ ጥፍሮቹን ያንጨበርራል፤ አንዳንዶቹ ለመዋጥ አፋቸውን ይከፍታሉ፤ አንዳንዱ ለመውጋት የቀንዶቹን ጎይል ያሳያል፤ አንዳንዱ እንደሚናከስ ይሆናል። ቅዱሱ ግን ያላንዳች መታወክ ወደ ላይኛው ጌታ እየጸለየ ከሱ እርዳታ ይፈልግ ነበረ። ሆኖም፡ ለነሱም እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ “የደካማነታችሁን ዱለት ምን ታበዛላችሁ? እኔን ለመንካት ከጌታ የተፈቀደላችሁ ከሆነ ከናንተ አንዱ በበቃ። አለዚያ ግን እነሆ ውርደታችሁን ነው የምታሳዩት።”

ሰይጣን ቀስቱ ሁሉ ረከሰበት ቅዱሱን ባለመንካቱ በጣም ተቈጣ። እንግዲህ በዚህ (24^ሀ) ሲሸነፍ ከዚህ በሚከፋ፤ የውስጥ ሰውነቱን በማሰቃየት፤ ደከመ። ሁለመናውን እንደ እሳት አቃጠለው፤ እንደ ምላጭ አባላቱን ከተፈው፤ እንደ ትል በላው፤ አጥንቱን ሁሉ ቈረጠመው። እነሆ በኢዮብ ላይ እንደሆነው ለማድረግ ፈቃድ አግኝቶ የተፈጥሮውን አባላት ሁሉ በማሰቃየት ስሮቹን መጠጣቸው። ነፍሱ ግን በአንድ (ልጁ) መስቀል ተጋርዳ በደኅና ትኖር ነበር፤ በመስቀል እንጨት ላይ የሆነውን ሕማማቱን ታስታውስ ነበረ።

ከጸማው ከብደት የተነሣ ከመሬት ላይ ወደቀ፤ መናገር አልቻለም፤ መዘመርም አቃተው። ግን ልቡ ባለመቆሙ ችሎታ ካለው (ከላይኛው ጌታ) ዘንድ እርዳታ (24^ለ) ፍለጋ፤ “አቤቱ አድነኝ፤ አቤቱ ማረኝ፤ ክርስቶስ እርዳኝ” እያለ ከንፈሮቹን ያንቀሳቅሳል። ከደረሰበት የጣር ክብደት የተነሣ ከዚህ ሌላ በመስማት ልብ የሚባል፤ ወይም ለማየት የሚስተዋል (ሁኔታ) አልነበረበትም።

ብቃት

ሰይጣን እስከተፈቀደለት ድረስ ማሰቃየቱን ሲፈጽም፤ ጌታ ባርያውን ለመርዳት ከመቅደሱ ኀብኘው። በዚህ ጊዜ ጠላት በባለቤቱ መምጣት ምክንያት ከታየው ውጋጋን ሸሸ። የሸሸቱ ድምፅ ከወደቀ በክት ላይ እንደሚነሡ የብዙ ዝምቦች ትንሣኤ ሆነ። አቅመ ቢስ ሆኖ በቅዱሱ (አምላክ) ፊት ተዘረጋ፤ በኀብኚው የግርማ ወላፊን ተከበበ። በዚያች ጊዜ (25^ሀ) ቅዱሱ፤ “የሚወደኝ ቃሌን ይጠብቃል፤ አባቴ ይወደዋል፤ እኔም እወደዋለሁ፤ ራሴንም እገልጽለታለሁ”⁴³ የሚል የጌታን ቃል ሰማ። በዚህ በወንጌሉ ቃል (ጌታ) ፊቱን ለቅዱሱ በመግለጽ ታወቀው። በዚያች ቅጽበት ዳሰሰውና አዳነው። አጥንቱን ሁሉ በደስታ ልምላሚ አለመለመው፤ ከዚያ፤ ጌታ የቅዱሱን እጅ ይዞ ኀይል ሰጠው። ያንን ያሠቃየውን ጠላት እንዲይዘው አደረገው። እሱ እጁን በጌታ እጅ እንደተያዘ እሱ ደግሞ ጠላቱን ይዞ እንደደረቀ ቅጠል

42. እነዚህ አራዊትና እንስሳት ሁሉ እጋንንት ናቸው፤ መዝ 21፡ 17፤ 22፡ 16።

43. ዮሐ 14፡ 21።

ቃው። በዚያን ጊዜ ደግሞ የብዙ ነገደ መላእክትን ድምፅ እንደዚህ ሲሉ ሰማ፤ (25^ላ) “አውሬውን ያሸነፍከው፥ እንኳን፥ እንኳን።”

ያ ጠላት ትንሽ ራቅ ብሎ ለቅዱሱ እንዲህ አለው፤ “ያሸነፍክኝ ይመስልሃልን?” ቅዱሱ፥ “የአምላኬ ኃይል አሸነፈህ እንጂ፥ ያሸነፍኩህስ እኔ አይደለሁም።” አለው። ሰይጣንም፥ “በማታውቀው (መንገድ) እንደገና እመጣብሃለሁ” አለው። ቅዱሱም፥ “በዚያን ጊዜም እንዳሁኑ እሱ ጌታ እንደገና ያሸንፍሃል” አለው። ባሠቃየው ፈንታ ተሠቃይቶ ወዲያው ከፊቱ ጠፋ፤ ጌታ ባርያውን ረድቶት፥ ለነፍሱ ፈርዶለታልና።

ከዚያን ጊዜ ጀምሮ፥ ቅዱሱ ከሁሉም የመጀመሪያዋ በሆነችው በመንፈሳዊ ትንሣኤ⁴⁴ ውስጥ ሆኖ ቅድስት ድንግል ማርያምንም እስኪያያትና (26^ሀ) ቃሏን እስኪሰማ ድረስ⁴⁵ የተመሰገነች ሰማያዊት ምሥጢር በራእይ የሚያይ ሆነ። የዚህ የብልሹ ዓለም ሥራ ሁሉ ከሱ ተወግዶለትና ርቆለት፥ እንደዚህ ከብዙዎች ተጋባዦች ውስጥ ጥቂቶቹ⁴⁶ ከሆኑት ፍጹሞች ጋራ በፍጹም ተረድቶ በማወቅ፥ በማስተዋል፥ በመቅመስ፥ በማሸተት በምስጢርቿ ደስታ ተመላለሰ። ነፍሱን በጸንጠቆስጤ ጊዜ ለቅዱሳን ሐዋርያት እንደሆነው፥⁴⁷ የመንፈስ ቅዱስ ኃይል በመጐናጸፍ ብርቱ ሆና አገኛት። ያቺን ዓመት በአምላካዊ ምሥጢር ራእይ እየተደነቀ አሳለፋት።

ከዚያ፥ (26^ለ) ከደረሰበት ድንቅ⁴⁸ በፊት እንዳስለመደው፥ ቊርባን ሊቀበል ቅዳሜ ዕለት ወደ ገዳም ወጣ⁴⁹። እዚያ ከቤተ ክርስቲያኑ በር ላይ የሚኖሩ ሽማግሌዎች ነበሩ፤ ንብረት ከማከማቸት የራቁ ድኾች ሆነው፥ በጸሎት የተጠመዱ (ጻድቃን) ነበሩ። ቅዱሱ ሲመጣ ሲያዩ ሊቀበሉት በፍጥነት ርጡና፥ “ዓለምን ያሸነፍክ፥ እንኳን፥ እንኳን” አሉት። ቅዱሱ፥ “በምን ምክንያት እንዲህ ትላላችሁ?” አላቸው። “ስላንተ፥ ዓለምን ያሸነፍክ፥

44. ደራሲው “መንፈሳዊ ትንሣኤ” የሚለው መነኩሳት ጸማ፥ ትሕርምት በማብዛት የሚያገኙት ብቃት ነው። እንደ መነከሪ ወይም ማንኛውም ሕይወቱን መንፈሳዊ እድርጎ የሚኖር ምእመን ሲበቃ የሰማይ ቤቱ ሁሉ ምሥጢር ይገለጽለታል፤ እምላክ ሊፈጽመው ያስበው ወይም በማንኛውም ሰው ላይ ሊደርስ የሚችለው ሁሉ ይገለጽለታል። ብቁው ሰው ያየውን እያየ ሰዎችም አገርም ንስሐ እንዲገቡና ከሚመጣባቸው መቅሠፍት እንዲድኑ ይመክራቸዋል፤ ያስጠነቅቃቸዋል፤ ይገሥባቸዋልም። ሰዎችም ችግር ሲገጥማቸው እሱ ዘንድ ሄደው ምክር ይጠይቃሉ፤ እንዲጸልልላቸውም ይለምኑታል፤ ተጽናንተው ይመለሳሉ።

45. እባ እስጢፋኖስና ተከታዮቻቸው ይከሰሱበት የነበረው እንዲያ ዋናው ቅድስት ማርያምን እያከብሩም እየተባሉ ነበረ።

46. ማቴ 22፡ 14።

47. ዮሐ ሥራ 2።

48. ደራሲው “ድንቅ” የሚለው እባ እስጢፋኖስ ወደ ብቃት ሲሸጋገሩ የደረሰባቸውን ድንቅ ነገር ነው።

49. እጻጻፋ እባ እስጢፋኖስ ቊርባን የሚቀበሉት ቅዳሜ ቅዳሜ ብቻ ያስመለሳል፤ የሚያሳየው ግን ከድንቁ በኋላ ለመጀመሪያ ጊዜ ለቊርባን ወደ ገዳሙ የሄዱት እንዲጋጣሚ ቅዳሜ ቀን መሆኑን ይመሰለኛል።

እንኳን፥ እንኳን የሚል የብዙ መላእክት ጩኸት ከሰማያት ስለሰማን እኛም እንደነሱ አልን” አሉት። (27^ሀ) ቅዱሱ ገሰጸቸውና፥ “ይኸንን ለማንም አትናገሩ”⁵⁰ አላቸው። በገጥታው ውበት የተነሣ የተደነቁም ብዙዎች ናቸው፤ ምክንያቱም በልቡ ኑዛዜ መልኩ ተመስግኗልና።

ከጥቂት ጊዜ በኋላ፥ ሰብል ሰብሰባ ሲያልቅ ወደ ማደሪያው ተመለሰ፤ ምግቡን እዚያው ያቀብሉት ነበረ። ሥራውም መጻሕፍት መቅዳት ሆነ። ቅዱሳት መጻሕፍትን፥ ነቢያትንና ወንጌሎችን፥ (የሚሉትን) አየተረዳ ቀዳ። ቅዱሱ እንደዚህ ከባሕር ሞገዶች ተገን ይዞ ኖረ። የመንፈስ ቅዱስ ምስጢርን ለማገልገል የሚሆነውን (27^ለ) የጌታው መዝገብ ከሆኑት ከሐዲስና ከብሉይ እያወጣ ተረድቶ⁵¹፥ ሁሉንም ምንም ሳይሰወረው በመንፈስ ቅዱስ መስተዋት እያየ፥ ቅዱሳን ከሚቆሙበት ከባሕር ወደብ⁵² ተጠግቶ ቆመ። አንድ ድምፅ ስም እየጠራ፥ “እነሆ እገሌ በጠላት ጦር በመፈተን ላይ ነውና በል በቶሎ እርዳው” ሲለው የሚሰማበት ጊዜ ነበረ።

ቅናትና ግጭት

ከዚያ በኋላ፥ ከዚያች ደብርና ከሌላም ቦታ ብዙዎች ከሰይጣን ባርነት ነፃ የሚወጡበትን፥ ለነፍሳቸው (መፈወሻ) መድኃኒት የሚሆን እየፈለጉ ወደሱ ዘንድ ይመጡ ጀመረ። ከእሱ ተምረው የትሕርምቱን ተግባር ይከተሏት ጀመሩ።

በዚህ ጊዜ፥ የደብሩ ሰዎች ቀኑበትና አበምኔቱ ዘንድ ቅዱሱን እንዲህ ሲሉ ከሰሱት፤ “እነሆ (28^ሀ) የደብሩ ልማድ ባልሆነ በራሱ ምክር ይሄዳል። ደግሞም እነሆ ሌሎችን ወደ ብቸኛነት ትሕርምቱ ይስባቸዋል።”

አበምኔቱም ነገራቸውን ተቀብሎ እሱም ከዱለታቸው ተጨመረ። አበምኔቱ ቅዱሱን እንዲህ አለው፤ “አንተ ለምንድነው በቃልህም በሥራህም ከደብሩ ልማድ የምትለየው? ሌሎቹ የሚጠሉብህን ለምን አትተውም?” ቅዱሱ፥ “ይቺን ፍርድ የሰጠኸው በሕግ ምስክራ ነው ወይስ ለነሱ አነጋገር በማዳላት? በእውነት ፍርድ ከሆነ የኔን አነጋገርና የነሱን አነጋገር መርምር። በነሱ አነጋገር ብቻ የምትፈርድ ከሆነ ግን እነሆ ግፌ ካንተም ጭምር ነው።”

(28^ለ) ቅዱሱ እንደዚህ ሲለው እበምኔቱ በጣም ተቆጣ። ቅዱሱን፥ “እነሆ፥ አጋንንት እድረውብሃል፤ ነገርህ ከሰይጣን ኃይል የመጣ ነው” አለው።

ቅዱሱ ስድቡን ሰምቶ ለእግዚአብሔር ሶስት ጊዜ ሰገደ። አበምኔቱ ቅዱሱን በተጨማሪም እንዲህ አለው፤ “ካሁን ጀምሮ በወንድሞች ማኅበር

50. ማቴ 16፡ 20።
51. አባ እስጢፋኖስ የቤተ ክርስቲያን ትምህርታቸውን ያገኙት ከመጽሐፍ ቅዱስ ብቻ መሆኑን ለማሳየት የገባ አጻጻፍ ነው።
52. ወደ ብቃት ዓለም መሸጋገሪያው የሚመስለው በመርከብ ጉዞ ነው።

ስብሰባ እንጂ (ተለይተህ) በማደሪያህ አትቀመጥ።” ቅዱሱ እሺ አለው። ከዚያ፥ ቅዱሱ ወደ ማኅበራቸው እየሄደ ለአስኬማው ትሕርምት የሚገባውን ምግቡን አንድ ጊዜ (ብቻ) ይቀበል ጀመር። በዚህ ሁኔታ ግማሽ ዓመት አሳለፈ። ከዚያ፥ እበምኔቱ ቁጣው ሲበርድለት ቅዱሱን ወደ ቤቱ (29^ሀ) ሰደደው።

ቅዱሱ የግፉን ትእዛዝ ፈጽሞ ከአንድ ወንድም ጋራ ወደ አንዲት ኮረብታ ሄደ። እዚያ በብቸኝነት ኖረ። ከዚያ፥ ለቅዱሱ አንድ ራእይ ታየው፤ ትልቅ ባሕር በፊቱ ተንጣልሏል። ብዙ መነኮሳት ባሕሩን ሲያዩ እንደ አንበጣ ከንፋቸውን እየዘረጉ ተወረወሩበት። ግን ዋኝቶ መውጣት አቃታቸው፤ ተበላሹ። ደግሞ አንዲት ወፍ ከቅዱሱ የእጁ ትንሿ ጣቱ ላይ ታስራለች። እሷም እባሕሩ ውስጥ እንደሰጠሙት ለመወርወር በኃይል ሞከረች። ግን ማሰሪያው ገታት። ዞር ብላ የቅዱሱን እጅ (29^ሐ) እስከማቀሰል ድረስ ቧጨረችው። በዚያን ጊዜ ለቀቃት፤ ከባሕሩ ተወረወረች።

ይህ ነገር ከሆነ በኋላ፥ ያ ከቅዱሱ ጋራ የነበረው ወንድም በፊት ወደነበረበት ሊመለስ ተነሣ። ቅዱሱ፥ “ይኸ ሐሳብህ ከጠላት የመጣ ነውና ታገሥ” አለው። ከዚያ፥ ይህ ወንድም በነገሩም በሥራውም ከፋበት፤ ሄዶ በቅዱሱ ላይ ከዶለቱት ጋራ ተደመረ።

ከዚያች ደብር ደጋጎቹ ሰዎች ብዙዎቹ ቅዱሱን በሄደበት ሁሉ ሊከተሉት እየፈለጉ ያጽናኑት ነበረ። ከዚያ፥ የደብሩ ሰዎች ቅዱሱን (30^ሀ) ከቀድሞ መኖሪያው ሊመልሱት ከአበምኔቱ ጋራ እንዲህ ሲሉ መከሩ፥ “እዚህ ካልተመለሰ ብዙዎች እሱን ሲፈልጉ እኛን ይተውናል።” ቅዱሱን እንዲመለስ ጠየቁት። እሺ ብሎ ወደ ማደሪያው ተመለሰ።

ከጳጳሱ ከአባ በርተሎሜዎስ ዘንድ

ከጥቂት ጊዜ በኋላ፥ ቅዱሱ በሃይማኖት ጉዳይ ለመወያየት ተነሥቶ ወደ ጳጳስ አባ በርተሎሜዎስ ዘንድ ሄደ። ዓለት ከምትባለው ግቢው አገኘው። ቅዱሱ ጳጳሱን እጅ ነሣውና አብሮት ጥቂት ጊዜ ቆየ። ከዚያ፥ ጳጳሱ ቅዱሱን እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ “ለምን እዚህ መጣህ?” ቅዱሱ እንዲህ አለው፤ “አቋሜን እንድንግርህና በተጨማሪ ካንተም እንድረዳ ነው። ምክንያቱም (30^ሐ) መጻሕፍት በሀገራችን በየቤተ ክርስቲያኑ ሞልተዋል። ሁሉም እውነትን በማስተማር ከብሉይ እስከ ሐዲስ እየተባበሩ ሳሉ፥ በቃላቸው አፈራረድ የሚረዳ ይግባኝ የሚባልበት የፍርድ አደባባይ የለም፤ ሁሉም አቋሙ በፈቀደለት ይሄዳል። እንተም ዜናዬን ሌሎች ሲያከፋፉት ስትሰማ በሌላ ነገር እንዳትደናቀፍ ብዬ ጠባዬን ላሳይህ ብዬ መጣሁ።” ጳጳሱ፥ “ደግ አደረግህ” አለው።

ከዚያ፥ ቅዱሱ ፈጣሪ በሥላሴ አካል ሳይቀነስለት ሳይጨመርበት እንደሚኖር፥ (31^ሀ) ስለሰባተኛዋ ቀንም ከብሯ ከምክራብ በፊት በፍጥረት መጀመሪያ ላይ በገነት ለነበሩ እንደታዘዘና እንደዚሁም በዓለም መታደስ

ምክንያት ገነት ስለተከፈተች⁵³ አሁንም ቅዱሳን ሐዋርያት (በዚያች ዕለት) እንድናርፍ እንደደነገጉ አምልኮቱን ለማሳየት ከነቢያት ራእይና ከሐዋርያት ትምህርት ምስክር እያመጣ ስለ ሃይማኖት ጉዳይ አነጋግረው።⁵⁴

ጳጳሱ የቅዱሱን የነገሩን መረዳት፥ የጠባዩን ውበት አይቶ እንዲህ አለው፤ “ልጄ፥ እነሆ መንፈስ ቅዱስ በሳይህ አለ፤ ነገርህ ሁሉ ከጸጋው ስጦታ የመነጨ ነው። እንግዲህ ለሁሉም እንደዚህ አስተምር። እኔም ቃልህን እንዲቀበሉ ፈቃድ መስጠቴን ልጻፍልሁ።”

ቅዱሱ ለጳጳሱ እንዲህ አለው፤ (31^ሳ) “እባቴ፥ ለማስተማር በየመካኖቸው ብሄድ ለራሴ የሥጋ ክብር የምፈልግ እየመሰላቸው ብዙዎች በኔ ምክንያት ይሰናከላሉ።”

ጳጳሱ እንዲህ አለው፤ “ለዮሐንስ ወንጌላዊ አፍህን ትጥማታለች፥ ሆኖህን ግን ትመራታለች⁵⁵ ያለውን አልሰማህምን? እንደዚሁ አንተም የሰውን ስድብ አትፍራ።”

ቅዱሱ፥ “እባቴ፥ እየዞርኩ እንዳስተምር አታስገድደኝ፤ ግን ወደኔ ለመጣ እናገራለሁ።” ጳጳሱም፥ “የእግዚአብሔር መንፈስ በሳይህ ስላለ በል እንዳልከው አድርግ” አለው። ከዚያ በኋላ፥ የቅስና ሹመት ሰጠው፤ ቅዱሱ በዚያን ጊዜ እድሜው ፴ ዓመት ሆኖት ነበረ።

(32^ሀ) ከዚያ፥ ቅዱሱ ለሚከሱት ምስክር ትሆነው ዘንድ የሃይማኖት ጦማር⁵⁶ በጳጳሱ ፊት ጽፎ፥ በጳጳሱ ተባርኮ ወደ መኖሪያው በሰላም ተመለሰ።

53. “ከምክረብ በፊት” ማለት “ከአይሁድ ሃይማኖት በፊት” ማለት ነው። “ዓለም መታደስ” የሚለው በክርስቶስ ሰው መሆንና በሞቱም የተጀመረውን የሐዲስ ኪዳንን (የዓመተ ምሕረትን) ሕይወት ነው። “በሔዋን ምክንያት የገነት በር ተዘጋ፤ በድንግል ማርያም ምክንያት ደግሞ እንደገና ተከፈተልን” ያለውን የኅሙስ ውዳሴ ማርያም ያስታውሰናል። በዚህ አንቀጽ ውስጥ የዘመኑን የሀገራችንን ሊቃውንት ያነታርኩ የነበሩ ሁለት የሃይማኖት ጥያቄዎች ተመልሰዋል፤ አንዱ ስለ ሥላሴ ትርጉም፥ ሌላው ስለ ሰንበት በዓልነት ናቸው። ሰንበት የሚሉት ቅዳሜን ነው። በአፄ ዘርአ ያዕቆብ ዘመን ከብዙ ውዝግብ በኋላ ቅዳሜ አንደ እሑድ በዓል እንዲሆን ተወሰነ። Ernst Hammerschmidt, *Stellung und Bedeutung des Sabbats in Äthiopien*, Stuttgart 1963; Edward Ullendorff, “Hebraic-Jewish Elements in Abyssinian (Monophysite) Christianity,” *JSS*, vol. I, no. 3 (1956), pp. 216-256; Getatchew Haile, “The Forty-Nine Hour Sabbath of the Ethiopian Church,” *JSS*, vol. 33/2 (1988), pp. 233-254.

54. አባ እስጢፋኖስና ተከታዮቻቸው ይከሰሱባቸው ከነበሩት ጉዳዮች አንዱ ምሥጢረ ሥላሴን (የአምላክን አንድነትና ሶስትነት ትርጉሙን) አያውቁትም የሚል ነበር።

55. ራእ 10፡9፥ ቀጂው ሰዋስው አሳስቷል።

56. ግዕዙ የሚለው “መጽሐፈ ሃይማኖት” ነው። ማንኛውም የተጻፈ ነገር በግዕዝ “መጽሐፍ” ይባላል። ይኸም መጽሐፍ ብቻ ሳይሆን ደብዳቤንና ማንኛውንም ሰነድ ይጨምራል። እዚህ ላይ “መጽሐፍ” የሚለውን ግዕዝ “ጦማር” ብዬ የተረጎምኩት “ጦማር” በመንፈሱ ከተራ ደብዳቤ ትንሽ ክብደት ያለው ደብዳቤ ስለሆነ ነው።

የመጀመሪያው ስደት

ቅዱሱ ወደሱ የሚመጡትን በመጻሕፍት ሕግ እንዲቆሙ አስተማራቸው። የሰባልዮስን ስሕተት⁵⁷ ከልባቸው ሰማስወገድ ወለል ባለች በሥላሴ አምነትንም አስተማራቸው። ደግሞ የእግዚአብሔርን ትእዛዝ የጠበቁና ዓለምን ያሸነፉ ለቅዱሳን ከተሰማቸው የጸጋ ሀብት ከሞትና ከትንሣኤ ሥጋ በፊት፥ (32^ሳ) እሁን በሥጋ እያሉ፥ በትንሣኤ ነፍስ⁵⁸ ለመቀበል እንደሚበቁ አስረዳቸው። ቃሉን የተቀበሉ ብዙዎች ሆኑ። በቀኖናው ሥርዓት በሚያርፉበት ጊዜ የሰንበታትንና የበዓላትን ትምህርት ለመስማት⁵⁹ ከቅዱሱ ማደሪያ ይሰበሰቡ ጀመር። (አየተማሩ) በቃልም ሆነ በምግባር ከማወላወል ይጠበቁ ጀመር።

የደብሩ ሰዎች በቅዱሱና ከሱ በሚማሩት ላይ ተቆጡ፤ ግን የሚያደርጉትን አጡ። በእንዳች ነገር ላይ ሲከራከሩት እነሱው ተመልሰው ይረታሉ። በዚያ ላይ ራሷ ትምህርቱ ሥራቸውን ነቃፊ ሆነች። (33^ሀ) ከቅዱሱ የሚማሩትን ከቀርባንና ከገበታቸው ያገኟቸው ጀመር። በሁሉም ስም የሚናገሩት (ጠበቆቻቸው) ተነሥተው ቅዱሱን እንዲህ ሲሉ በእግዚአብሔር ስም ተናገሩት፡ “ከደብራችን እንድትወጣ በአብ፥ በወልድ፥ በመንፈስ ቅዱስ ይዘንሃል።”

ቅዱሱ ከደብሩ ሰዎች የመጣበትን ስደት ሲሰማ አበምኔቱ ከነሱ ጋራ ተሰማምቶ አንደሆነ ወይም ይፈርድለት እንደሆነ ሊጠይቀው ወደሱ ሄደ። እሱም የማደሪያውን በር ዘግቶ እንዳይገባ ከለከለው።

ቅዱሱ ሁሉም በመባረሩ እንዳበሩ ሲያውቅ ማደሪያውን ትቶ፥ ግፉን ተሸክሞ ተሰደደ። (33^ለ) ብዙዎች አብረውት ተሰደዱ። በዚህኛው ስደቱ እስከ ጫና ባሕር ደረሰ። በኋላ ተመልሶ ወገራ ላይ ተቀመጠ።

ከዚህ በኋላ፥ ጥቂት ቆይቶ ያ ያባረረው አበምኔት እንዲህ ሲል ወደ ቅዱሱ ላከበት፡ “እርጅናጬን ይቅር በለው፤ ባንተ ላይ ካደረግሁት ኃጢአቱ ጋራ እንድሞት አትተወኝ። አሁንም ኃጢአቱን ይቅር ብለህ እንድትመጣ ይሁን፤ ላገኝህ እፈልጋለሁና።”

57. ሰባልዮስ/ሰብልያኖስ በሰስተኛው ምእት ዓመት የኖረ የሎንያ (ሊቢያ) ኤጲስ ቆጶስ ነበረ። መምህራችን አባ ጊዮርጊስ ዘጋሰጫ/ዘሰግላ በዓሥራ አምስተኛው ምእት ዓመት እንደጻፉልን፡ ስሕተቱ “አብ ከመ ብአሲ ወልድ ከመ ልሳኑ ወመንፈስ ቅዱስ ከመ አስትንፋስ አፉሁ፤ ወበአንተዝ ይቤ ፩ ገጽ” (“አብ እንደ አንድ ሰው፡ ወልድ እንደ አንደበቱ፡ መንፈስ ቅዱስ እንደ አፉ አስትንፋስ ነው፡ ሰለዚህ ፩ አካል ነው” ማለቱ ነው” Yacob Beyene, *Giyorgis di Saglā Il libro del Mistero (Mashafa Mestir)*, CSCO, vol. 515/89, Lovanii 1990, p. 106. ይኸም የእግዚአብሔርን ሥላሴ (ሰስትነት) በሰም ብቻ ሰላብቀው እምነቱ ውግዝ ነው።

58. “ትንሣኤ ነፍስ” የሚሉት አንደ አባ እስጢፋኖስ ከጳጳር በኋላ የሚደረሰበት ብቃት ነው።

59. በቀኖናው ሥርዓት በሚያርፉበት ጊዜ የሰንበታትና የበዓላት ትምህርት ይማሩ ነበረ። በአፄ ዘርአ ያዕቆብ ዘመንም ያለምክንያት ከአንድ ጊዜ በላይ የቀረ ንብረቱ ይዘረፍበት ነበረ።

እንደዚህ ከአንዴም፤ ሁለቱ፤ ሶስቱ እየሳከ ቅዱሱን ስለወተወተው ቅዱሱ አብረውት የነበሩትን ወንድሞች (34^ሀ) እንዲህ አላቸው፤ “ይህቼ መእልክት የኔን መሠቃየት ፈልገው ነው እንጂ ለበጎ ነገር አይደለችም። እናንተም እንግዲህ ሕሊናችሁን አዘጋጁ። በኔ በኩል ምክንያት እንዲያጡ ቅጣታቸውን ሳልፈራ እነሆ እሄዳለሁ።”

ከዚያ በኋላ፤ ሊሄድ ተነሣ። እነሱም አብረውት ሄዱ። ከዚያች ከተባረሩበት ደብር ደረሱ። አበምኔቱንም ተገናኙት። የደብሩ ሰዎች⁶⁰ ተሰበሰቡና ጨው አልባ የሆነ የዱለት ነገራቸውን አበዘ። ከቅዱሱ ጋራ የነበሩትን ወንድሞች ተናጠቋቸውና አሰሯቸው። ቅዱሱን ግን ብቻውን እንዲባረር አደረጉ። (34^ለ) አንዳንዶች፤ “እሱ ካልታሰረ ሌሎቹን ዝም ልናሰኛቸው አንችልም” አሉ። በዚህ ጊዜ አበምኔቱ ቅዱሱን ከመንገዱ እንዲመልሱት አዘዘ።

በተቈለፈ እግር ብረት ከተቈለፈ እስር ቤት

ቀላፍ ያለው ከባድ እግር ብረት አመጡና በዚያ ቅዱሱን ሐምሌ ፲፫ ቀን አሰሩት። አበምኔቱ ሌላ ስው ለስማያምን የእግር ብረቱን ቀላፍ ራሱ ያዘ። በዚህ ሁኔታ ሁለት ወር ድረስ አኖሩት። ነገር ግን የቅዱሱ ተልእኮ ወደሱ የሚቀርቡትን በማስተማርና በመገሠፅ፤ የመጸሐፍቱን ሕግ የሚቃረኑትንም በመዝለፍ በየቀኑ ኃይል እየጨመረ ሄደ።

ቅዱሱን በማስር ማሸነፍ ሲያቅታቸው ጊዜ (35^ሀ) ሊገድሉት ጨክነው ምግብ ሳይሰጡት ጭለማ ቤት ውስጥ ሊዘጉበት መከሩ። ቅዱሱን አግሮቹ እንደታሰሩ ጳጉሜን ፭ ቀን ከጭለማ ቤት ውስጥ ዘጉበት። ከዚያ፤ አናጢ አምጥተው መስኮቶቹን ሁሉ ምንም ሳያስተርፉ አስደፍነው እንደተቀበረ በድን ጣሉት።

ከዚህ በኋላ፤ እግዚአብሔር ፍርሀት አመጣቸው፤ እንዲህ ሲሉም እርስ በርሳቸው ተነታረኩ፤ “እንደዚህ ተዘግቶበት ቢሞት፤ እነሆ አገረ ገዢዎቹ ይሰሙና ደብራችን እስኪጠፋ ድረስ ማሳችንን ይዘርፉታል። (35^ለ) እንልቀቀው፤ ከፈቀደበት ይሂድ።”

ከዚያ፤ መስከረም ፲ ቀን ከጭለማው ቤት አውጥተው እግር ብረቱን ከእግሮቹ ላይ ፈቷቸው። አበምኔቱ ቅዱሱን እንዲህ አለው፤ “ያደረግንብህን ከፋት ሁሉ ይቅር በለን። አሁንም በደብሩ ከፍርክ እግዚአብሔር ለሐዋርያት የሰጠውን የጸጋውን ዋጋ ይስጥህ። ወደ ምድረ በዳ ከሄድክም በምድረ በዳ ለነበሩ ቅዱሳን⁶¹ የተሰጠውን ስጦታ እንደዚያ ይስጥህ። በጀመርከው ሁሉ እግዚአብሔር አብሮህ ይሁን፤ እስከመጨረሻው አሸናፊነትን ይስጥህ። ወደፈለክበት ሂድ። ባደረስንብህ በደል አትቀየም።”

60. ደራሲው “መነኮሳት” በማለት ፈንታ “የደብሩ ሰዎች” ማለቱ መልእክት ይኑረው እይኑረው ግልጽ እይደለም። ምንኩስናቸውን ማቃለሉ ወይም ያልመነኮሱትን ለመጨመር ሊሆን ይችላል።

61. “በምድረ በዳ የነበሩ ቅዱሳን” የሚባሉት በእንግሊዝኛ “Desert Fathers” ይባላሉ።

(36^ሀ) ቅዱሱ፡ “ከኔ በኩል ክፉ ነገር አይመጣቸውም፤ ግን ይቅር እንዲሳችሁ በአግዚአብሔር ዘንድ ንስሐ ግቡ” አሳቸው።

ሁለተኛ ስደት--የደብረ ገርዜን መመሥረት

ከዚያ ደብር ወጥቶ ከመጀመሪያው ጀምሮ በስደቶቹና በእስራቶቹ ከቅዱሱ ጋራ ተካፋይ ከነበረው ደቀመዝሙሩ ከገብረ ክርስቶስ ጋራ ከተከዜ ወንዝ አጠገብ ሄዶ ተቀመጠ። ሌሎች ወንድሞችም ያስተማራቸውን ውሳኔዎች እየጠበቁ በአቅራቢያው ተቀመጡ። “የእግዚአብሔርን (36^ለ) በረከትና ሕይወት ካሁን እስከ ዘላለም አንድታገኘባት አግዚአብሔርን ስለሠራው ሁሉ ለመባረክ በሁሉም ነገር እንደዚህ ጸንታችሁ በደብረ ገርዜን⁶² ኑሩ” አሳቸው።

የዚያች አገር አካባቢ መምህራን⁶³ የቅዱሱን ዜና ሲሰሙ በጣም ታወኩ። ትምህርቱን ለማስቀረት ፈልገው ዶልተው ከሀገረ ገዢው ዘንድ ሁለት ጊዜ ጉባኤ አደረጉ። ቅዱሱ (የእግዚአብሔርን) የትእዛዜን ቃል ለምስክሩ እየጠራ በሕግ ሰይፍ ገጠማቸው። የቅዱሱን ነገር ጠንካራነት በመፍራት የምንኮሰናውን መጽሐፍ⁶⁴ እንደማያውቁት ሆነው እስከ መካድ ደረሱ። የቅዱሱን የትምህርቱን ዘር (37^ሀ) ሳይፈልጉ (እየሰሙ) ተሸክመው ወደየደብራቸው ተመለሱ። ደቀ መዝሙሮቻቸው የቅዱሱን ስብከት ስምተው እርስ በርሳቸው (በሐሳብ) እየተለያዩ በየአድባራቸው ንትርክ ተፈጠረ-- ደኅቻቸው እየተጨመቁ ወጥተው ስብከቱን አስኪቀበሉ ድረስ። የቅዱሱ ትምህርት በውበቷ ተዘረጋች።

የብቸኝነቱን (የብሕትውናውን) ሥርዓት የጀመሩት አባታቸው እባ አንጦንስ ወይም አንጦንዮስ የሚባሉ የግብጽ ሰው አንደሆኑ ከሳይ በንግግ ቍጥር 24 እና 25 ስር ተገልጧል። የአበምኔቱ ምርቃት አባ እስጢፋኖስ የደረሱበትን ብቃት አለማወቃቸውን ያሳያል። በምድረ በዳ ለነበሩ ቅዱሳን የተሰጠው ስጦታ ብቃትና ራዕይ ማየት ነው፤ እባ እስጢፋኖስ ከዚያ ደረጃ እንደደረሱ ገድላቸው ይመስክራል። የአባ አበክረዜን ገድል አንደሚለው እባን የፈቷቸው ልጆቻቸው ከባለሥልጣኖቹ ዘንድ ተሯሩጠው ሹሙን አንደሚያመጡባቸው ስላወቁ ነው።

62. ስለ ደብረ ገርዜንና ስለ አቡነ ይሥሐቅ ኅጻን 33 ገጽ 131ን ተመልከት።
63. እዚህ ላይ “መምህራን” የተባሉት የእድባራት አበምኔቶች ናቸው።
64. የምንኮሰና መጽሐፍ ወይም መጽሐፈ መነኮሳት የሚባሉት አንደኛው በእክሱም ዘመነ መንግሥት የተተረጎመው የአባ ጳጉሚስ ሥርዓት (“ሥርዓት ዘአዘዞ መልእክ እግዚአብሔር ለአባ ጳጉሚስ”) የሚባለው ነው፤ ዲልማን አሳትሞታል፤ Augusto Dillmann, *Chestomathia Aethiopica*, Darmstadt 1965, pp. 57-76። ሌሎች ገነት (ገነተ መነኮሳት) እና ዜና አበው የሚባሉት የመነኮሳት ፍልስፍና የተሰበሰቡባቸው መጽሐፍት ናቸው፤ እነሱን ቪክተር አራስ አሳትሟቸዋል፤ Victor Arras, *Collectio Monastica*, CSCO, vol. 237/45, Louvain 1963; Victor Arras, *Patericon Aethiopice*, CSCO, vol. 277/53, Louvain 1967. ከነአባ እስጢፋኖስ ዘመን በኋላ ወደ ግዕዝ የተተረጎሙ ሌሎች መጽሐፍተ መነኮሳት የሚባሉት “ማር ይሥሐቅ”፣ “ፊልክስዮስ”፣ “አረጋዊ መንፈሳዊ” ናቸው። ኢትዮጵያ ከነአንድም ትርጉማቸው ካንዴ በላይ ታትመዋል፤ ሦስቱ መጽሐፍተ መነኮሳት እነርሱም ፊኛ ማር ይስሐቅ ፪ኛ ፊልክስዮስ (ገብረ ክርስቶስ) ፫ኛ አረጋዊ መንፈሳዊ፣ አዲስ አበባ ፲፱፻፹፮ ዓ. ም.።

ከዚያ በኋላ፥ ዝናው በዚች መንግሥት አገሮች ሁሉ ተሰማ። ብዙዎች ወደሱ መጥተው በትምህርቱ ስብከት ተጠመዱ። በእያንዳንዱ ማኅበራቸው በየ፲፪ቱ በቡድኖች እንዲከፈሉ፥ ለያንዳንዱም ማኅበር ከማህላቸው ተግባረ እዳቸውን ሲያካሂዱ ትእዛዝ በመስጠት የሚያገለግላቸውን የመረጡትን ቀዋሚ (37^ሳ) እንዲያደርጉ ሥርዓት አወጣላቸው። ደግሞ ከማኅበሩ ተላላኪዎች/ቀዋሚዎች ሁሉ በላይ ሆነው የሚያዝዙ ከማኅበሩ ሁሉ ሁለት አዛዦች እንዲመርጡ አዘዛቸው። በየአድባራቸው እንዲሁ (እንዲሆን አደረገ)።

ለምግባቸው የእንጀራ፥ የአትክልት፥ የውሐ መለኪያዎች አበጀላቸው። ብዙ በመቀበል ከዚያ እንዳያበልጡ፤ በትንሽነቱም ምክንያት (የደረሳቸውን) እንዳይለውጡ አዘዛቸው። ስለ ልብስም እስከ ትንሹ ነገር ድረስ እኩል እንዲያደርጉ እንጂ ማንም ቢሆን በማሻሻል ሳቢያ እንዳይጨምር፥ ለማሳጠርም እንዳይቀንስ እንደዚሁ አዘዛቸው። በሐዋርያት ሥራ (38^ሀ) መጽሐፍ ውስጥ እንዳለው የሐዋርያትን ቅድስት ሥርዓት⁶⁵ ሠራላቸው። እንዲህ አላቸው፤

በሰላም ለንሰለት ተያይዛችሁ በእንድ ልብና ነፍስ ኑሩ። ከናንተ ማንም ካለው እንድ ሐሳብ በቀር ስለ ልብስም ሆነ ስለ ምግብ በመሄድም ሆነ በመመለስ ጊዜ፥ በሐሳብም ሆነ በግብር ሌላ አይኑረው፤ ለጽድቅ ሥርዓት ባሮች ሁኑ እንጂ። በጠላት በለይጣን ከመያዝ ይልቅ የወንድሞቻችሁን ደስታ በመቀበል⁶⁶ የጠፊውን ሥጋችሁን ጠባይ ካዱ። በእጃችሁ ሥራ ኑሩ። የለዎችን የድካም (ፍሬ) በከንቱ አትውሰዱ። ጥሪትም ምንም አይኑራችሁ። በሚያረጅበትና በሚበላሽበት ቦታ (ማለት) በምድር ላይ ጥሪት አታብጁ። (38^ሳ) የጌታን ቃል ተከታዮች ሁኑ እንጂ። ጥሪታችሁ ትልና ምስጥ ከማያገኘው ከመንግሥተ ሰማያት እንድትሆንላችሁ⁶⁷ ሁል ጊዜ አድርጓትም። ከድካማችሁ የተረፈውን ምግብም ሆነ ልብስ ጌታ ላዘዘለት ስጡት። ለሚመጣው ጊዜ ብላችሁ ለማግስት እታስተርፉት። አምላካችን በየዓመቱና በየዘመኑ ከረምትን በማመላለስ፥ ፍሬዎችን በመስጠት፥ በረከት በመስጠት ለፍጡሮቹ ያዘጋጀውን የቸርነቱን ሥርዓት ተመልከቱ። እናንተም እንደ ጌታ ትምህርት የዛሬውን ለዛሬ፥ የሚመጣውን ደግሞ ለሚመጣው ዓመት አድርጉ። (39^ሀ) እግዚእብሔር እስራኤልን ከግብጽ ያወጣቸው ጊዜ ከምድረ በዳ እስቀምጦ ለምግባቸው መና ለዘነበላቸው። ለየቀኑ ብቻ የሚሆነውን እንዲሰበስቡ፥ ለማግሥት እንዳያሳድሩ አዘዛቸው። እንዳንዶች ባለማመናቸው ቃሉን ጥሰው ለማግሥት የሚሆን አሳደሩ። ለሰዚህ (ያሳደሩት) ተላ፤ ገማም⁶⁸። ይኸም ለምንኩስና ምልክት ነው። ደግሞ

65. “የሐዋርያት ቅድስት ሥርዓት” የሚለው በሐ ሥራ 4: 32-37 ያለውን የማኅበር ኑሮ ነው።

66. የወንድሞችን ደስታ ከራስ ጥቅም አብልጦ መቀበል ከሌላም ቦታ ደጋግመው የተናገሩት ትምህርታቸው ነው።

67. ማቴ 6: 19።

68. ዘፀ 16: 20።

አንደዚሁም፤ “የዕለት ምግባችንን ዛሬ ሰጠን”⁶⁹ አያልን አንድንለምነው በቅዱስ ወንጌል አዝዞናል።

በመሰብሰብም ሆነ በሐሳብ ሌላ ትርፍ ነገር አንዳንፈልግ፤ ሳያከማቹ (39^ሰ) በቀላል በመኖር ወፎችን እንድንመስላቸው ያዘናል። ወፎች ሲያባርሯቸው በቀላል ይበራሉ፤ ምክንያቱም የሽክም ከብደት የለባቸውም። እናንተም አንደዚሁ ክሚበስብስበት ቦታ ሳታከማቹ በቀላል ኑሩ። የሚተርፋችሁ ከድኾች ሆድ ይቀመጥ፤ ልብስም አንደዚሁ ለተራቆቹ ይሁን። በአራትም ጌታ እንዲህ ይላል፤ “የመሥዋዕቱ ስብ ለማግሥቱ አይደር።”⁷⁰ “ለሌላ (ቀን) የሚያስተርፈውን ነፍሴ አትወደውም።”⁷¹ ስለዚህ እናንተ ዘንድ የተረፈ ነገር አንዳይገኝ እንፈራለን። ለሚያመሰግኑ ሰጡት፤ ከማይበላሸበት ቦታ ይከማችላችኋል። ልባችሁም እዚያ በረከት ልትወርሱ ከተጠራችሁበት ከቅድስት የሰማያት ቦታ (40^ሰ) ይሰቀላል።⁷²

ልብ የሚማርኩ አትክልቶች አትሥሩ፤ በዚህ ምክንያት ቀሚዎች ይወድቃሉ። የአትክልት ቦታዎች የሚያበዙ እነዚያ ርስት ይሆኗቸውና ልባቸው ይማረክባቸዋል፤ መስቀል ለመሸከም ደካሞች ይሆናሉ። ለነፃነታችሁ አንቅፋት አትፍጠሩ። ካንድ (ሀገር) ሲያባርሯችሁ ወደ ሌላው በቀላል አንድትሸሹ ወፎችን በመምሰል ሁል ጊዜ ነቅታችሁ ኑሩ። “እውነት እሳችኋለሁ፤ የሰው ልጅ አስኪመጣ ድረስ የአስራኤል ከተሞች አያልቁም”⁷³ ባለው በጌታ ቃል (40^ሰ) ተስፋ በበረከት ጊዜ ታርፋላችሁ። ሰንበታትንና በዓላትን በቅዱስ ሲኖዶስ ውስጥ አንደተጻፈው እያከበራችሁ፤ የመንግሥተ ሰማያት በር የሆኑ ቅዱሳን ሐዋርያት የነገሩንን የቤተ ክርስቲያን የብሉይና የሐዲስ ቅዱሳት መጻሕፍትን ምስክራ ለመጠበቅ የተዘጋጃችሁ ሁኑ⁷⁴።

ሥጋችሁንም በበሽታ ልማድ ምክንያት አትብጡ፤⁷⁵ ከክርስቶስ ደም ምስጢር ጋራ ተካፋይ ሆናችሁ ሳለ ደማችሁን አታፍሱ። (41^ሰ) እሕዛብ መፈወሻዎች ከሚሏቸው ከዕፅዋትም⁷⁶ ሆነ ከሌላ ነገር

69. ሉቃ 11: 3።

70. ዘፀ 23: 18፤ ሊዋ 22: 30፤ ዘዳ 16: 4።

71. ?።

72. ማቴ 6: 19-21።

73. ማቴ 10: 23።

74. በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ከተነሡት ውዝግቦች ውስጥ በመጽሐፈ ሲኖዶስ ውስጥ ስላሉት የቤተ ክርስቲያን የሕግ መጻሕፍት አቈጣጠርና አንዲከበሩ አዚያው የታዘዙት በዓላት ጉዳይ ነበር። አባ አስጢፋኖስና ተከታዮቻቸው መጽሐፈ ሲኖዶስን ከተቀበሉ ቅዳሜን ያከብራሉ፤ ገድሉም ይመሰክራል። በመጽሐፈ ሲኖዶስ ውስጥ ያልተዘረዘሩትን መጻሕፍት ግን በሕግ ደረጃ የሚቀበሉ አይመስልም። መጽሐፈ ሲኖዶስ እስካሁን አልታተመም።

75. በአካባቢያቸው ልማድ ልጅ ዓይኑን ሲያመው ሽፋሉ ላይ ከሁለት ቦታ ይበጡታል። ልማዱ ዛሬም የቀረ አይመስልም።

76. ዕፅዋት ይከለክላሉ፤ Getatchew Haile, “The Cause of the Espifanosites: A Fundamental Sect in the Church of Ethiopia,” *Paideuma*, vol. 29 (1983), p. 114.

አትፈልጉ--ለመቅመስም፤ ለመቀባትም፤ ለማሸተትም፤ ወይም ለምንም ቢሆን፡ “እግዚአብሔር የመዳኛዬ አምላክ ነው”⁷⁷ ተብሎ እንደተጻፈው የኛ ፊውሳችን እሱ መድኃኒታችን ነው፤ ምክንያቱም መቅወፍት ከቁጣው፤ ድንኳን ከፈቃዱ የሚመጡ ናቸው። የጌታን ተግሣጽ በምስጋና ለመቀበል በሁሉም ረገድ የተዘጋጃችሁ ሁኑ። “ምክንያቱም ለራሱ የሚኖር የለም። ብንኖር ለእግዚአብሔር ነው፤ ብንሞትም ለእግዚአብሔር ነው”⁷⁸ ለራሳችን አይደለም። ፊውሶችና ምልክቶች የሚሏቸውን ከሕግ መጻሕፍት ያልሆኑ (41^ሳ) ቃላት እየጠሩ በመድንም ጥንቆላ በመፈለግ የሚጨነቁ ሁሉ ነፍሳቸውን ለግዝት ለይፍ ያስረክባሉ።⁷⁹ እንደቀድሞ መምህሮቻቸው የአላት ጐርፍ ይጠብቃቸዋል።⁸⁰ እናንተ ግን የወንጌሉን አምላካዊ ወተት ሁል ጊዜ እየጠባችሁ በአንድ (ልጅ) የትምህርት አዳራሽ ኑሩ። ለመዳን ትጉለምሱባታላችሁ፤ ከቅዱሳን ጋራም ወንድማማቾች ትሆናላችሁ። ቅዱሱ ሐዋርያ እንዳለው ከእውነተኛ የተድላ በዓላቸው ዘንድ ለመድረስ በደስታ ተፋጠኑ፤ ቅዱሳን በሚገቡበት ቦታ ዕረፍት አለና።⁸¹ ለይጣንንና ወጥመዶቹን ሁሉ እንድታሸንፉ ድል የሚሰጥን ብርታት የታጠቃችሁ ሁኑ።

(42^ሀ) በእንደዚህ ያለ ትምህርት ሁል ጊዜ ያበረታቸው ነበረ። በማኅበራቸው መጽሐፍ⁸² ውስጥ ተሠርቶ እንዳለው ስለ ማንኛውም ሥራ ሁሉ ምንም ሳያስቀር ሕግ አወጣላቸው። ማታም ጠዋትም ይጉበኛቸዋል። ለኑሯቸውም ትርጉም ይሰጠዋል፤ (ከብቃት) ለመድረስ እንዲጎለምሱ ዕውቀት ይጨምርላቸዋል፤ የመጻሕፍትን ምስክራም ያነብላቸዋል። መስቀሉን ለመሸከም አቅም እንዲያገኙበት ምስጢር ያለበትን ይተረጉማቸዋልም። በላዩ ባደረው በክርስቶስ ሙቀት እስኪያሞቃቸው ድረስ ሁል ጊዜ ይተጋል። ርግብ እንቁላሎቿ ሕያው እስኪሆኑና በነሱ ላይ ሥጋዊ (42^ላ) መልኳ እስኪቀረጽባቸውና ዝግት ከነሱ እንድታስወግድ ታቅፋ እንደምታሞቃቸው፤ አድገውም ፈለገን እስኪከተሉ ድረስ ከተሠራላቸው ምግብ ለመስጠት እንደምትተጋ፤ ይህ ቅዱስ አባታችንም የመንፈስ እናት ሆኖ በትምህርቱ ስብከት የተማረኩትን እንቁላሎች ስበስበና በመንፈሳዊት መርከብ፤ ማለትም

77. መዝ 50: 16።

78. ሮሜ 14: 7-8።

79. የዘመኑ ችግር ነበረ። አዲስ ዘርፍ ያዕቆብም ልማዱን ለማስቀረት ጦማረ ትስብእት የሚባል መጽሐፍ እስከ መድረስ ብዙ ታግሏል፤ Getatchew Haile, *The Epistle of Humanity of Emperor Zār'a Ya'aqob (Tōmarä Təsbə'ä)*, CSCO, text vol. 522/95, tr. 523/96 (1991); Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del negus Zar'a Yä'qob (Maṣḥafa Berhān)*, CSCO, vol. 261/51, p. 51.

80. ስለ ጠንቋዮቹ የቀድሞ መምህሮች መጽሐፈ ሄኖክ 2ን ተመልከት።

81. ዕብ 4: 9።

82. “የማኅበራቸው መጽሐፍ” የተባለው አንቶኒዮ ሞርዲኒ ከዘረዘራቸው ውስጥ የትኛው እንደሆነ ለማወቅ አልቻልኩም።

በቅድስት ሥርዓት አሳፈራቸው። ፈጣሪያቸውን በማወቅ፡ (ማለት) የሥላሴነታቸውን⁸³ ህላዌ በመረዳት የቅድስት ሃይማኖትን ዐጽፍ አሳናጽፋቸው። የመንፈስ ምግብ የሆነውን የሕይወት ሰጪ ትእዛዞችን መገባቸው። የልቦቻቸውን መስኮቶች (43^ሀ) የጠላት ከሆኑ ሐሳቦች እንዲጠብቁና ለፈጠራቸው ማደሪያ እንዲሆኑ በሁል ጊዜ እምነት ነፍሳቸውን እንዲያጸዱ መንፈሳዊ አጥበት እንዲያደርጉ የማስተዋል ትጋትንም አስረዳቸው።

እነሱም ይኸንን ተቀብለው፡ መጀመሪያ ያለእናት (የትም) ወድቀው ባገኛቸው ጊዜ የተዋሐዳቸው የኃጢአት ዝገት በአባታቸው መንፈሳዊ ጭቀት ጠፍቶ ሞቃቶች ሆኑ። ከዚያ በኋላ ሕይወት ያለባቸው ሆኑ፤ የሥጋን ፍላጎትና ጠፊ ምኞቶችን ጥለው በነፍሳቸው መልክ ተንቀሳቀሱ። የአባታቸውን ሩጫ በሁሉ አቅጣጫ ይከተሉ ዘንድ (ልባቸው) በጉጉት ተሰቀለ።

ሰይጣን የክስ መርዙን በደብሮቹ ላይ ረጨ

(43^ለ) ትምህርቱን የሚፈጽሙ ተባባሪዎቹ ብዙዎች መሆናቸውን ሰይጣን ሲያይ በቅርብና በሩቅ አገሮች ያሉትን ደብሮች ሁሉ ቅዱሱን በሀገሩ ገዢዎች ዘንድ ለመክሰስ እንዲያብሩ ቀስቀሳቸው። ሰይጣን ጌታ ከአቤል ደም አስከ ዘካርያስ ደም እንደሚፈልግባቸው የተናገረውን⁸⁴፡ የጸድቃትን ሁሉ ደም ለማፍሰስ ሊተባበሩት ልጆቹ በሆኑት ሁሉ በልባቸው ቦሐቃ የክስ እርሾውን ጨመረበት። ከቤቱ ባለቤት (ከክርስቶስ) ደም ጀምሮ እስከ ቤተሰቡ ሁሉ ደምም እንደዚሁ ሆነ። የጸድቁን ደም ለማፍሰስ (44^ሀ) እንዲህ ሲሉ ከሕሊናቸው የመርዝ ጭማቂ አፈሰሱ፤

እነሆ ይህ ሰው የደብሮቻችንን ሥርዓት ይሸራል፤ ሽማግሌዎቻችንን ይላደባል፤ መምህሮቻችንን ይዘልፋል። “ከሕግ ውጪ ውሽት ታስተምራላችሁ” ይላል። ምስጢር የሆነውን የሚናገሩ ራእይም የሚያዩ ዐዋቂዎቻችንን ውሸተኞች ያደርጋቸዋል፤ “በእጋችንት ምትሃት የተሸነገሉ፤ በስሕተት ሕልም ፈተና የተሸነፉ ናቸው” ይላል። እነሆ፤ ልጆቻችን በትምህርቱ ተማረኩ። ሲመስሉ የሚናገረውን ምስክር በማድረግ በጠበጡን።

ይኸንንና የመሰለውን አብዝተው (ለአገረ ገዢዎቹ) ክስ አቀረቡ። አገረ ገዢዎቹ ግን የሚያቀርቡት ክስ ሁሉ በቅናታቸው እንደሆነ ያውቃሉ። (44^ለ) “እንጠራላችሁና እናከራክራችኋለን” አሏቸው። ከዚያ፡ አገረ ገዢዎቹ ጫንሱ እንዲመጣ ለቅዱሱ ላኩበት። ሲመጣ እንዲህ አሉት፤

አባት ሆይ፡ የቃልሀን እውነትነት፤ የትምህርትህንም ሥርዓት ትክክለኛነት በእውነት የእግዚአብሔር መሆኑን የማናውቅ

83. “የሥላሴውን” መሆን አለበት።

84. ማቴ 23: 35።

አይደለም። አንተ በዚች በምድራችን ላይ ክሄድክባት ጊዜ ጀምሮ ምሕረት ወርዷል። የትምህርትህን ስብከት በመስማት ብዙ ስሕተቶች ተወግደዋል። ይህም እዚህ ብቻ ሳይሆን ዜናህ በተሰማባቸው በሩቆች አገሮች ሁሉ ነው እንጂ። ግን እነዚህ ፈላሲዎች⁸⁵ ትምህርትህን በመቃወም ይወተውቱናል። (45^ሀ) እኛም አንተንና ደቀ መዛሙርትህን በማጥላላት እንድንተባበራቸው፡ የልጆችህን የድካም (ፍሬ) እንድንዘርፍ ይፈልጋሉ። “ልጆቻችንን ይወስድብናል፤ ገዳሞቻችንን ይዘርፍብናል” ይላሉ። “የሰዎችን ልብ (በምትሃት) ወደሱ ይሰባል” ይሉሃል። በቅናት ብዙ ነገር ያወሩብሃል። እኛ ግን ትምህርትህ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነች ዐውቀናል። በአንተ ላይ ያላቸውን ክስ ችላ ስንልባቸው ይገላምጡናል። አንተ ዓመፀኛ/ከሐዲ እንደሆንክና እኛም በዓመፅ/በክሕደት ትምህርትህ ግብር አበሮች እንደሆንን አድርገው ከንጉሡ ዘንድ በሐሰት እንዳይከሱን እንፈራቸዋለን። ስለዚህ (45^ለ) ስበብ እንዳያገኙ ስንል “በሱ ላይ ክስ ያላችሁ ተስብሰቡና እናክራክራችሁ” አልናቸው። (እነሆ) የላክንብህ በዚህ ምክንያት ነው።

ቅዱሱ፡ “ይምጡና ይበሉ ክላቸውን ይናገሩ” አላቸው።

ከዚህ በኋላ የአደባባይ ሸንጎ አደረጉ። ቅዱሱን (በሐሰት) የሚያሳጡት መጡና ክላቸውን አሳጥረው፡ ውስጥ ውስጡን ግን ብዙ እያሉ፡ መናገር ጀመሩ። እንዲህ አሉ፤

እነሆ ይኸ ሰው በማህላችን ንትርክ ይጥልብናል። አባቶቻችን ያላስተማሩንን ሌላ ትምህርት ያመጣብናል፤ ልጆቻችንን ወደሱ ይወስድብናል፤ ደብሮቻችንንም ይዘርፍብናል። ክላችን ይኸ ነው።

ከዚያ፡ ቅዱሱ ቃሉን ከፍ አድጎ እንዲህ አለ፤

(46^ሀ) ክነሱ ውስጥ አንድም የበደልኩት የለም፤ ዐመፅ የሠራሁበትም ማንም የለም። ግን የሕይወትን መንገድ ለሚፈልግ የእግዚአብሔርን ሕግ ነግረዋለሁ። በነገር ዘዴ በመደለልም ሆነ የዚህን የኃላፊ ዓለም ገንዘብ እስጣለሁ በማለት የጠራሁት የለም። ግን በእግዚአብሔር ጸጋ ሕይወት እንዲያገኙ፡ ለሱ እንዲጠመዱ የእግዚአብሔርን ሕግ አስተምራለሁ። በዚህ ሕግ ምክንያት የተባረሩትንም ተቀብያቸዋለሁ፤ ምክንያቱም (መጽሐፉ) “ባልደረባህን እንደራሰህ ውደድ”⁸⁶ ይላል። “ያባቶቻችን ያልሆነውን አመጣ” የሚሉት እኔ ከእግዚአብሔር ሕግ በቀር ሌላ ያስተማርኩት ነገር የለም። “(ትምህርቴን) የእግዚአብሔር ሕግ አይደለም” ካሉ፡ የእግዚአብሔር ሕግ እንደሆነ እነሆ ምለክሬ (46^ለ) የቤተ ክርስቲያን መጻሕፍት ናቸው። ሕጉን አባቶቻቸው ስላላስተማሩት የሌለ አያደርጉትም። አባቶቻቸው አልተረዱት እንደሆነ፡ እነሱ በሕግ ትምህርት ቤቱ በር

85. ከዓለም የፈለሱ፡ የመነኩ “መነኮሳት” ማለት ነው።

86. ማቴ 19፡ 19።

ይግቡበት። ምክንያቱም ቅዱስ ወንጌል፡ “በሌላ በኩል የሚወጣ ሌባና ወንበዴ ነው”⁸⁷ ይላል። እነሱ ራሳቸውን ለእግዚአብሔር ትእዛዝ ለማስገዛት ካልፈለጉ ሌላው ለእግዚአብሔር እንዳይጠመድ ለምን ይክለክላሉ? “ልጆቻችን ናቸው” የሚሉት የእግዚአብሔርን ትእዛዝ ሳያስተምሯቸውና ከኃጢአት የመዳኛ ጸጋ ሳይሰጧቸው (47^ሀ) እንዴት ልጆቻቸው ሆኑ? እነሱስ ቢሆኑ ራሳቸውን ለአባቶቻችን ለቅዱሳን ሐዋርያትና ለተከታዮቻቸው ለመነኮሳት አባቶች ለእንጦንዮስና ለመቃርዮስ ትእዛዝ ሳያስገዙ የአባትነትን ስም እንዴት ወሰዱ? አውነትን የሚፈልገውን በከንቱ የሚቃወሙ ከሆነ እኔ ደግሞ ወይ የእግዚአብሔር ወይ የቂሳር ባሮች ሁኑ አላቸዋለሁ፤ ምክንያቱም ጌታ፡ “የቂሳርን ለቂሳር ሰጡ፤ የእግዚአብሔርን ለእግዚአብሔር አድርጉ”⁸⁸ ብሏል።

“እንደዚህ እንድትናገረን በኛ ላይ ማን ሾመህ?” አሉት። ቅዱሱ “እንዳደርግና (47^ለ) እንዳስተምር የእግዚአብሔር ሕግ ሾሞኛል” አላቸው።

ከዚያ፡ በቁጣ ተነሡና ልጆቹን በጉልበት ሊበጫጭቋቸው ወረሯቸው። ቅዱሱ ለገዢዎቹ፡ “እናንተ ክርስቲያኖች ሆናችሁ፡ ንጉሡም ክርስቲያኖዊ ሆኖ ሳለ፡ ለምን እንዲህ ያደርጋሉ? እኔም (ጉዳዩ) በእግዚአብሔር ፍርድ ይፈጸም እያልኩ ሳለሁ፡ በጉልበት እንዲያጠቁን ያለፍርድ ትለቋቸዋላችሁ?” ከዚያ፡ ወታደሮቻቸውን ልከው በግድ አስጣሏቸው። ከቁጣቸው ፍንዳታ የተነሣ ቅዱሱን ሲሳደቡ፡ “ይህ አዳኝ ተኩላ፡ ይህ ተናጣቂ ጭልፊት” ይሉት ነበረ። ቅዱሱ ግን መርበድበዳቸውን እያየ (48^ሀ) በተኩላዎች የጩኸት ድምፅ እንደማይታወክ ብርቱ አንበሳ ሆኖ ከላይ በታዘዘው ኃይል በመደሰት ፈገግታ ያሳይ ነበረ። ያም ሆኖ፡ በሚረግሙት ምትክ ይባርካቸው ነበረ።

ከዚያ፡ ቅዱሱ ስለ ጉዳዩ ፍርድ ለመጠየቅ ድምፁን ከፍ አድርጎ ተናገረ። ከነሱ ውስጥ ኃጢአት የጠገበው አንዱ የአውነት ጠላት፡ ቅዱሱን እንዲህ አለው፤ “እንዳትናገረን በንጉሥ ይዘንሃል።” ቅዱሱ እንዲህ ብሎ መለሰ፤ “እኔ የነፍስ ሕይወት የሆነውን የእግዚአብሔርን ቃል ተናገርኩ እንጂ ንጉሦች ስለሚያዙበት ስለዚህ ዓለም ገንዘብ አልተናገርኩም፤ ምክንያቱም የሰማያዊ (48^ለ) ንጉሥ ቃል በምድራዊ ንጉሥ እይታገድም፤ ምድራዊ ንጉሥ ግን በሰማያዊ ንጉሥ ቃል ይታገዳል። የእግዚአብሔር ቃል ግን አይታሰርም።”

ያ አላሳች እንዲህ አለው፤ “እንተሰ፡ ንጉሥም አታውቅ።” ቅዱሱም፡ “የክርስቲያኑ ንጉሥ እውነተኛ ክርስቲያን እንደሆነ እውቃለሁ፤ እግዚአብሔር መንግሥቱን ይጠብቅ” አለ። ይህ ሰበብ ፈላጊ፡ “እኔ እስራኤል አለዋለሁ” አለ። ቅዱሱ፡ “እኔ ደግሞ ክርስቲያኖዊ አለዋለሁ” አለ።

87. ዮሐ 10: 1።

88. ማቴ 22: 21።

ቅዱሱ ያንን ሰው እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ “እስቲ ንገረኝ፤ እኔ ክርስቲያናዊ ነው ስል አንተ እስራኤላዊ ነው ያልከው፤ የእስራኤል ስም ይበልጣል ወይስ (49^ሀ) የክርስትና ስም?” ያ ስሕተተኛ፤ “የእስራኤል ስም ይበልጣል” አለ። ቅዱሱ እንዲህ ብሎ መለሰ፤ “የለም፤ የክርስትና ስም ይበልጣል፤ እስራኤሎች በሥጋ ተወልደው እስራኤል ይባላሉ፤ የክርስትና ስም ግን በመንፈስ ቅዱስ በሰማያዊ ልደት ተወልደው ክርስቲያን ይባሉበታል። ስለዚህ ከሁሉ በላይ የሆነች የሐዋርያት ጉባኤ የቅድስት ቤተ ክርስቲያን ስም ይበልጣል።”

ከንጉሡ (ከአፄ ይሥሐቅ) አደባባይና ችሎት

አገረ ገዢዎቹ ይኸንን ሲሰሙ እርስ በርሳቸው ተወያይተው፤ “ይህ ነገር ለኛ ከባድ ነው፤ ከንጉሡ ዘንድ ይሂዱ እንጂ እኛ ልንወስነው የምንችለው አይደለም” አሉ። ቅዱሱንና (49^ለ) እነሱን፤ “ከንጉሡ ዘንድ እስከትደርሱ ድረስ ዋስ ጥሩ፤ ጉዳያችሁን ሁሉ እዚያ ትፈጽማላችሁ” አሏቸው። እነሱ ዋስ ጠሩ፤ ቅዱሱ ግን “ከዓለም ሞቻለሁ ያልሁ ሰው ለራሴ መድን ዋስ አልጠራም። ምክንያቱም ቅዱስ ሲኖዶስ ካህን ለራሱ መድን ዋስ እንዳይጠራ ያዝዛል። የጠራ ካለ ከማዕረጉ እንዲወድቅ ያዝዛል። ታመናችሁኝ እንደዚሁ ላኩኝ። ካልፈቀዳችሁ እነሆ አለሁላችሁ፤ (ዋስ) በራሴ።

የነገሩን መጨረሻ ሲያውቁ በሰንሰለት እንዲያሰሩት ትእዛዝ ሰጡ። በመስከረም በጳጳሩ ቀን አሰሩትና ሹሙና ያ በሽሬ ላይ የሚሰለለው ባለሥልጣን መልእክተኞቻቸውንም አዘጋጅተው እስኪልኳቸው ድረስ የሽሬ ሹም በግቢው (50^ሀ) ውስጥ አቆየው። ሁሉንም አዘጋጅተው ሲፈጽሙ በጥቅምት በጳጳሩ ቀን ሊሂዱ ወሰዱት። መልእክተኞቻቸውን ጉዳያቸውን ለንጉሡ እንዲያደርሱ በዝርዝር አስጨብጠው ላኳቸው። በዚያን ጊዜ ማስሪያውን ሁሉ ከእጁ ላይ አወለቁለት። ልጆቹ በሰላም ሸኙት። አብረውት የሂዱትም ብዙዎች ነበሩ።

በብዙ ድካም በታኅሣሥ ፲፪ ቀን ከንጉሡ በር ደረሱ። መልእክተኞቹ (50^ለ) ከጥቂት ጊዜ በኋላ መልእክታቸውን ከንጉሡ ዘንድ አደረሱ፤ ጉዳያቸውን ሁሉ አስረዱ። እነዚያን ከላሾቹንና ቅዱሱን ግን እውጪ እንዳሉ የሕይወታቸውን ሁኔታ እስኪረዱ ድረስ ወደ ውስጥ አላስገቧቸውም።

እነዚያ ከላሾች ግን እንዲህ ሲሉ (የንጉሡን) ሰፈር አወኩት፤

እነሆ ይህ (ተከሶ) የመጣው ሰው መተተኛ ነው፤ ቃሉን እውነት አድርገው እንዲቀበሉለት በመተት የሰውን ልብ ወደሱ ያዞራል። እሱ በእጁ ከነካው ማንም ቃሉን ቸል የሚል የለም፤ ምክንያቱም በእኔ ከመጻሕፍት ይናገራል። ግን በልቡ ውስጥ የተደበቀች ሌላ (51^ሀ) ከሕደት አለች። አብረውት እርዝመው መኖር ላዘወተሩ ለጥቂቶች ካልሆነ በቀር እንዲያውቃት ለማንም አይገልጣትም።

(ከሳሾቹ) ለመነኮሴዎቹ፡ ለልዑላቱና በምንኩስና ስም ለሚጠሩ ልዑላት⁸⁹ ደግሞ እንዲህ አሏቸው፡

እነሆ ይህ ሰው መነኮሳትን ሊቃወም መጥቷል፡ “ኪዳን ሻሪዎች” ይለናል። “እነዚህ ለሱ ብቻ ወታደር ሊሆኑ ዓለምን በመተው ከእግዚአብሔር ጋራ ኪዳን ከገቡ በኋላ ወደ ዓለም ተመልሰዋል፤ ለእግዚአብሔር ያደረጉትን ኪዳን ሽረው የምድራዊያን ወታደሮች ስለሆኑ (51^ሳ) በምድር ላይ መዓት ይመጣል” ይላል። እነሆ ገዢዎቹም (የግብር) ድርሻችንን ለራሳቸው ሊያደርጉ ነገሩን ይሰሙታል። እንግዲህ እርዱን፤ ይህ ነገር የሚገደው እኛን ብቻ አይደለም፤ እናንተንም እንጂ፤ የተነሣው በሁሉ ላይ ነው።

እንዳንዶቹ ከሳሾቹን እንዲህ ሲሉ ተጣሏቸው፡ “እናንተንም እኛንም ልታስጠሉን ይህችን ቁቅቁቅ የጌተታችኋት እናንተ እንጂ እሱ አይደለም። ይህችን የአቋሙን እውነትነት ማን ሊያስተባብሳት ይችላል? ምክንያቱም (ሁሉም ነገር) በእርግጥ እሱ እንደሚለው ነው።”

ደግሞ ብዙዎች ዜናውን ከከሳሾቹ እየሰሙ ወደ ቅዱሱ እየመጡ የሕይወትን ነገር ይማሩ ነበረ። ንጉሡም ነገሩን እንዲያጣሩ (52^ሀ) ከራሱ የድንኳኑ ካህናት ውስጥ መጽሐፍ ዐዋቂዎችን ወደሱ ላካቸው። እነሱ ስለ ማንኛውም፡ ስለ ድንግልና፡ ስለ ጋብቻ፡ የሃይማኖተኛ ሕይወት እንዴት እንደሆነ፡ የፍች ኑሮ እንዴት እንደሆነ፡ የክህነት ማዕረጎች እንዴት እንደሆኑ፡ (የመንፈሳዊ) እረኞች ሥራቸው እንዴት እንደሆነ፡ (የመንፈሳዊ) ሙንጋዎች ተገዥነት እንዴት እንደሆነ፡ ዓለምን በመተው ጌታን የመከተል ምንኩስና እንዴት እንደሆነ ይጠይቁታል። ማናቸውንም ነገር እስከተቻላቸው ጠየቁት፤ እሱም የጠየቁትን ሁሉ እያስረዳ፡ ጥቅሙንም በእጥፍ እያደረገላቸው በልባቸው ውስጥ እስኪያበራ ድረስ በመንፈስ ቅዱስ መለሰላቸው። በመጽሐፍ ቃል ያልተስማሙ ወደ እሱ እየመጡ (52^ሀ) ይነግሩትና ባልተግባቡት ላይ እውነቱን ነገር ያሳያቸዋል። እነሱም ከሚነግራቸው ተረድተው እየታረቁ በየቀኑ ወደሱ ይመጡ ነበረ። ሙያው በሰቀላው ሰፈር ሆነ።

አንድ ቀን ቅዱሱ እንዳስለመደው ቁጭ ብሎ ሳለ፡ ብዙ ሰዎችና ካህናትም አብረውት ሳሉ፡ አንድ ሰው እንዲህ ሲል ጠየቀው፤ “አባ፡ በሥላሴ የማመን ሃይማኖትን አስረዳኝ። አንድ ሰው፡ አብ ፀሐይ ነው፡ ወልድ ብርሃኑ ነው፡ መንፈስ ቅዱስ ሙቀቱ ነው ስል ሰምቶ ተጣላኝ። የምለውን ልክ አይደለም አለኝ። ትክክለኛውን ንገረኝ ብለው መንገሩን እምቢ አለኝ። (53^ሀ) ስለዚህ ወዳንተ መጣሁ።” ቅዱሱ፡ “ወደዚህ እንዲመጣ ሂድና ጥራው” አለው። “አይመጣልኝም” አለ። እዚያ ከነበሩት አንዳንዶቹ፡ “(አባባሉ) ምን የሚያጣላ ነገር አለበት? ጥሩ ነገር ነው” አሉ።

89. መንኩሰው ከሞላ ቢታቸው የሚኖሩ መኳንንት፡ መሳፍንት፡ ልዑላንና ልዑላት ብዙ ነበሩ። ምንኩስና ለነሱ ከጾታዊ የግብረ ሥጋ መለየት እንጂ ዓለምን መንኖ መሄድ አይደለም።

ቅዱሱ እንዲህ አላቸው፤ “እስቲ እናንተ ንገረኝ፤ ብርሃንና ሙቀት ከሌሰባት ፀሐይ ማለት ምድንንው? አግዚአብሔር (ፀሐይን) የፈጠራት በሞቃት ብርሃን ውበት ነው። ሶስት ትሏታላችሁን? እንደምናየው አንድ አይደለችምን?” እነሱ፦ “በል፥ ንገረን” አሉት። እንዲህ አላቸው፤

እኔማ “እብ የእውነት ፀሐይ ነው፤ በህላዌው ፍጹም፥ በሁሉ ቦታ የሞላ ነው፤ ወልድም እንደወለደው እንደ አብ የእውነት ፀሐይ፥ (53^ሐ) በህላዌው ፍጹም ነው፤ መንፈስ ቅዱስም እሱን እንዳወጣው እንደ አብ የእውነት ፀሐይ፥ በህላዌው ፍጹም ነው” አላለሁ። የቅድስት ቤተ ክርስቲያን እምነት (ይህ) ነው፡፡ከብርሃን ብርሃን፥ ከአምላክ እምላክ፥ ከጌታ ጌታ።⁹⁰ እንዲሁ ዘንድ የሌለ (ከሶስቱ) ለሌላው (ብቻ የሚሆን) ሌላ ህላዌ የለም። ከአንዱ ሙሉነት (የተቀነሱ) ለሌላው የሚሆኑ ክፍሎችም የሉም። አብ የወለደ፥ ወልድ ከአብ የተወለደ፥ መንፈስ ቅዱስ ከአብ የወጣ የአብና የወልድ መንፈስ ይባላሉ፡፡ሶስት ህላዌዎች፥ ሶስት ገጾች። ሶስቱም በመለኮት፥ በክብር፥ (54^ሀ) በኃይል፥ በእገዛ፥ በችሎታ፥ በሥልጣን፥ በፈቃድ፥ በሥራ እኩሎች ናቸው።⁹¹

ይኸንን እምነት ስምተው አግዚአብሔርን አመሰገኑ፤ ልባቸው ጭማሪ ወይም ቅነሳ በሌለበት በሶስትነት ህልው ለሆነው (አምላክ) እየተገዛ አመሰገኑት። እንደ ቤተ ክርስቲያን መምህሮች የግብራቸው ውበት የሰማይ አባታቸው ይመሰገናል⁹² ያለው የጌታ ቃል በሱ ላይ ተፈጸመ።

ንጉሡ የቅዱሱን የትምህርት ውበት ጥንቃቄውን ሲረዳ ቅዱሱን ከፊቱ (54^ሐ) በሚያቆምበት ዕለት በሰፈሩ ያሉት መነኩሴዎች ሁሉ እንዲሰበሰቡ ዓዋጅ እንዲነገር አዘዘ። ጳጳሱን አባ ሚካኤልንም⁹³ ጠራው። የድንኳን ካህናትና መጻሕፍትን በማወቅ የተሾሙትን ሁሉ ጠሯቸው። ከአንድ ሺህ በላይ የሚሆኑ መነኩሴዎች ተሰበሰቡ። አነዚያም ከላሾች አብረውት ነበሩ፤ እነሱን ሁሉንም ሰብቻቸው ከፊቱ አቆማቸው። ቅዱሱንም ከፊቱ (እንዲቆም) አስገባውና ከደቀመዛሙርቱ ጋራ ሰብቻው አቆመው። ቅዱሱ አባታችን ሰጉሡ ለነፍሱ በሚገባት ቅድስት ቡራኬ ስላምታ ሰጠው።

ከዚያ፥ ንጉሡ ቅዱሱን፥ “የመጣህበትን ጉዳይ ተናገር” አሰው። ቅዱሱ እንዲህ ሲል መልሰ ሰጠ፤

90. ጸሎተ ሃይማኖት።

91. ከላይ ገዳግ ቊጥር 83ን ተመልከት።

92. ማቴ 5፡ 16።

93. በአፄ ይሥሐቅ ጊዜ ጳጳሱ አባ በርተሎሜዎስ ነበሩ። የሚባለው እባ ሚካኤልና አባ ገብርኤል ከኤጲስ ቆጶሱ ከአባ ዮሐንስ ጋራ ወደኢትዮጵያ የመጡት አፄ ይሥሐቅ ከሞተና አፄ ዘርአ ያዕቆብ ከነገሡ በኋላ በ1431 ዓ. ም. እንደሆነ ነው። Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del negus Zar'u Yā'qob (Mashafa Berhān)*, CSCO, vol. 261/51, pp. 132 and 134. ደቂቀ እስጢፋኖስ ግንኙነት የነበራቸው ግቢያቸው በራራ (ደቡብ) ከነበረው ከአባ ገብርኤል ጋራ ነበረ። ግን አባ ሚካኤል ቀደም ብለው ለመምጣታቸው ይኸና ሌሎች ምንጮችም ያመለክታሉ።

እስረው አመጡኝ እንጂ እዚህ አመጣጤ በፈቃዴ (55^ሀ) አይደለም። ግን ከፊትህ እንድቆም የእግዚአብሔር ፈቃድ ሆኗል፤ እኔም ይኸንን ወድጀዋለሁ። ሆኖም እዚህ የሚያመጣኝ ከሥጋ ግዛት የሚፈለግ የሥጋ ጉዳይ የለኝም። ያለኝ ሌሎቹ ወንድሞች ከእኔ ጋራ የሚካሰሱበት የመንፈስ ጉዳይ ነው። ሕጉን ለመረዳት የልብህን ዓይኖች እግዚአብሔር ያብራ፤ በሥራ ላይ እንድታውለውም ኀይል ይስጥህ። እግዚአብሔር ፍርዱንና እውነቱን በእንተና ነገሬን በሚሰሙት ሁሉ ይሹም። እንግዲህ ቃሌን ስማኝ።

እግዚአብሔር፡ ስሙ ይባረከና፡ (55^ለ) በሥራው ሁሉ የተባረከ ነው። ለማይን አቁሞ ምድርንም መሥርቶ በውስጣቸው ለሥጋ የሚገባ ሕይወታችንን የምናቆይበት የተድላ በረከት እዘጋጀ። በስማይ ጠፈር ላይም ብርሃኖችን--ፀሐይን፡ ጨረቃን፡ ኮከቦችን--ጊዜዎችን፡ ሰዓቶችን፡ ሳምንቶችን፡ ወራቶችን፡ ዓመቶችን እንድናውቅባቸው ሾማቸው። በተመረጠበት ዓመት ለሚገለጠው የዓለም ምስጢር ምሳሌ አደረጋቸው።⁹⁴ ጌታ ዝግጅቱን ሁሉ ሲጨርስ በስድስተኛው ቀን ሰውን፡ ከልጁ (ከማርያም) ሰው ሆኖ ለሥራው በሚገለጽበት አምሳል፡ ፈጠረውና “አዳም” አለው።

(56^ሀ) በስባተኛው ቀን አረፈባት፤ ባረካት፡ ቀደሳትም። ባደረገው ቀጠሮ ጊዜ ጽዮን ስትሞላና አዲሱ የዓለም አባት ሲገለጽ ልብ ግዙርች ከእሱ ጋራ እንዲያርፉ ለሚሰጠው ጸጋ ምልክት ሲሰጥ የሁል ጊዜ ኪዳን አደረጋት።⁹⁵ በሰው ልጅ ነፍስ ጠፈርም ሾማትና በምክሩ እንዲኖር አዘዘ።

ሁለት ማእዶችም ዘረጋለት--አንድ የመንፈስ፡ አንድ የሥጋ። መንፈስ ቅዱስን ለነፍሱ ምግብ፡ የገነትን ተድላ ለሥጋው (ሰጠው)። የሰው ልጅ ይኸ ህብት በእጁ እያለለት ለነፍሱ ሞትን እስኪያመጣ ድረስ፡ በጠላት ምክር ተደለለ። (56^ለ) ጌታም ጸጋውን ገፈፈውና በምክሩ ሳጥን ደበቀው። ሰውም ራሱና ዘሩ ሁሉ በሐዘን ማጥ ሰጠው። ልጆቹ መሬት ስለከፋታቸው እስከታጉረመርም ድረስ የሞት እሾክ አፈሩ። እግዚአብሔር ኪዳኑን ለመጠበቅ ለጽድቅ ተክል ከኖኅና ከልጆቹ በቀር ማንንም ሳያስተርፍ ብዙዎቹን በጉርፍ ግሣጸ አጠፋቸው።

ደግሞ ከትውልድ በኋላ ሲበዙ ግምብ ገነቡ። እዚያም ቋንቋቸውን ከፋፈለው።

ደግሞ ከፈጣሪ ይልቅ (57^ሀ) የጃቸውን ሥራ በማስበለጥ ለአማልክት ለመሠዋት ዳከሩ። እግዚአብሔር ኦብርሃምን መረጠና በዘሩ የምድር ሕዝቦች ሁሉ እንዲባረኩ ከሱ ጋራ ኪዳን አደረገ።

ከዚያ ደግሞ የሰዶም ሰዎች አስቈጡት፤ በሳያቸው ላይ እሳት አዘነበባቸው። ሎጥንና ልጆቹን ከመጥፋት አዳናቸው።

94. “በተመረጠበት ዓመት የሚገለጠው የዓለም ምስጢር” የሚሉት ወይ ክርስቶስ የተወለደበትን፡ ወይም ክርስቶስ እንደገና ሲመጣ ከጸድቃኑ ጋራ አንድ ሺህ ዓመት የሚነግሥበትን፡ ወይም ከምጽአት በኋላ ያለውን የዘላለሙን ኑሮ ነው።

95. ስለ ደብረ ጽዮን መግቢያውን ተመልከት።

ግብጾች እስራኤላውያንን በግድያና በመራር አገዛዝ አስቃዩዋቸው።⁹⁶ እግዚአብሔር እስራኤላውያንን በሙሴ እጅ ረዳቸው። ወደ ምድረ በዳም አወጣቸው፤ የግብጽን ሰዎች ግን ከባሕር አሰጠማቸው። ለእስራኤል ሕጉን እንዲጠብቁ አራትን ሰጣቸው። እነሱ ግን (57^ሐ) ልባቸውን ወደ ግብጽ አሰሩ። ባለማመን አስቆጡት-- በምድረ በዳ እስኪፈጃቸው ድረስ። የተረፉትን ለአብርሃም ከማለለት ምድረ ርስት አገባቸው።

ቀጥሎ ከትውልድ በኋላ ዳዊትን ነግሦ ሕዝቡን እንዲጠብቅ በእውነተኛ ምርጫ ጠራው። መጨረሻ ስሌስው (መንፈሳዊ) መንግሥቱ አርአያ አደረገው። እሱም እስከአንቀላፋ ድረስ አገለገለው።

እስራኤል ግን ሕግን ቸል በማለትና ስለ መምጣቱ የሚያበሥሩትን ነቢያት በመግደል እሱን ማስቆጣቱን አንተውም ቢሉ የባቢሎንን ንጉሥ ላከባቸው። እሱም አጋዛቸው፤ (58^ሀ) ከሀገራቸውም አፈለሳቸው። ባደረገው ቀጠሮ የሚፈጽመውን ኪዳንንም በማስታወስ በደላቸውን ይቅር ብሎ ከ፪ ዓመት በኋላ እንደገና ወደ ምድራቸው መለሳቸው። እስራኤልን ለበዓሉ ዕለት በብዙ መግለጫ ጋበዛቸው። የግብዣው ጊዜ ሲደርስ በአስደናቂ መገለጥ ያለሰው ዘር ከንጽሕት ድንግል የዳዊት ልጅ⁹⁷ ሰው ሆኖ ከዓለም በፊት ያዘጋጃትን ምክሩን ፈጽማት።

ፈጣሪ እራሱ እንጂ ሌላ ሳልፈጠረው ፍጡሩ ሕይወት በመስጠት የሥራውን ውበት ገለጸ። (58^ለ) የተጋበዙ እስራኤል ግን ቃሉን ችላ እሉ።⁹⁸ (እንዲያውም) ቀኑበት፤ ሰደቡት፤ ሰሞት እስኪያደርሱትም እስቃዩት። ያለጋጢአት በተፈጸመችበት የሞት ሕመም ሰይጣንን አድድኖ በጥፋቱ የታደነ አዳምን በትክክል ፍርድ ነጠቀው።

ጌታ (ሁሉንም) ፈጽሞ የሞት እንቅልፍ በመስቀሉ አልጋ ላይ አንቀላፋ። ደምና ውሐ እስኪፈሰው ድረስ ጌቱን በጦር ወጉት። በዚህም ቤተ ክርስቲያን ታነጸች። የነፋስና የኃርፍ ሞገዶች ማናወጥ በማይሆንላቸው የሰንፔር አልማዝ በሆኑ ቅዱሳን ሐዋርያቱ ላይ መሠረታት።⁹⁹ (59^ሀ) በሥጋው ጠፍሯት ጨረሰና በጠፈሩ ላይ ከራሱ ብርሃን የሥርዓት ሕግ ብርሃኖችን ተክለ። በድግሱ ቤት የተቀመጡት በብርሃኑ እንዲደሰቱ። በሌሊት እሾህ እንዳይደናቀፉ የዕለቱን ሰዓታት። ዓሥራ ሁለቱን ጊዜያት። በብርሃናቸው እንዲያዩ

96. ታሪኩ የሚናገረው እግዚአብሔር ለሰው ልጅ የሚሠራለትን ችርነትና የሰው ልጅ ግን መልሶ መላልሶ በደለኛ መሆኑን ስለሆነ፤ እስራኤላውያን ወደ ግብጽ መውረዳቸውንና የወረዱበትን ምክንያትና በደላቸውን ሳይተርክ፤ ታሪኩን በማሳጠር ድንገት “ግብጾች እስራኤላውያንን በግድያና በመራር አገዛዝ አስቃዩዋቸው” ያለው በአንዳች ስሕተት ምክንያት መሆኑን አለበት። ታሪኩ ያጠረው እጄ የገባውን መጽሐፍ የቀዳው ሰው መሥመሮች ቢዘል ነው።
97. ከቅድስት ድንግል ማርያም ማለት ነው። ከዘመኑ የቤተ ክርስቲያን ሥነ ጽሑፍ ጋራ ሲተያይ በእስጢፋኖሳውያን ዘንድ የማርያም ስም ብዙ አይታይም።
98. ሉቃ 14: 17-24።
99. ማቴ 7: 25። (ሰንፔር በአንግሊካኛ sapphire ነው።)

የማይጠልቁ ኮከቦችን ፈጠረ። ቃሉን ችላ ያሉ እስራኤላውያን ግን ትንቢትን፥ ክህነትን፥ መንግሥትን ወስዶባቸው ለቤተ ክርስቲያኑ ሰጣት።¹⁰⁰ ለሕጉ የሚታዘዙት የዚህን ዓለምና የሚመጣውን ዓለም ሕይወት በእጥፍ ድርብ (59^ላ) እንዲያገኙ በውስጧ የጥቅም ዋጋ እኖረ።

ስለዚህ ንጉሥ ሆይ፥ እኔም ፈለጉን ለመከተል ራሴን በመስጠት በዚህ መገዛት ስር ለመዋልና ራሴንም አፍእዌ ከሆነ የሌሊት ስሕተት¹⁰¹ እንድድን ባወጣልኝ ሕግ መሠረት ራሴን ለማንጸት ወደድኩ። ከዚያ፥ እንደ ፍላጎቴ (ለመኖር) የሚወዱ ባልደረቦች አገኘሁ። “የእርሻውን ጌታ¹⁰² የአገዛዝ ትእዛዝ ንገረን” አሉኝ። እሱ በሕማሙ እንደጠቀመኝ ልጠቅማቸው ወደድኩ፤ በከንቱ (ያለዋጋ) ከሰጠኝ እንድሰጥ አዞኛልና።¹⁰³ (60^ሀ) በቤቱ ጠፈር ውስጥ ስለተሰቀሉት ብርሃኖች ትእዛዝ ስመክራቸው በሕጉ ፈለግ መኖር ጀመሩ።

ከዚያ በኋላ ሌሎች ወንድሞች “የሀገራችን ትምህርት ያልሆነ ታሰተምራለህ” ሲሉ በጥል ተነሡብኝ። “የዚች ሀገር ትምህርት ምንድነው? እንዴትስ የሌላ ነው? በክርስቶስና በአንዲት ቤተ ክርስቲያን ከሆነው ሁሉ በቀር ሌላ አላውቅም” አልኳቸው። በዚህ ምክንያት በቁጣ ተነሡብኝ፤ አገረ ገዢዎች ድረስ ወስደው እዚያ በእንደዚህ ያለ ነገር ሕግ ሳይጠቅሱ ከቁም ነገሩ ውጭ ሞገቱኝ። እቋሜና አቋማቸው (60^ላ) በቤተ ክርስቲያን የሕገጽ መጻሕፍት እንዲፈጸም ተማፀንኩ። ይኸንን ቸል ብለው በእስራት እዚህ አመጡኝ። ይኸንንም ወድጀዋለሁ፤ ምክንያቱም የክርስቶስ የመንግሥቱ ወንጌል በሁሉ ቦታ የሰፈነች ናት፤ መጽሐፍ፥ “እንግዲህ ንጉሦች አሰተውሉ፤ መሬትን የምትገዟት ሁሉ ተገሠጹ፤ ለእግዚአብሔር በፍርሃት ተገዙ”¹⁰⁴ ይላል።

ንጉሥ ሆይ፥ ለእግዚአብሔር መገዛት ማለት ሕጉን በመፈጸም ራስክን እየጠበቅህ ሕዝቡን በእውነትና በትክክል ማስተዳደርና በቅዱስ ሲኖዶስ እንደተሠራው ሥርዓት፥ (61^ሀ) ካህናት መንጋውን በትክክል እንዲጠብቁ፥ ሕዝቡም እንደተደነገገው ለእረኞቻቸው እንዲታዘዙ፥ መነኮሴዎችም ፍጹም ለመሆን ለሚፈልጉ ወንጌል እንዳዘዘው ራሳቸውም በሰጡት (ቃል) እንዲቆሙ ሁሉንም በየሥርዓቱ ማደራጀት ነው። እንዲህ ሲሆን እግዚአብሔር ባንተና በመንግሥትህ ስር ባሉት ሕዝብ ሁሉ ይደሰታል፤ በጠላታችሁ ላይ

100. አባ እስጢፋኖስን ከንጉሡ ችሎት ያስመጣቸው ክስ “ከእስራኤል ስም የክርስትና ስም ይበልጣል” ማለታቸው ስለሆነ፥ ያንን በራሱ በንጉሡ ፊት ለመግለጥ የተመቸ ዕድል አግኝተዋል።

101. “ሌሊት” የሚያመለክተው በቤቱ ጠፈር ውስጥ የተሰቀሉት ከዋክብት የሚሰጡት፥ ለቤተ ክርስቲያን የተሰጠ ብርሃን የሌለበትን ሕይወት።

102. ማቴ 13፡ 3 ላይ “ዘራ ሊዘራ ወጣ” ያለውን ሲያስታውስ ነው።

103. ማቴ 10፡ 8 (ያለዋጋ፥ በነፃ)።

104. መዝ 2፡ 10-11።

ድል ታገኛላችሁ። እግዚአብሔር ሕጉ ሲጠበቅ በናንተ ምትክ ይወጋላችኋል። ሕጉን ካልጠበቃችሁ ግን ከጠላታችሁ አያለበልጣችሁም። እንደ ጊዜ እናንተ ታሸንፋላችሁ፤ ሌላ ጊዜ እነሱ ያሸንፋሉ።—ልክ በሌሎች (61^ሳ) ሕዝቦች ሁሉ እንደሚሆነው።

አሁንም በፊቱ እንድትመስገን የእግዚአብሔርን ሕግ ጠብቅ፤ የዚህ ዓለም ተድላ ጎሳፊ ነውና፤ ሐዋርያው እንዳለው፡ “ከሥጋ የሆነ ሁሉ እንደ ሣር ነው፤ ፍሬውም ሁሉ እንደሣር ፍሬ ነው። ሣሩ እንደደረቀ ፍሬው ይረገፋል። የእግዚአብሔር ቃል ግን ለዘላለም ይኖራል።”¹⁰⁵

ስለሚሟገቱኝ ወንድሞችም፡ ሕጉን ተከትለህ ፍረድልን፤ እግዚአብሔር ለነፍሱህ መጠጊያ ይሁናት።

ቅዱሱ ተናግሮ ሲጨርስ፡ ንጉሡ መነኩሴዎቹን፡ “እናንተ ክሱ ጋራ ሙግት ያላችሁ፤ ተናገሩ” አላቸው። ከዚያ (62^ህ) ያ ውሸት ልማዱ ሲናዳ የሚባል የከላሻቹ አለቃ (እንዲህ ለማለት) አፉን ከፈተ፤ “እንተን እስራኤላዊ አይደለም ስላለ፡ እነሆ እኔ ለመንግሥትህ ቀናተኛ ሁኜ ካንተ እንዲያደርሱኝ ጠየቅሁ።”

ንጉሡ፡ “ይህ ስድብ ካንተ (የመጣ) ነው፤ የክርስትና ስም ይበልጣል እንዳለህ ነገሩን ተረድተናል። እኛም ትምክህታችን በክርስትና ነው፤ ይልቅስ ከመጀመሪያው ጥል ስለጀመርክበት ጉዳይ ተናገር” አለው።

ሰውየው፡ “ብቻዬን ስለ ሁሉ አልናገርም፤ የሚጣላው ሁላችንንም መነኩሴዎችን ነው” አለ።

ንጉሡ፡ “ሊረዳህ (62^ሳ) የሚፈልግ ካለ አብሮህ ይናገር፤ ከሌለ በጀመርክው ጨርስ” አለው።

ሰውየው “በሁሉም ላይ የሚደርሰው ይደርስብኛል እንጂ ለኔ የግሌ ጉዳይ የለኝም” አለ።

ቅዱሱ ለዚያ ሰው እንዲህ አለው፡ “አንተ መጀመሪያ እዚህ እስክንመጣ ድረስ ስለ ሁሉም ሆነህ ተነሥተህ ዛሬ ጉዳይ የለኝም ትላለህ? ታዲያ ለምንድን ነው ዓለምንና በውስጡ ያለውን ሁሉ ትቼ መንኛለሁ የምትለው? ተገንዝክ፤ ታጠንክ፤ በቤተ ክርስቲያን ፊት፤ ከዛሬ ጀምሮ ራሴን ለእግዚአብሔር ሰጥቻለሁ ብለህ ከእግዚአብሔር ጋራ ቃል ኪዳን ገባህ። ከመሐላና (63^ህ) ከኪዳን በኋላ ለግዛትና ንብረትህ ያልሆነውን ለራስህ ለማከማቸት እንዴት ወደ ዓለም ትመለሳለህ?”

ሰውየው፡ “ይኸን የምትለውን ሁሉ ለኛ ለመነኩሴዎች ማን ከለክለን?” አለ። ቅዱሱ፡ “እነሆ ጌታን ለመከተል ከዓለም የተለየ መነኩሴ ገንዘብ እንደሌለው የእግዚአብሔር ሕግ ይናገራል” ሲለው ሰውየው ምስክር ስጠኝ” አለ። ብፁዑ፡

እነሆ ምስክራ ጌታ ሕይወትን ለለ መውረስ ለጠየቀው ባለጸጋ፡ “ፍጹም ለመሆን ከፈለግህ ሂድና ንብረትህን ሁሉ ሸጠህ፤ ለደኝ

ሰጥተህ ና ተከተለኝ”¹⁰⁶ እንዳለው ቅዱስ ወንጌል ምስክራ ነው። (63^ሳ)
 ደግሞ፡ “ለኔ ለመጠመድ የሚፈልግ ራሱን ይጥላ፤ በርትቶም የሞቱን
 መስቀል ተሸክሞ በየቀኑ ይከተለኝ”¹⁰⁷ ብሏል። ደግሞ “ከገንዘቡ ሁሉ
 የማይላቀቅና የራሱ የሆነውን ሁሉ ያልከዳ ለኔ የተገባ አይሆንም፤ ለኔ
 ሊጠመድም አይችልም”¹⁰⁸ ብሏል። ደግሞ “ዕርፍ ይዞ ወደ ጓላ
 የሚሄድ የለም፤ ምክንያቱም መንግሥተ ሰማያት ቀጥታ ናት”¹⁰⁹
 ብሏል። ሐዋርያው ጳውሎስም፡ “በሥጋ ያሉ ሁሉ እግዚአብሔርን
 ሊያስደሱቱት አይችሉም”¹¹⁰ ብሏል። ደግሞ፡ “ከዚህ ዓለም ኑሮ
 ከክርስቶስ ጋራ ከሞታችሁ በኋላ እንዴት (64^ሀ) አንደገና በሕይወት
 እንዳሉት ወደዚህ ዓለም ትመለሳላችሁ? ምክንያቱም አትዳስሱ፤
 አትንካ፤ አትቅመስ፤ ይኸ ለጥፋት ነው”¹¹¹ ብሏል።

ያ ሰው፡ “ይኸ የምትለው ለክርስቲያን ሁሉ የተሰበከ ነው፤ ለመነኮሳት
 ለብቻችን አይደለም” አለ። ቅዱሱ እንዲህ አለ፤ “ለክርስቲያን ሁሉ
 በየሥርዓታቸው እንዲኖሩ በሲኖዶስ ተሠርቷል--ምእመናን በሚሰቶቻቸው
 እንዲጸኑና ልጆቻቸውን በእውነት እንዲያሳድጉ፡ ካህናትም ለመኖሪያቸው
 ግሥራትና በኩራት እንዲወስዱ አዟል። ይህ ለናንተ ዓለምን በመተው (64^ለ)
 ከጌታ ጋራ ኪዳን ለገባችሁት መነኮሴዎች ምስክር ነው።” ለውየው፡ “እኔ
 ለክርስቲያኖች ሁሉ ከሚሆነው የተለየ ሌላ (ሕግ) የለኝም” አለ።

የንጉሡና የንጉሡ መነኮሴዎች ፍርድ

ንጉሡ ካህናቱም መነኮሴዎችም ሁሉም በሰሙት እንዲፈርዱ አዘዘ።
 ሁሉም፡ “(ሲኖዳ) ምንኮሰናውን ክዷል፤ ተማሪ ይሁን እንጂ ማስተማር
 እይገባውም። ከነልጆቹና ከነደብሩ ለዚህ ቅዱስ ይስጡት፤ ምክንያቱም እሱ
 ነገሩ እውነት፡ ምስክራውም ትክክል ነው” ሲሉ ፈረዱ። ጳጳሱም በዚህ ፍርድ
 ተስማማ።

ከዚህ በኋላ፡ (ንጉሡ ሲኖዳን) ከነልጆቹና ከነደብሩ ለዚህ ቅዱስ
 እንዲሰጡት አዘዙ። ቅዱሱ ለንጉሡ፡ “እኔ ሹመት አልፈልግም፤ እውነትን
 እንዲያስተምረው (ሳመነኮሰው) መምህር ስጠው። (65^ሀ) ግን (ከሳሾቹ)
 በእግዚአብሔር ሕግ እንዲቆሙ፡ ለእግዚአብሔር መጠመድ የሚፈልገውንም
 እንዳይከለክሉ ትእዛዝ ስጥ” አለው።

ከዚያ፡ ንጉሡ እንዲህ የሚል ዐዋጅ እንዲያውጁ ትእዛዝ ሰጠ፤
 ይኸንን መነኮሴ “እርቶዶክስ አይደለም፤ የሚያስተምረውም ሕጋዊ

106. ማቴ 19: 21።

107. ማቴ 16: 24፤ ሉቃ 9: 23።

108. ቀጥታ ጥቅስ ሳይሆን የማቴ 10: 37 ሐሳብ ይመስለኛል።

109. ሉቃ 9: 62።

110. ሮሜ 8: 8።

111. ቄላ 2: 20-21።

ያልሆነ ነው” ብለው በክስ እዚህ (ድረስ) አመጡት። አሁን ግን እኔም የድንኳኑ ካህናትም ነገሩ እውነት፤ ትምህርቱም ትክክል እንደሆነ ተረዳን፤ መረመርንም። የሚሰብከው እንደ ሐዋርያት የወንጌል ትምህርት ነው። አሁንም ተቀበሉት፤ እኛም ትምህርቱን ወደነዋል። (65^ሰ) የትምህርቱን ፈለግ ለመከተል የሚፈልግ ሰው ሁሉ፤ ከዚህም ሆነ ወይም ከሌሎች አገሮች (ቢሆን)፤ አይከልክል።

ከዚያ በኋላ፤ ንጉሡ ቅዱሱን ገንዘብ ለራሱ እንዲወስድ ጠየቀው። ቅዱሱ፤ “እኛ ገንዘብ አንፈልግም፤ ጌታ ያዘዘው የዕለት ምግባችን ይበቃናል። ግን ከአግዚአብሔር ዘንድ (ዋጋህን) እንድትከፈል ለድኾችና ለምስኪኖች ሰጠው” አለው።

ከዚያ፤ በሰላም አሰናበተው። በንጉሡ ሰፈር እንደተነገረው ዐዋጅ በሺሬም እንዲነገር ንጉሡ ወታደሮቹን አብሮ ላካቸው። ቅዱሱ በየካቲት ፳፩ ቀን ከንጉሡ ሰፈር (66^ሀ) ተነሥቶ፤ ሚያዝያ ፲፫ ቀን ከመኖሪያው ደረሰ።

ከዚያ፤ ከጥቂት ጊዜ በኋላ የሺሬ ሹም ንጉሡ እንዳዘዘው በግዛቱ ስር ያሉትን መነኮሳት ጉባኤው ትልቅ እስኪሆን ድረስ ሰበሰባቸው። እነዚያ የንጉሡ ወታደሮች አንደታዘዙት መልእክቱን እንዲህ ሲሉ አስታወቁ፤

እነሆ ይህ “ትምህርቱን ጥሩ አይደለም” ብላችሁ እኔ ድረስ እስክታመጡት የተጣላችሁት መነኮሴ፤ አሁን እኛ እርግጥ የወንጌል ስባኪና የቅዱሳን ሐዋርያት ተካፋይ እንደሆነ ተረድተናል፤ መርምረናልም። (66^ሰ) ከናንተ ማህል እሱን የተቃወሙት እነሆ እነሱ በትክክል ፍርድ ተረትተዋል። አሁንም ከቻላችሁ ፈለጉን በመከተል እሱን ምሰሉ። እናንተ ካልቻላችሁ ሊከተለው የሚወደውን አትከልክሉት። በሥላሴ ለሰ ማመንና በሰንበትና በበዓሎች አካባቢ በቅዱስ ሲኖዶስ እንዳለው ሥርዓት በግብር እሱን ምስሉ።

ብዙዎች ራሳቸውን ለእግዚአብሔር የሰጡ ይኸንን መልእክት በመስማት ተደሰቱ። በሥጋቸው ድካም የተደለሉ ግን ብፁዕ ሙሴን እንደተቃወሙ የግብጽ ሰዎች ቅዱሱን ያንንጥጡት ነበረ። (67^ሀ) ሁሉም በቅናት ጣር እየቆሰሉ ወደየደብራቸው ተመለሱ። ቅዱሱም ወደ ማደሪያው ተመለሰ። በቅዱሱ ትምህርት ስር ያሉ አብያተ ክርስቲያን በሰላም ኖሩ።¹¹²

አዲስ ንጉሥ (አፄ ዘርአ ያዕቆብ) ነገሠ፤ ክሉም ታደሰ

ከዘመን በኋላ፤ በሀገሪቱ ላይ በፊተኛው (ንጉሥ) ምትክ ሌላ ነገሠ።¹¹³ እነዚያ መነኮሳት ሲሰሙ (መቧጠጫ) ጥፍራቸው ተናወጠ። ደብሮቹ ሁሉ በብፁዕ

112. ታላላቅ ደብሮች በስራቸው የሚኖሩ ንዑስን ገዳማት ነበሯቸው። የአባ እስጢፋኖስ ገዳም ደብረ ገርዜንም ትልቅ ደብር እንደነበረ ይኸና ሌሎችም ምልክቶች ይመስክራሉ። በተጨማሪ ከታች በንግግ ቍጥር 159 ስር ያለውን ተመልከት።

113. በተለይ የአባ እስጢፋኖስ ገድልና ስንክሳራቸው የነገሥቱን ስም ከማንሣት ይቆጠባሉ፤ ሆኖም “የፊተኛው (ንጉሥ)” የሚለው አፄ ይሥሐቅን ነው፤ በአባ አበክረዙን ገድል ተገልጧል። አፄ ይሥሐቅ ሲሞት በቤተ መንግሥቱ ውለጥ ስለ

ላይ ለመደለት እንዲሰበሰቡ ተቃጠሩ። ከዚያ፡ የሀገራቸው ገዢ በሌለበት ትልቅ ጉባኤ አደረጉ። እዚያ በክፋት ተስማምተው ከብፁዕ እስጢፋኖስ ቃል የቅዱስ ወንጌልን ሕግ (67^ላ) የሚማሩትን ሁሉ ሰላምታ እንዳይሰጧቸው፡ በእንግድነታቸውም እንዳይቀበሏቸው፡ ደክመው በእጃቸው ከሠሩትም ምንም እንዳይገዙ ቃል ኪዳን ተገባቡ።

ይህችን ምክር (ማንም) እንዳይተዋት እንዲህ ሲሉ በመሐላ አገዷት፡ “ይህቺን ኪዳናችንን የተዋት ዲያብሎስ ከቅዱሳን መላእክት እንደተለየ፡ ይሁዳም ከንጹሐች ሐዋርያት ማህል እንደተለየ የተለየ ይሁን።” እንዲህ አድርገው ራሳቸውን አጥብቀው ረገሙ። ስለነሱ ሁሉ ሆኖ በንጉሡ ዘንድ ነገር የሚፈጅ በላያቸው ዓቃቢ (ጠበቃ) ሾሙ። እነሱም ለመንገድ ስንቅ (68^ላ) እንዲያዋጡ (ተስማሙ)። ዱለታቸው እንድትፈጸምላቸው በደብሮቹ ሁሉ “የሌሊት” ጾም ዐወጁ—እስራኤላዊ ናቡቴን ለመግደል (የቀን) ጸሎት ያወጀቸውን ኤልሳቤልን ለማስወደድ።¹¹⁴

ከዚህ በኋላ፡ ብፁዑን ለመግደል ለማበረታታት የምታሳምን፡ ሁለንተናዋ ውሸት የሆነ ጦማር ለንጉሡ ጻፉ። በውሸታቸው ጦማር ላይ (እንደ) ርእስ፡ “መጽሐፈ ብርሃን ወመጽሐፈ ጽልመት” (“የብርሃን ጦማርና የጭለማ ጦማር”) የሚል ጻፉባት።¹¹⁵ ሁሉንም እንደዚህ ፈጽመው ጦማራቸውን በዚህ ዓቃቤ ነገርነት በራሳቸው ላይ በሾሙት እጅ ወደ ንጉሡ ላኳት፤ (መልእክተኞቹ) አድርሰው ለንጉሡ ሰጡት።

ንጉሡ ጦማሯን (68^ላ) አነበባት፤ በስሟም ተደነቀ። ያመጣለትን ሰው ጠየቀው፡ “መጽሐፈ ብርሃን ወመጽሐፈ ጽልመት (የብርሃን ጦማርና የጭለማ ጦማር) የሚለው ምንድነው?” አለው። (ሰውየው) የልባቸውን ሐሳብ ተረጐመለት። እንዲህም አለው፤ “የጭለማ ጦማር ያሉት ማንም ሳይሾመው በሀገራችን ላይ ጳጳስ ስለሆነው ስለ እስጢፋኖስ ነው። የብርሃን ጦማር ያሉት ለፈቃዳችን ፍላጎት የመከርናትን የምትፈጽማት ለኛ የነገሥከልንን አንተን ነው።”

ንጉሡ፡ “ስለሱ እናንተ እንደምትሉት ሳይሆን፡ ትምህርቱና ምግባሩ እውነትና አርቶዶክስ እንደሆነች ስምቻለሁ” አለው።

ዙፋን ውርስ ጥቂት ውዝግብ ቢኖርም እዚህ ላይ “ምትኩ” የሚለው ንጉሥ አፄ ዘርአ ያዕቆብ መሆኑን አያጠራጥርም።

114. ታሪኩ 1 ነገሥ 21፡ 1-19 ላይ ይገኛል። “የሌሊት ጾም ሀወጁ” የሚለው ኤልሳቤል እስራኤላዊ ናቡቴን ለመግደል ካወጀችው የቀን ጸሎት ለማንጸጸርና ለማባስ ነው።

115. ማንኛውም የተጻፈ ነገር በግዕዝ “መጽሐፍ” እንደሚባል፡ ደብዳቤንና ጦማርንም እንደሚጨምር፡ “ጦማር” በመንፈሱ ከደብዳቤ ከብደት ያለው ደብዳቤ እንደሆነ ከላይ በጎጃዝ ቍጥር 56 ስር ተነግሯል። አፄ ዘርአ ያዕቆብ “መጽሐፈ ብርሃን” የሚባል በውስጡ እስጢፋኖሳውያንን የሚዘልፉ ገጾች ያለበት ትልቅ መጽሐፍ ጽፏል። ርእሱን ከዚህ ጦማር የወሰደው ሊሆን ይችላል፤ Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del negus Zar 'a Yä 'qob (Mashafa Berhān)*, CSCO, vol. 261/51, p. 48.

ከዚህ በኋላ፡ ንጉሡ (69^ህ) ነገር በማጣፈጥ ወደ ቅዱሱ እንዲህ ሲል ላከበት፤ “ሰላም ላንተ ይሁን፤ ለእግዚአብሔር ቀናተኛ እንደሆንክ ዜናህን አሁን ላይሆን ከመንገሤ በፊት ሰምቻለሁ። አሁንም ሃይማኖቴን ስለሚመለከት (አንድንወያይ) ወደኔ መምጣትህን አታዘግይ። ላገኝህና በሕጉ ፈለግ መሠረት (ሁሉንም) ለእግዚአብሔር ላስተካክል አወዳለሁ።”

እንዳይቀር በዚህ ላይ የእግዚአብሔርን ስም ጦርቶ ጨምሮበታል። (ጆኸም ሆኖ) ብፁዕ መሄድ አልፈለገም ነበረ። ነገር ግን መኳንንቱና መልእክተኞቹ ስለወተዱት በሰንት ጭንቅ እሺ አላቸው። ቅዱሱ ለልጆቹ እንዲህ አላቸው፤ (69^ላ) “ለከፋታቸው ምክንያት እንዳይኖራቸው፤ ስለ ሃይማኖት (አንኑጋር) ብንለውና በእግዚአብሔር ስም ብንይዘው እምቢ አለን እንዳይሉን በሉ ኑ አንሂድ።”

አባታችን ለመሄድ መስከረም ፪ ቀን ተነሣ። በጥቅምት ፭ ቀን ከንጉሡ ሰፈር ደረሰ። (ንጉሡ) ከጥቂት ጊዜ በኋላ ከሰው ጋራ ባለበት ጊዜ ከፊቱ አቆመው፤ ግን አላነጋገረውም። ብዙ ጊዜ እንደዚህ አደረገ፤ (ከፊቱ አቆመ) አያነጋገረውም። ደግሞ ጦርቶ እንደበፊቱ ከፊቱ አቆመው። የሠራዊቱን ታላላቆችና መነኮሴዎችንም (ወደ ውስጥ) አስገባ። ከዚያ፤ የመንግሥቱን ጉዳይ በትጋት ማካሄድ ጀመረ።

ከንጉሡ ጋራ የመጀመሪያው ግጭት

(70^ሀ) (ራሱ ንጉሡ) በከሰሰው (በአንድ ሰው) ላይ ሁሉም ፍርድ እንዲሰጡ አዘዘ። መኳንንቱ፤ ካህናቱ፤ መነኮሴዎቹ የሞት ፍርድ ፈረዱበት። ቅዱሱ ግን ዝም አለ። ንጉሡ፤ “አንተስ አትፈርድምን?” አለው። ብፁዕ፤ “አምን፤ አልፈርድም” አለው። “ለምን?” አለው። ቅዱሱ፤ እንደዚህ አለው፤ “ምክንያቱም ለኛ ለመነኮሴዎች በሥጋ ፍርድ መደመር እርም ነው።”¹¹⁶ ስለ ሃይማኖት፤ ስለ መንፈሳዊ ነገር ብለህ ስላስገደድከኝ ነው እንጂ ለሥጋ ፍርድ (መሆኑን ባውቅ) አልመጣም ነበረ። የሥጋ ገዢዎች ግን በመጽሐፈ ኦሪትና በመጽሐፈ ነገሥት እንዲፈርዱ ታዟል። ያም ቢሆን (70^ላ) በሕጉ መሠረት በእውነት ፍርድ ነው አንጂ እንደዚህ አይደለም።”

ንጉሡ፤ “የመነኮሰከው መጽሐፈ ኦሪትንና መጽሐፈ ነገሥትን ጥለህ ነውን?” አለው። ቅዱሱ፤ “ስለ ስሜ፤ ቤቶች፤ ወንድሞች፤ እናቶች፤ አባት፤ እናት፤ ሚስት፤ ልጆች፤ እርሻዎቼን የተወ ሁሉ መቶ አጥፉን ይቀበላል፤ የዘለባለም ሕይወትም ይወርሳል”¹¹⁷ የሚለውን የቅዱስ ወንጌል ቃል ለምቹ ከዓለም ወጥቻለሁ” አለው። ንጉሡ የአገዛዙን ነቀፌታ ለምቶ በቁጣ ዝም አለ።

ከ፫ ሳምንት በኋላ አንደገና ጠራውና ከፊቱ አቆመው። መነኮሴዎቹን፤ ካህናቱን ሁሉ፤ ቅዱሱን የሚከሱትንም ጭምር፤ (ወደ

116. Victor Arras, *Collectio Monastica*, CSCO, vol. 238/45 (1963), p. 6.

117. ማቴ 19: 29።

ውስጥ) እስገባቸው። (71^ሀ) ከዚህ በኋላ፥ ቅዱሱን “የመጣህበትን ተናገር” አለው። ቅዱሱ እንዲህ ሲል መልስ ሰጠ፤

የመጣሁት ስለ ሃይማኖት ጉዳይ ብለህ ስለጠራኸኝ ነው። ለማንኛውም ራስክን በሕጉ እየጠበቅህ ሕዝብ በእውነት እንድትገዛ እግዚአብሔር የልብህን ዓይን ያብራላህ። ነቢዩ፥ “ብርሃኑን ጭለማ፥ ጭለማውን ብርሃን የሚሉ፥ ጣፋጩን መራር፥ መራሩን ጣፋጭ የሚሉ፥ ጥሩውን መጥፎ፥ መጥፎውን ጥሩ የሚሉ ወዮላቸው”¹¹⁸ እያለ ከጮኸባቸው ከሰይጣን መልእክተኞች ያድንህ። (71^ለ) አሁንም ንጉሥ ሆይ፥ መንገሥህን ለእግዚአብሔር እምላክ እገልግሎት እድርገው እንጂ ለራሱህ ክብር እይሁን፤ ምክንያቱም መጽሐፍ፥ “ዓለም በሃይማኖት፥ በእግዚአብሔር ቃል፥ ተፈጠረ፤ የማይገለጠው ተገለጠ”¹¹⁹ ይላል። እግዚአብሔር ስሙ ይባረክና እነሆ ፍጥረታትን ፊጥሮ ለመንፈሳውያን በመንፈስ፥ ለሥጋውያን በሥጋ የሚኖሩበት ሕግ ለሁሉም አወጣ። ከየወሰናቸው እንዳይተላለፉም ትእዛዝ ሰጣቸው። ከዚያ በኋላ ሕጉን የተላለፉትን ለቅጣት ጦር ዳረጋቸው። ሕጉን በመፈጸም የቆሙትን ግን በመንፈስና በሥጋ የመጠቀም ጸጋ ሰጣቸው። አሁንም (72^ሀ) ፍርዱን እያስታወስክ በግዛትህ ሁሉ ለእግዚአብሔር እቃና፤ ምክንያቱም መጽሐፍ፥ “ንጉሦችን በቁጣው ዕለት ይቀጠቅጣቸዋል፤ በእሕዛብም ይፈርዳል፤ በድንም ይበዛል”¹²⁰ ይላል።

ከዚያ፥ ንጉሡ፥ “ከመነኮሴዎቹ ሁሉ ጋራ የማትተባበረው ለምንድ ነው?” አለው። ቅዱሱ እንዲህ ብሎ መለሰ፤

ለጌታ የገባሁትን ኪዳን እንዳልጥሰ ነው። ለሰይጣን መጀመሪያ በሕይወት ብርሃን በተደላ እንዲኖር የንጽሕና ሥርዓት ተሰጥቶት ነበረ። ከዚያ፥ በራሱ ውሳኔ ጣርን ፀነሰና ኃጢአትን ወለደ፤ (መልእክነቱ ቀርቶበት) ሰይጣን ሆነ። ከእሱ ጋራ (72^ለ) የተባበሩት (መላእክትም) እጋንንት ሆኑ።¹²¹ ለነዚህ መነኮሳትም እንደ ቅዱሳን ሐዋርያት የእግዚአብሔርን ልጅ ለመከተል ወንጌልን በመሸከም የምትገኝ የሥርዓት ብርሃን ውበት ተሰጣቸው። ከዚያ በኋላ ኪዳናቸውን ትተው እነሆ ወደ ዓለም ተመልሰዋል። እኔም ጋኔን እንዳልሆን ልተባበራቸው አልፈለግሁም፤ ምክንያቱም መጽሐፍ፥ “ከሐዲዎችን የቅናት ፍርድና እሳት ይበላቸዋል”¹²² ይላል።

118. ኢሳ 5: 20።

119. ዕብ 11: 3።

120. መዝ 109: 5-6።

121. ዋናው ምንጭ ተአምረ ኢየሱስ ነው፤ Sylvain Grébaud, “Les Miracles des Jésus,” *Patrologia Orientalis*, vol. XII (1919), pp. 564-566.

122. ?።

ከዚያ በኋላ፥ ንጉሡ ወደ መነኮሴዎቹ ዞር አለና፡ “እናንተስ ለምን ድነው ከሱ ጋራ የማትተባበሩት?” አላቸው፡፡ እንዲህ አሉት፡፡

ምክንያቱም እሱ የደብሮቻችንን (73^ሀ) ሥርዓት ይቃወማል፡፡ አባቶቻችን ባላለተማሩን ላይ ጥል ያነሣል፡፡ ልጆቻችንም ይወሰድብናል፡፡ ባርቶስ¹²³ የሚሉትን የማርያምን ጸሎትና እንደሱ ያለውን ያስቀራል፤ የማርያም ጸሎት (“ነፍሴ እግዚአብሔርን ከፍ ከፍ ታደርጋለች”) ¹²⁴ ብቻ ነው” ይላል፡፡

ንጉሡ፥ ይኸንን በመጽሐፍ ልትከራከሩበት ትፈልጋላችሁ ወይ?” አላቸው፡፡ “የለም፥ እንተ እንደምትለው ይሁን” አሉት፡፡

ደግሞ፥ “አባቶቻችን እንዲበላ ንጹሕ ያደረጉትን ዓሣን እርኩስ ያደርግብናል” አሉት፡፡ ንጉሡ ቅዱሱን፥ “ማንኛውንም ዓሣ አትብሉት ላለህ?” አለው፡፡ ብፁዑ፥ “እግዚአብሔር ንጹሕ ያደረገውን ንጹሕ ነው፥ ብሉ (73^ሐ) እላለሁ፡፡ እግዚአብሔር ያረከሰው፥ ክንፍና ቅርፊት የሌለው እርኩስ ነው፥ አትብሉት” ¹²⁵ እላለሁ” አለው፡፡ ንጉሡ ለከላሾቹ፥ “(ለዚህስ) የአባቶቻችሁ ምስክር እይደግፋችሁም፡፡ ይኸስ በመጽሐፍ መሆን አለበት” አላቸው፡፡ ዝም አለ፡፡

ደግሞ፥ “ሰባተኛዋን ቀን ያከብራል፤ ዕለተ እሑድን ይሽራል፡፡ መንገድ ሄዶባታል” አሉት፡፡ ንጉሡ ቅዱሱን፥ “እንዲህ ታደርጋለህ?” አለው፡፡ ቅዱሱ እንዲህ ሲል መልስ ሰጠው፡፡

ሰንባታትን አልሸርም፤ ምክንያቱም ሰባተኛዋ ቀን የእግዚአብሔር የዕረፍቱ መታሰቢያ ናት፡፡ ዕለተ እሑድ ቅድስት ትንሣኤው ናት፡፡ (74^ሀ) “መንገድ ሄደ” ለለሚሉት፥ ክርስቶስ እንዳላየኝ የመንፈስ ሥራ ሠርቻለሁ፤ የሥጋ ሥራ አልሠራሁባትም፡፡ ምክንያቱም እነዚህ መነኮሴዎች፥ “ከደብራችን እንድትወጣ በአብ፥ በወልድ፥ በመንፈስ ቅዱስ፥ በክርስቶስ ሥጋና ደም እናምልሃለን” ብለው በእግዚአብሔር ቃል (እሑድ ዕለት) ከማደሪያዬ አባረሩኝ፡፡ ስለዚህ በመጥፎ እንዳልቃወም፥ ስለ ክርስቶስ ብዬ (በእሑድ ቀን) ተሰደድኩ እንጂ ለሥጋዬ አድልፄ አይደለም፡፡ ምክንያቱም እንዲህ እንዲሆን በወንጌል እንዲህ ሲል አዝዟል፡፡ “ከዚች ከተማ ሲያሳድዷችሁ ወደ ሌላዋ ሸሹ፡፡” ¹²⁶ ጌታም አይሁድ ሲያሳድዱት (74^ሐ) በሰንበት ሄዷል፡፡ “ስለ ጽድቅ የሚሰደዱ ብፁዓን ናቸው፤ መንግሥተ ሰማያት የነሱ ናትና” ¹²⁷ ይላል፡፡ ሐዋርያው ጳውሎስም፥ “ወንድሞቻችን ሆይ፥

123. ሬኔ ባሴ አሳትሞታለ፤ René Basset, *Les Apocryphes éthiopiens V. Les prières de la Vierge à Bartos et au Golgotha*, Paris 1895.

124. ሉቃ 1: 47-55፡፡

125. ታዕብዮ ነፍሰየ ለእግዚአብሔር፤ ዘሌ 11: 9-12፤ ዘዳ 14: 9-10፡፡

126. ማቴ 10: 23፡፡

127. ማቴ 5: 10፡፡

በክርስቶስ የደረሰውን ሰድብ ተሸክመን ወደ ውጪ እንወጣ፤ ምክንያቱም እንዲህ ያለው መሥዋዕት እግዚአብሔርን ያስደስተዋልና”¹²⁸ ይላል።

ንጉሡ፦ “ከእንግዲህ ወዲህ (እንዲህ) አታድርግ” አለው። ቅዱሱ፦ “በፊቱኑም የሥጋ ሥራ አልሠራሁም፤ እሁንም አልሠራም። በፊቱኑም የመንፈስ ሥራ ሠርቻለሁ፤ እሁንም አልተውም” አለው።

ፍርድና የግርፌያ ቅጣት

ከዚህ በኋላ፦ ንጉሡ መነኩሴዎቹ እንዲያመሰግኑት ፈለገና እነሱን፦ “በሉፍረዱ” አላቸው። እንዲህ ሲሉ ፍርድ ሰጡ፤ (75^ሀ) “ሞት ይገባዋል፤ ምክንያቱም ሰንበት ሻሪ ነው፤ ለንጉሥም አይታዘዝም፤ ለክብሩም አይሰግድም።” ንጉሡ ግን እንዲገረፍ (ብቻ) ትእዛዝ ሰጠ። እጆቹንና እግሮቹን አስረው ፵፮ ጊዜ ገረፉት። ቅዱሱ ምንም ሳይንቀሳቀስ በትዕግሥት እንደ መጠጥ ጣዕም ተቀበለው፤ እንዲያውም እግዚአብሔርን ያመሰግን ነበረ። ዕለቱ የሐዋርያው የፊልጶስ በዓል፤ ኅዳር ፲፰ ቀን፤ ነበረ።

ቅዱሱ ሲነሣ ንጉሡ፦ “(የደረሰብህ) ሰማዕትነት ይመስልሃልን?” አለው። ቅዱሱ፦ “አዎን፤ በእርግጥ ሰማዕትነት ነው” አለው። ንጉሡ፦ (75^ለ) “እንድትገባበት እሳት ያንድዱልህ” አለው። ቅዱሱ፦ “እኔ (እሳት) እንድታነድ አላዝህም፤ ግን ያመጣኸውን ሁሉ በእምሳኬ ስም ልቀበል እነሆ ዝግጁ ነኝ” አለው። ንጉሡ፦ “ሰማዕትነት ከኔ አታገኝም፤ (ሰማዕት የሚያደርጉህ) ብዙ አረሚዎች ሀገርህ አሉልህ” አለው። ቅዱሱ፦ “ብዙዎች በቅዱሶች ላይ ሰማዕትነት እያመጡ፤ ክርስቶሳውያን ነን ይላሉ” አለው።

“መምህርህ ማነው?”

ንጉሡ ቅዱሱን፦ “(ለመሆኑ) መምህርህ ማነው?” አለው።¹²⁹ ቅዱሱ፦ “እብ፥ ወልድ፥ መንፈስ ቅዱስ” አለ። ንጉሡ፦ “ከዚያስ ቀጥሎ?” አለው። ብዑሱ፦ “ነቢያትና ሐዋርያት” አለው። ንጉሡ፦ “ከነሱ በኋላስ?” አለው። ቅዱሱ፦ (76^ሀ) “በነቢያትና በሐዋርያት ሥርዓት የሚሄደውን ሁሉ ትልቅም ሆነ ትንሽ አለይም፤ ሁሉም መምህሮቼ ናቸው” አለው። ንጉሡ፦ “ከዚያ በኋላስ?” አለው። ብዑሱ እንዲህ ሲል መለሰለት፤ “ከዚህ በኋላማ ሌላ የለኝም፤ ምክንያቱም ሁሉም የሰይጣን ሠራዊት፤ የአጋንንት ማኅበር ናቸው።”

128. ዕብ 13: 13-16።

129. እያንዳንዱ መነኩሴ መምህራ የሚለው ያመነኩሰውን የገዳሙን አበምኔት ነው። ንጉሡም የጠየቀው ይኸንን ለማወቅና መምህሩን ለመውቀስ ነበረ። አባ እስጢፋኖስ ግን መምህራቸውን አይናገሩም። ያልተናገሩት መምህራቸውን በንጉሡ ዘንድ ላለማሳጣት ሳይሆን የመምህራቸውን የአባ ሳሙኤልን መምህርነት ላለመቀበል ነው።

ንጉሡ፡ “መንፈስ ቅዱስ ያንተ የብቻህ ነውን?” አለው። ብፁዑ፡ “የብቻዬ አይደለም፤ መንፈስ ቅዱስ በሕጉ በሚሄዱት ሁሉ ላይ ያድራል” አለው። (ንጉሡ) ይኸንን ሲሰማ ዝም አለ።

ከዚህ በኋላ፡ ቅዱሱ (ሊሄድ ተነሥቶ) ንጉሡን፡ “እነሆ ሰማዕትነቴ ተፈጽሟል፤ ደንና ዋል” አለው። ንጉሡ፡ (76^ላ) “ሁላችሁም ስሙ፤ ሳላሰናብተው ከሄደ ደሙ በራሱ ነው” አለ።

ብፁዑ፡ “ምን እንዲሆን ትፈልጋለህ?” አለው። “ገባኤ አድርጌ አንተ እንዳልከው ሁሉንም በመጻሕፍት ሕግ እስካስተካክል አንድትቆይ” አለው። ቅዱሱ፡ “ሁሉንም በእግዚአብሔር ሕግ የምታስተካክል ከሆነማ አልሄድም፤ እፈጽማለሁ እንጂ፤ ጉደሎ ሰማዕት አይደለሁም” አለው።

ከዚህ በኋላ፡ ንጉሡ መነኩሴዎቹን፡ “ከመሐላና ከእግዚአብሔር ጋራ ኪዳን (ከገባችሁ) በኋላ ወደ ዓለም ለምን ትመለሳላችሁ፤ ስለሚላችሁ አትከራከሩትም እንዴ?” አላቸው። እነሱም፡ “ዓለምን ጥለን የት ልንሄድ? ወይስ በዓየር ላይ እንብረር? (77^ላ) አባቶቻችን ይኸንን ሁሉ (ልማድ) ለተዝካራቸው እንዲሆን አዘጋጅተውልናል፤ እናንተ ንጉሦቻችንም የመሠዊያ ቀንዶች¹³⁰፤ የነፍሳችንና የሥጋችን አባቶች ናችሁ” አሉት። መጽሐፉ፡ “እርስ በርሳቸው ገጸ በረከት ይሰጣሉ”¹³¹ እንዳለው እርስ በርሳቸው ተመሰጋገኑ።

ከጥቂት ጊዜ በኋላ፡ (የክሰሱትን) መነኩሴዎች ወደየሀገራቸው ሰደዳቸው። ቅዱሱ ግን (ሰላሳሰናበተው) እስከ ሁለት ወር ድረስ ታገሠ። ከዚህ በኋላ፡ የደብተራዎቹን አለቆች እንዲህ ሲል ወደ ንጉሡ ዘንድ ላካቸው፡ “አስተካክላለሁ ያልከውን አሳስተካክልክም። እነሆ የወንጌልን ሥርዓት የሚቃወሟችን ሁሉ አሰናበትካቸው። (77^ላ) (ማስተካከል) ካልፈለጋችሁ በሕጋችንና በእጅ ሥራ ድካማችን አንድንኖር አሰናብቱን። በምድርህ ላይ እንደዚህ እንድንኖር ካልፈቀድክ ወደ ምድረ በዳችን ስደደን፤ ለኛ “የሰማይ ወፎችን ተመልከቱ”¹³² ያለው የጌታ ቃል ይበቃናል። ይኸንን ሁሉ ካልፈቀድከና ሌላ ያስብከው ካለህ አሁን ፈጽምልን።”

(የደብተራዎቹ አለቆች) ይኸንን ለንጉሡ ሲነግሩት፡ “በእጄ የሰማዕትነት ሞት ይፈልጋል፤ ግን (አያገኝም) ወደ ደብርህ ተመለስ በሉት” አላቸው። እሰናበቷቸው። ከዚያ፡ ቅዱሱ በጥር ፳፫ ቀን (78^ላ) ከንጉሡ ሰፈር ተነሣና የካቲት ፳፱ ቀን ከማደሪያው ደረሰ።

“አዲስ” የገዳም ኑሮ

ልጆቹ ካወጣላቸው ቀኖና ጋራ ልባቸው በሚዛን ላይ እኩል እስኪሆን ድረስ ኑሯቸው በቃልም በምግባርም ትክክል እንዲሆን ይጉበኛቸው ነበረ። እንዲህም ይላቸው ነበረ፤

130. መዝ 117፡ 27።

131. ራእ 11፡ 10።

132. ማቴ 6፡ 26።

ድኾችን የምትረዱበትን አሁኑኑ በድካማችሁ ላብ ማርኩ፤ ምክንያቱም እንደዚህ መጣር ሁል ጊዜ አይቻልም፤ ጌታ፡ “በዓለም ውስጥ ያለውን ለማድረግ የማይቻልባት ሌሊት ትመጣለች”¹³³ እንዳለው የሚሆንበት ሁኔታ ይመጣል፡፡ እናንተ ይኸንን (የያዛችሁትን) በምትሠሩበት ጊዜ ዓይናችሁን (78^ሳ) በወደፊቱ ላይ አትኩሩ፡፡ ጌታ፡ “እኔን ካሳደዱ እናንተንም ያሳድዷችኋል”¹³⁴ እንዳለው ለማዕትነት እስከሚፈጸም ድረስ ከዚህ መሰደድና መታሰርም ይኖራል፡፡ ደግሞ፡ “ግን እኔ ዓለምን እንዳሸነፍኩ በዚህ እመኑ፤ በርቱም”¹³⁵ ይህቺ ኑሯችሁ እንደዚያን ጊዜዋ የአባቶች መንገድ ናት፡፡ እነሱ የመርከባቸውን ፍጻሜ ያሳረፉበትን ታዩ ዘንድ የልባችሁን ዓይን አንሡ--ወደ ቀድሞው ሳይሆን ወደ ላይኛው እንጂ፡፡ ነቢዩ፡ “ከጌቶች ማእድ ከተቀመጥክ እንተም እንደነሱ ማቅረብ (79^ሀ) እንዳለብህ ዕወቅ”¹³⁶ ያለው ስለዚህ ነው፡፡ ጌታም እንዲህ ሲል ያሰረዳናል፡ “እንዳትሳሳቱና እንዳትደናቀፉ ይኸንን ነግሬያችኋለሁ፤ ከምክራባቸው ያሰወጧችኋል፡፡”¹³⁷

ከዚህ የሕይወት ምንጭ ሲጠጡ የመላእክትን ሕይወት አግኝተው የሥርዓት ውበት በላያቸው ላይ መዓዛዋን አሳዩች፡፡

ከዚህ በኋላ፡ (ተከታዮቹ) ብዙዎች ሆኑ፡፡ ገዳሞቻቸውም በውጪና በውስጥ በበረከት ፍሬ እየሞሉ ከእንድ ወደ ሁለት፡ ከሁለት ወደ ሶስት እጥፍ ሆኑ፡፡ የድካም ላባቸውን ድኾች እንዲካፈሉት ከየአትክልት ቦታቸው (እያመጡ) በቅዱሱና በማንበሩ ሁሉ ፊት በማቅረብ በረከት ለመስጠት ይሽቀዳደሙ ጀመር፡፡ (79^ሳ) ቅዱሱ ያንን በረከት ተቀብሎ ጠዋት ጠዋት ከቺ ሰዓት በኋላ ከጸጥታ ማደሪያው ይመጣና በገዳሙ በራፍ ላይ ለድኾችና ለምስኪኖች ሲያካፍል ይውላል፡፡ ጸሎት ለማሳረግ ካልሆነ በቀር ምንም ሳያቋርጥ እስከ ዘጠኝ ሰዓት ድረስ እንደዚህ ያደርጋል፡፡

ብዙዎች ከበሽታቸው ፈውስ እየፈለጉ ከቅርብና ከሩቅ ሀገሮች ወደሱ ይመጡና ቅዱሱ እጁን ሲያሳርፍባቸው ከተሳሳፈ በሽታቸው እየዳኑ፡ (80^ሀ) “ነፍስና ሥጋን በመርዳት ለሀገራችን ትልቅ መከታ ተገኘ” እያሉ ሁሉም እግዚአብሔርን ያመሰግናሉ፡፡ ከሀገሪቱ ታላላቆችም ብዙዎች ከትምህርቱ ገቡ፡፡ ያ በሁሉም ስም ነገረ ፈጅነት የተሾመው የመነኩሴዎቹ አለቃ ሳይቀር በቅዱሱ ላይ የደረሰውን ሰድብ ለመሸከም እሱም ተደመረ፡፡ በራስ ሽበት (ጊዜ) እዛውንትነት አግኝቶ ከቅዱሱ ጋራ እስራትን፡ ግርፋትን፡ ከሀገር ወደ ሀገር መሰደድን ተካፈለ፡፡

133. ዮሐ 9: 4፡፡

134. ዮሐ 15: 20፡፡

135. ዮሐ 16: 33፡፡

136. የምንክሱና ሥርዓት ሲፈጸም ለመንኳሹ የሚነበብለት ነው፤ Victor Arras, *Pateri-con Aethiopice*, p. 125.

137. ዮሐ 16: 1-2፡፡

ያለ ንጉሥ ፈቃድ “የእስጢፋኖስ ስም ከፍ ከፍ አለ”

ከዚህ በኋላ፡ ንጉሡን፡ “እነሆ ያለ አንተ ፈቃድ (80^ሰ) የእስጢፋኖስ ስም ከፍ ከፍ አለ፤ ህገሮቹ ሁሉ ትምህርቱን ከማድነቅ ገቡ። አሱ ደግሞ አንዳይሰግዱልህ ማሳመፅ ይሟሉ” ብለው እስኪያሳስቡት ድረስ ቅናት በምድር ክቡሮች በሆኑት¹³⁸ ላይ በዛች። በእንደዚህ ያለ አነጋገር ቅዱሱን ለማስገደል ብዙዎች ስሕተት ፈለጉበት።

በዚያን ጊዜ፡ ከዕለታት አንድ (ቀን)፡ ቅዱስ አባታችን ደቀ መዝሙሩን ገብረ ክርስቶስንና ያንን አብሮት የሚከተለውን ወንድም ጠርቶ እንዲህ አላቸው፡

በዚች ሌሊት ትልቅ ሐዘን ወደቀብኝ፡ እስፈሪ እንበሶች እንደማይሆንኩ። ደግሞ ብዙ መነኮሴዎች የማውቃቸው ሰም (81^ህ) የተረፉና ሌሎችም ነበሩ፤ መነኮሴዎቹ እነዚያን እስፈሪ አንበሶች ሲያዩ በጣም ፈሩ፤ ሊቀርቧቸው እልቻሉም። ከፊታቸው እርዝመው ሸሹ። እኔ ግን ቀረብኳቸው። ስላምታ ተሰጣጥተን በማህላችን የፍቅር ስምምነት ተፈጥሮ እንደ አንድ ሆንን፤ ብዙዎች እብረውኝ ሆኑ። ከዚያ ቀጥሎ እነሆ ከእንበሳዎቹ አንዲቷ ከባልደረቦቿ ተለይታ ብቻዋን ስትሄድ አየሁ። በመሄዷ ምክንያት በቀሩትና በ፲ ማህል ትልቅ ሐዘን ወደቀ። እኔም አለቀሰኩ። እናት ከልጆቿ እንደምትለይ መሰለኝ። እንደዚህ (81^ሰ) በሐዘን ላይ እንዳለሁ ነቃሁ። እንባዩ መኝታዬ ላይ ሲወርድ አገኘሁት። ይህ ምልክት ሰላለፈው ይመስላችኋል ወይስ ስለሚመጣው?¹³⁹

ደቀ መዝሙሩ፡ “ስላለፈው ይመስለኛል” አለው። ቅዱሱ አባታችን፡ “ሰለሚመጣው ነው እንጂ ስላለፈው አይደለም” አለ። ቅዱሱ ደግሞ በነገሩ ላይ አከታትሎ እንዲህ አለ፡ “ብዙዎች የዕረፍታቸውን መጨረሻ በቅዱሶች እንደተገለጸላቸው ትሰሙ የለምን? ለኔ ግን እስከ ዛሬ አልነገሩኝም። ነገር ግን ያንን ከመግለጽ የሚበልጥ፥ ሳይገባኝ አግዚአብሔር በቸርነቱ የከፈለኝን የጸጋ ሀብት በኔ ላይ አያለሁ። (82^ህ) መጨረሻዬን ግን አልገለጹልኝም።”

ደግሞ እንዲህ አለ፡ “ሰምን ይመስላችኋል (መጨረሻዬን) ያልገለጹልኝ? ምክንያቱ ብዙ ገድልና ችግር ስለሚጠብቀኝ ነው። ስለዚህ መጨረሻዬን አልነገሩኝም። ግን በዚች ሌሊት ትልቅ ለቅሶ ደረሰብኝ። ወንጌላዊው ዮሐንስ ለደቀ መዝሙሩ ለሞትም ሆነ ለሕይወት አልተገለጠልኝም¹⁴⁰ አንዳለው ለኔም እንደዚሁ ሆኖብኛል፤ ለማንኛውም

138. የምድር ክቡሮች (“ክቡራነ ምድር”) የሚላቸው የእድባራት አበምኔቶችን ነው። አጻጻፉ ዓለምን በመናቅ መነኮሳት ሆነው ሳለ ተመልሰው ምድራውያን መሆናቸውን ሲያሳይባቸው ነው። እዚህ “ምድር” የሚለው ኢትዮጵያን ነው።

139. ካሰፈው አተረጓጎማቸው እንደሚታየው “እስፈሪ አንበሶች” የሚሏቸው ሰይጣን የሚያመጣባቸውን የሰማዕትነት ፈተናዎችን ነው። “የለፈው” የሚለው ከድንቁ በፊት የደረሰባቸውን ፈተና አና 46 ጊዜ የተገረፉትን ሰማዕትነት መሆን አለበት።

140. “ሰብከቱ ለቅዱስ ዮሐንስ”፤ E. A. Wallis Budge, *The Contendings of the Apostles*, vol. I, London 1899, p. 191.

ጸልዩ፤ ምክንያቱም ዘመኑ የገጽል ዘመን ነው። ጌታ፥ ጦርነት፥ ውጊያ፥ የጦርነት ድምፅ ትስማላቸው ብሏልና።”¹⁴¹

ስለ ደብረ ጽዮን ጉባኤ ተጠራ

ከዚህ ነገር በኋላ፥ ብዙ ሳይቆይ (82^ሐ) የትግራይ አገር መነኩሴዎች ሁሉ አክሱም ላይ ተሰብስበው ከቅዱሱ ጋራ በደብረ ጽዮን¹⁴² ጉዳይ እንዲከራከሩ ከንጉሡ ዘንድ መልእክት መጣ። (ይህ የሆነው) እነሱ በፈጠሩት ነገር ለመነታረክ እንጂ የሕግ ትምህርት እንዲያገኙ ፈልገው አልነበረም።

(የንጉሡ) ሎሌ ወደ ቅዱሱ መጥቶ እዚያ ሄዶ በዚህ ጉዳይ ላይ እንዲከራከር የንጉሡን መልእክት ነገረው። ቅዱሱ ይቺ ነገር እነሱ ያወጧት የከላሾቹ ተንኮል እንደሆነች ሰላወቀ፥ ለሎሌው፥ “አልሄድም፤ በከንቱ ነገር ምክንያት ልደክም አልፈልግም፤ የሚፈልጉት የመንፈስ ጉዳይ ከሆነ (83^ሀ) የደብረ ጽዮንን ምስጢር እንዲረዱ የወንጌልን ፈለግ ይከተሉ። የሚፈልጉት የነገር ዋዛ ከሆነ፥ እነሆ ባልደረቦቻቸው ከንጉሡ አዳራሽ በከበረ ልብስ እየተመኩ አሉላቸው። የመንፈስ መንግሥትን ማየት ግን በምግባር እንጂ በነገር አይደለም” አለው።

የንጉሡ መልእክተኛ ሄዶ ይኸንን ለነዚያ ለከላሾቹ፥ ለጉባኤው አለቆች፥ ነገራቸው። በቅዱሱ ላይ ያሰቧት ክፉ ምክር ስለከሸፈባቸው በግም ተቆጡ።

ከዚያ በኋላ፥ ምክር ያዙ፤ አንዳንዶቹ ክስ ለመመሥረት ሎሌውን ተከትለው ወደ ንጉሡ ሄዱ። አንዳንዶቹ (83^ለ) የቅዱሱን ገዳም ለመዝረፍና ልጆቹን ለማሰር ተቃጠሩ። ገዢው የሚፈልገው እንደዚህ እንዲሆን ነውና።

የንጉሥ ጥሪ

ንጉሡ ደግሞ እንደገና ሎሌውን እንዲህ ሲል ወደ ቅዱሱ ላከው፤ “እዚህ ሆነህ ስለ ሃይማኖት ጉዳይ እንድንወያይ ወደኔ ና።” ደግሞ ቅዱሱን በግድ እንዲልከው (በላን) የሸፊን ገዢ አዘዘው።

እነሱ አባታችንን ሲያጣድፉት፥ እነዚያ መነኩሳት ደግሞ ከቅዱሱ ገዳሞች አንዱን ደብር ከበቧትና ድካማቸውን ሁሉ ምንም ሳይተዉ-- ለቀሩበት ኅብስት ያዘጋጁትን ሳይቀር--እንደ ዘላን ዘረፉት።¹⁴³ ልብላቸውንም ገፈፏቸው፤ (84^ሀ) ደበደቧቸው፤ አሰሯቸው። የቅዱሱ ልጆች

141. ማቴ 24: 6፤ ማር 13: 7።

142. ስለ ደብረ ጽዮን መግቢያውን (ገጽ 31) ተመልከት።

143. “አንደ ዘላን ዘረፉት” የሚለው አነጋገር ታሪክ ሊኖረው ይችላል። ንጉሡም አባ እስጢፋኖስን፥ “ሰማዕት የሚያደርጉህ ብዙ አረሚዎች ሀገርህ እሉልህ” ያለውም ከዚህ ጋራ አብሮ ይሄዳል። ምናልባት የኢትዮጵያ ዘላኖች የሰሜን አፍሪካ በርበሮች በግብጽ ገዳማት ላይ ያደርጉት እንደነበረው፤ ገዳማቱን ይዘርፉ፥ መነኩሳቱን ይገድሉ ኖሯል።

ምንም ሳይመልሱላቸው በተኩሎች ማህል አንዳሉ በጎች ሆኑ፤ ብቻ አግዚአብሔርን ያመስግኑ ነበረ። (እግዚአብሔር ዋጋቸውን) በዚህ ዓይነት ከፍሏቸዋልና። አገረ ገዢው ሲሰማ ከንጉሡ ሎሌ ጋራ ወደዚያ ሄደና በግድ አስጣሏቸው። ስለቀሙት (ንብረት) ግን ማንም አልከሰላቸውም፤ የንጉሡን ልብ ዐውቀውታልና።

ከዚያ፥ ጎዳር ፴ ቀን ቅዱሱ ሰመሄድ ተነሣና ጥር ፲ ቀን ከንጉሡ ሰፈር ደረሰ። ያ ሽማግሌ አባ በርተሎሜዎስም አብርት ነበረ። ንጉሡ መምጣታቸውን (84^ሰ) እያወቀ ወደ እሱ ሊያስገባቸው አልፈቀደም። ብቻ ምግብ ሳይሰጡ እንደ እስረኛ በዓይነ ቀራኛ እንዲከታተሏቸው ወታደሮቹን በማህላቸው ስገሰታቸው። በእንደዚህ ያለ አድራጎት ሊበቀላቸው ወድዷል።

ቆይቶ ቆይቶ፥ ሚያዝያ ፳ ቀን ወደሱ አቅራቢያ ጠራቸው፤ ግን ወደ ውስጥ ወደሱ ዘንድ አላስገባቸውም። ንጉሡ የድንኳኑን አለቆች ወደ ቅዱሱ እንዲህ ሲል ላከው፤¹⁴⁴ “ደብረ ጽዮን የለም እንደምትል፥ ደግሞ አረማውያን ከቤተ ክርስቲያን እንደምታስገባ ስማሁ፤ (ሰዎች) ነገሩኝ። ደግሞ በዕንጨት ላይ መሥዋዕት እንደምትሠራ ስማሁ። እውነት ነው ወይስ ውሸት?” ቅዱሱ ለመልእክተኞቹ (85^ሀ) እንዲህ በሉት አላቸው፤

እኔ ደብረ ጽዮን የለም አልልም፤ ልባቸውን ንጹሕ ያደረጉና የክርስቶስን የወንጌል ቀምበር የተሸከሙ ያገኙታል። አረሚ (ከቤተ ክርስቲያን) ስለ ማስገባት ያለውን (እንዲህ አለ) በሉት፤ “አረሚ ቀርቶ በአፋቸው ክርስቲያን ነን የሚሉትን እንኳን በሕገ ፈለግ ካልሄዱ ከምሥዋዓችን እናካፍላቸውም።” “በዕንጨት ላይ መሥዋዕት ትሠራለህ” ስላለው ግን “እዎን፥ (እንዲህ) እንዲሠሩ ወንድሞቼን መክሬያቸዋለሁ፤ ምክንያቱም በዕንጨት ላይ አይሥሩ የሚል ከመጻሕፍቱ ውስጥ አላገኘሁም። ክርስቶስም የተስቀለበት ዕንጨት ነው፤ (85^ሰ) የመስቀሉን ዕንጨት በደሙ ቀድሶታል። ታቦት የሚሆነውም ቅዱስ ሚሮን የሚቀባ ዕንጨት ነው። የፈለገ በወርቅና በብር ይሥራ፤ አልከሰክልኳቸውም (ብሏል)” በሉት።¹⁴⁵

እነዚያ የድንኳኑ አለቆች እንደዚህ ብለው ስንጉሡ ነገሩት። (ንጉሡ) እንደዚህ ሲል ደግሞ እንደገና ላካቸው፤ “ይኸስ ጥሩ ነው፤ ግን ከዚህ በቀር ሌላ እምነት እንደሌለህ በል ማል።”

144. ንጉሡ የሚከላቸውን ዜጋዎች አስመጥቶ መጀመሪያ በቀጥታ አያነጋግራቸውም፤ አጠገቡ ሆነው ሳስ የሚያነጋግራቸው በመልእክተኛ (በቀላጤ ወይም በአፈ ንጉሥ) አማካይነት ነው።

145. የእንጨቱ ጉዳይ እውነት ተነሥቶ ከሆነ “አባ እስጢፋኖስና ተከታዮቻቸው ቅዱስ መስቀልን አያከብሩም” ተብለው የሚከሰሱበትን ለማስተካከል ዕድል ስጥቷቸዋል። ስንጉሥ አንሰግድም ካሉ፤ ዘርአ ያዕቆብ “ለመስቀልና ለሥዕል አንሰግድም ብለዋል” ብሎ ቢከላቸው አይገርምም። Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del negus Zar'a Yā'qob (Mashafa Berhān)*, CSCO, vol. 250/47, Louvain 1964, p. 43. ማክበርና ማምለክ የተለያዩ ናቸው። ታቦት እንዳላቸው ይኸ አነጋገር ያሳያል፤ ግን ስለ አከባባሩ ምን እንደሚሉ የሚታወቅ ነገር የለም። ሆኖም ከመስቀል ጋራ ካመሳሰሉት ስታቦት እንደማይስግዱ መገመት ይቻላል።

ቅዱሱ፡ “ወርቅን ሲጠረጥሩት በእሳት ይፈትኑታል፤ እንደዚህ ሰውንም ሲጠረጥሩት በእግዚአብሔር ቃል በመጸሐፍት ይፈትኑታል፤ ሥራውም ይታወቃል። ወንጌል፡ ዛፍ በፍሬው ይታወቃል¹⁴⁶ (86^ሀ) ይላልና። መሐላ ስለሚለው ግን ብሞት አልምልም፤ ምክንያቱም፡ አዎ ወይም የለም እንድንል እንጂ፡ በሰማይም፡ በምድርም፡ በኢየሩሳሌምም፡ በራሳችንም ወይም በሌላ መሐላ እንጸንምል ወንጌል አዞናል¹⁴⁷ በሉት” አላቸው።

ለንጉሡ እንደዚህ ብለው ነገሩት። ንጉሡ እንደገና ደግሞ እንዲህ ሲል ሳከበት፡ “ይኸም ጥሩ ነው፤ በል እንጸልከው አዎን በል።”

ቅዱሱ እንዲህ አላቸው፡ “ሃይማኖቱ ይህ ነው፤ እብ የወለደ፡ ወልድ የተወለደ፡ መንፈስ ቅዱስ የአብና የወልድ መንፈስ¹⁴⁸ ነው። ለዚህ (ሥላሴ) እስግዳለሁ፤ አመልካለሁም። የምድር ንጉሦች እንዲወዱኝ (86^ለ) ብዬ በዚህ ላይ አልጨምርም፤ ደግሞ የምድር ንጉሦች እንጸይጠሉኝ ብዬ ከዚህ አላጉድልም። እንደ ወንጌል ቃል አዎን፡ አዎን።”

ለንጉሡ እንደዚህ ብለው ነገሩት። አሁን የሚለው ሲያጣ ጊዜ እንደገና እንደበፊቱ እዚያው አስቀመጠው።

ከዚያ በኋላ፡ ጥቂት ቆይቶ አስጠራቸውና ከፊቱ አቆማቸው፤ እንደ (መጽሐፉ) ትእዛዝ፡ “ሰላም ላንተ ይሁን” ብለው ሰላምታ ሰጡት። በዚህ ጊዜ ወታደሮቹ፡ “ስገዱ፡ ስገዱ” እያሉ ጮኹ። ለማስፈራራት እየተጫጫሁና ወዲያና ወዲህ እየተንጎራደዱ እንደዚህ ቆዩ። ንጉሡ ዝም እንዲሉ አዘዘና መንግሥቱን (87^ሀ) ወደሚመለከት ጉዳይ ገባ። ስለጠራቸው ጉዳይ አላነጋገራቸውም። ሲመሽ እንዲመለሱ አዝዞ አሁንም እንደ በፊቱ በዝምታ አስቀመጣቸው።

ቅዱሱ ልጆቹን፡ “ተነሡ ወደ ምድረ በዳችን እንሂድ፤ ሥራችን የንጉሦች ደጅ ጠባቂነት አይደለም” አላቸው። ሊሄዱ ሠኔ ፳ ቀን ተነሡ። ያ ይጠባበቃቸው የነበረው ሎሌ ሮጦ ለጦር ሠራዊቱ አለቃ ነገረው፤ (የጦር ሠራዊቱ አለቃ) ለንጉሡ ነገረው። (ንጉሡ) እንዲያመጣቸው አዘዘው። ወታደሮቹ ሄደው እያባበሉ መለሷቸው።

146. ማቴ 7: 16።

147. ማቴ 5: 34-37።

148. አነጋገሩ አነ አፄ ዘርአ ያዕቆብ ከሚከሷቸው ጋራ አይመሳሰልም። አፄ ዘርአ ያዕቆብ የሚከሷቸው፡ “አብ ከቃሉና ከመንፈሱ ጋራ አለ፤ ወልድም ከቃሉና ከመንፈሱ ጋራ አለ፤ መንፈስ ቅዱስም ከቃሉና ከመንፈሱ ጋራ አለ ይላሉ፤ አንደዚህ የሚሉ ሶስት አምላክ፡ ሶስት መንግሥት፡ ሶስት ግዛት ያለ አድርገው ለያንዳንዱ ቃልና መንፈስ አንጸላቸው እንደ አዳም፡ ሴት፡ ሄኖስ ይማሰላሉ ...” ይላሉ ብሎ ነው፤ Kurt Wendt, *Das Mashafa Milād (Liber Nativitatis) und Mashafa Sellāsē (Liber Trinitatis) des Kaisers Zar'a Yā'qob*, CSCO, vol. 221/41, Louvain 1962, p. 18.

ንጉሡ ከፊቱ እንዲያቆሟቸው አዘዘ። ጳጳሳቱንም¹⁴⁹ ጠርቶ ከሱ ጋራ አስቀመጣቸው። ቅዱሱ ንጉሡን (87^ሐ) እንደለመደው ሰላምታ ሰጠው፤ ያ ቅዱስ ሽማግሌም አብሮት ነበረ። ከዚያ፣ ቅዱሱ ንጉሡን እንዲህ አለው፤

እንደዚህ (ማድረግ) ልክ ነውን? ክመኖሪያችን በምን ምክንያት በግድ ጠራሽን? እዚህ ለንደርለ የዕለት ምግባችንን አልሰጠሽንም። በእጃችን ድካም እንዳንኖርም አላሰናበትክንም። የራስክን ደስታ በማስቀደም የእግዚአብሔርን ፍርድ ለምን ትተዋለህ? መጽሐፉ፦ “ፍርድ የሚጠብቁ ብፁዓን ናቸው”¹⁵⁰ አላለምን? አንተም በእግዚአብሔር ፍርድ ብትገዛ በእግዚአብሔር ፊት ሞገስ ታገኝ ነበረ። ገንዘብ ወዳዶች፦ “ማን እንዳንተ” እያሉ በአድልዎ የሚያመሰግኑን፦ (88^ሀ) የሚያልፍ ምስጋና በማስቀደም የአምላክን ፍርድ እንደዚህ ቸል ካልክ ልክ አይደለም። እነሆ የድህረትን ዋይታ የማይረሳ እውነተኛ ገዢ እግዚአብሔር አለ። ለተገፉ ሁሉ ይፈርዳል።

ንጉሡ ቅዱሱን፦ “አንተ በየትኛው አቅምህ ነው በድፍረት የምትናገረኝ? ጳጳስ ነህ ወይስ ኤጲስ ቆጶስ። እነሱ ቢናገሩኝ እነሆ እዚህ አሉ። የምንሰማውና የምናየው ትዕቢትህ ሰማይና ምድር ያህላል” አለው። ቅዱሱ እንዲህ አለው፤

ደፍሬ ምን ሰደብኩህ? የተናገርኩህ እግዚአብሔር የደነገገውን ሕግ ይገዢ አይደለምን? እንድናገርህ ካልፈለግህ (88^ለ) እዚህ እንድመጣ ለምን ጠራሽኝ? መነኩሴ ትክክሉን የማይናገር ከሆነ እዚህ መምጣቱ ልክ አይደለም። እኔም እውነቱን የማልናገር ቢሆን ኖሮ አልመጣም ነበረ።

ንጉሡ፦ “አልመጣም ብትል አሳንቄ አላመጣህም ነበርን!” አለው። ቅዱሱ፦ “የአበው መጽሐፍ ለመነኩሴ ሞትንና ስቅላትን ተስፋ ከማድረግ የሚበልጥበት የለም¹⁵¹ ያለውን አልሰማህምን? ራሴ እስኪቆረጥ ድረስ በአምላኬ ገይል ተማምኜ ነው እንጂ እኔ በሥጋ ነገር እቃወምሃለሁ ብያለሁን?” አለው።

“ለምንድን ነው ሁል ጊዜ አንተ የምትለኝ?”

ንጉሡ ቅዱሱን፦ “ለምንድን ነው በሰግደት ራስክን ዝቅ የማታደርገው?” አለው። (89^ሀ) ቅዱሱ፦ “ሕጉ የሚያዘን ለእግዚአብሔር እንድንሰግድ እንጂ በውስጡ አንተ እንደምትለው እንድንሰግድ ትእዛዝ የለበትም። ለማንኛውም ክኛ ሰግደት አትፈልግ፤ ጸሎትና ቡራኬ ይበቃሃል” አለው።

ንጉሡ፦ “ለምንድን ነው ሁል ጊዜ አንተ የምትለኝ? አለው። ቅዱሱ፦ “ለምንድን ነው የማልልህ? አንድ ሰው አይደለህም እንዴ?

149. ጳጳሳቱ አባ ሚካኤልና አባ ገብርኤል እንደነበሩ ከላይ በገጽ 93 ስር አይተናል።

150. መዝ 105: 3።

151. Victor Arras, *Patericon Aethiopice*, CSCO, vol. 277/53 (1967), p. 125.

በብሉይም በሐዲስም የተጻፈው እንደዚህ ነው፤ አንድን ሰው እንዳንድ ይናገሩታል፤ እንደ ብዙዎች አይደለም። እንኳን ሰውን እግዚአብሔርንም፤ አንተ አትጣለኝ ጌታ ሆይ፤ (89^ሰ) አምላኬ አንተ ከኔ አትራቅ፤ የመዳኔ አምላክ ጌታ ሆይ¹⁵² አያልን እንደዚህ ነው የምንጠራው” አለው።

ቅጣት

እንዲህ በሚልበት ጊዜ ንጉሡ አፉን እንዲሉት አዘዘና በቁጣ ጮኸ። ቅዱሱን ፊቱን ወደ ላይ አቅንተው ሁለንተናው ደም በደም እስኪሆን ደበደቡት። የንጉሡ የቀኝና የግራ ወታደሮች ሲያዩ ከራሱ እስከ አግሩ በመደብደብ በቅዱሱ ላይ ተረባረቡበት። ንብ ማርን (እንደሚከብ) ከበቡት። ሰውነቱ አልበቃ ሲላቸው ጊዜ የመልኩ ውበት እስኪለወጥ ድረስ ግማሾቹና ግማሾቹ ተራ በተራ ተፈራረቁበት። (90^ሀ) በእሳት የጠበሱት ዕንጨት መሰለ። ከድብደባው አብጠት የተነሣ የጉንጩ ሰፋትና የከንፈሮቹ ሥርዓት (በእብጠት) ከአፍንጫው ጫፍ ጋራ እኩል ሆኑ። ዓይኑም ማየት አልቻለም። ብቻ ደሙ ከድንኳኑ¹⁵³ በር እንደውሐ ይወርድ ነበረ።

ከዚያ፥ ቁጣውን ሲያበርድ፥ ከፊቱ እንዲያስወግዱት ትእዛዝ ሰጠ። ወደ መዝገቦቹ ቤት¹⁵⁴ ወሰዱት። አብረውት ቁመው የነበሩ የቅዱሱ ልጆች ወደሚወሰዱበት ሊከተሉት ፈለጉ። ንጉሡ እነሱንም እያንዳንዳቸውን እየያዙ በጥፊ እንዲመቷቸው አዘዘ።

ሽማግሌውን፥ “በርተሎሜዎስ፥ የቤታችንን (90^ለ) ክብር አያወቅህ እንዴት አንተም እንደዚህ በማዋረድ ላይ ትገኛለህ?” አለው። ሽማግሌው፥ “አዎ፥ እኔም ይኸንን ቅዱስ በማንኛውም ረገድ ልመስለው ወድጃለሁ” አለው። እሱንም በጥፊ እንዲመቱት አዘዘ። “ከመጀመሪያው ጥፊ ኃይለኛነት የተነሣ፥ የኋለኞቹን ልብም አላልኳቸው” ይል ነበረ።

ከዚያ በኋላ፥ ሁሉንም ከሽማግሌው ጋራ እንዲገርፏቸው አዘዘ። ከንጉሡ ታላቅ ቁጣ የተነሣ እነዚያ በቀኝና በግራው ተቀምጠው የነበሩ ቋቋላት መናገር አልቻሉም። ግን ለመገረፍ ካጋደሟቸው በኋላ እንዲተዋቸው አዘዘ። ቅዱሱንም ከወሰዱበት ቦታ አመጡት። (ሲያመጡት) አጉንብሶ ነበረ የሚሄደው፤ ምክንያቱም (91^ሀ) በጢሙ ላይ የወረደው የአፍንጫውና የአፉ

152. መዝ 37: 21-22።

153. በንጉሡ ሰፈር ሁለት ዓይነት ድንኳኖች ነበሩ፤ እንዱ የንጉሡ ችሎት ማስቻያ “ገይመት” ወይም በገድለ አቡነ ዕዝራ አጠራር “ደመና” (ደበና) የሚባለው ሲሆን፥ ሌላው የብሉይ ኪዳንን ሥርዓት ተከትለው የንጉሡን ታቦት የሚያኖሩበት ነው፤ እሱ “ደብተራ” ይባላል። በደብተራው ውስጥ የሚያገለግሉት ካህናት “ካህናተ ደብተራ” (የደብተራው፥ የድንኳኑ ካህናት) ይባላሉ። ካህናተ ደብተራ የንጉሡ ታዛዦች ይሁኑ እንጂ መጻሕፍትን በመመራመር የላቁ ነበሩ። መጀመሪያው እዚያ ደረጃ የሚያደርሳቸው ችሎታቸው ያተረፈላቸው ስም ነው። ዘርአ ያዕቆብ አባ እስጢፋኖስንም ከካህናተ ደብተራ እንዱ ሊያደርጋቸው ፈልጎ ነበረ። ዛሬ የቤተ ክርስቲያን ትምህርት ያላቸው ሰዎች “ደብተራ” የሚባሉበት መሠረቱ ይህ ነው።

154. “ቤተ መዛግብት” (“የመዝገቦች ቤት”) የሚለው እስር ቤቱን ነው።

ደም ሲረጋ እንደ ገመድ ሆኖ ሳይበጠስ ከልብሱ ጋራ ተያይዞ ነበር። ሲመቱት ቆቡን ጥለዋት ስለነበረ ራሱ ራቁቱን ነበር፤ ግን በልብሱ መገናኛ ቁልፍ ተይዛ ተንጠልጥላ ነበረ። ልጆቹ አስተካክሉለት፤ ቆቡን ራሱ ላይ አደረጉለት፤ የደሙንም ገመድ ከጢሙ አስወገዱለት። ዐይኑ ግን ጠፍቶም እንደሁ ወይም እንዳለ ለመረዳት አልቻሉም።

“ቅዱሱ ለልጆቹ እንዲህ አላቸው፤ “አሁን ታዲያ በዚህ ታዝናላችሁን? ይኸ ድብደባ ብቻ ሳይሆን፤ ስለ ክርስቶስ አጥንቱን ሁሉ እንኳን ቢበታተኑትም እንደዚሁ እደስታለሁ። እናንተ ግን (91^ሳ) በእግዚአብሔር ጥኑ። ከናንተ የለዩኝ እንደሆነ እናንተ (ከሌሎቹ) ወንድሞቻችሁ ጋራ ተመካከሩ። ዓለም ሊነጥቃችሁ የማይችለውን እንድታገኙ ለተስፋችሁ ትምህርት ቅድሚያ ስጧት።”

ቅዱሱ በድካምና በሕመም ሆኖ እንደዚህ ሲመክራቸው የንጉሡ ወታደሮች መጡና እንደታዘዙት እያንዳንዳቸውን እየነጠሉ ለወታደሮቹ አለቆች እንዲያስሯቸው ስጧቸው። በሰፈሩ አደባባይ እፋፍ ላይ በእሥራት አስቀመጧቸው።

ከአንድ ሳምንት በኋላ ከእሥራታቸው እንዲፈቱ ንጉሡ ትእዛዝ ሰጠ። ቅዱሱና ሁሉም እርስ በርሳቸው ተገናኙ። (92^ሀ) ንጉሡ ያንን በፊት በዓይኑ ቁራኛ ይዟቸው የነበረውን ሎሌውን አሁንም ደግሞ እንደዚያው እንዲጠብቃቸው አዘዘው።

ብርቱ ሕመም

እንደዚህ በመያዝ ባሉበት ጊዜ እነሆ ቅዱሱ መውጣት መግባት፤ ከመኝታውም መነሣት እስኪያቅተው ድረስ በጠና በሽታ ታመመ። ለማውጣትና ለማግባት ልጆቹ እንደ ሕፃን ይሸከሙት ነበረ፤ ከበሽታው ጥናት የተነሣ ሁል ጊዜ የኢዮብን ደዌ እያነሣ ይጫወት ነበረ። ትዕግሥቱንም በማንኛቸው እግዚአብሔርን እያመሰገነ ይፈጽማት ነበረ። የትንቢቱንም ምስጢሮች ይተረጉማቸው ነገረ። በበሽታ ተኝቶ ሳለ አብረውት ላሉት የመንፈስ ኅብስት (92^ለ) በመቀረስ የደስታ ምግብ ይስጣቸው ነበረ።

አንድ ቀን ቅዱሱ በበሽታው እንዳለ፤ ለአቡነ ገብረ ክርስቶስና አብሮት ላለው ወንድም እንዲህ አላቸው፤ “ይቺ በሽታዬ ክስዎች ተለይቼ በነበርኩበት ጊዜ የደረሰብኝን የጠላት ፈተና ትመስላለች። ምናልባት ይኸ የሰው ድብደባ (ስይጣን) በማታውቀው በኩል እመጣብሃለሁ ያለኝ እንደሆነ እያልኩ እገምታለሁ።”¹⁵⁵ ብዙ ሰዎችም፤ “የድብደባው ደም ተጨምቆ እንደዚህ አሳመመው” ይሉ ነበር።

የንጉሥ ምሕረት

ቅዱሱ በዚህ ሁኔታ እንዳለ፤ ንጉሡ ቅዱሱን ወደሱ እንዲያመጡት ሰዎች ላከ። ተሸክመው አመጡና አጠገቡ አስቀመጡት። (93^ሀ) እንዲህ ሲል

155. ገጽ 69 ላይ ያለውን ተመልከት።

ላከበት፤ “ሰላም ላንተ ይሁን፤ እንደምን አለህ? አንደታመምክ ሰማሁ፤ አሁንም እግዚአብሔር ይማርህ። ባለፈው ጊዜ በተጣላንበት ጉዳይ አትዘን፤ እኔም ያለፈውንም የሚመጣውንም ትቻለሁ።” ቅዱሱ ለላካቸው፡ “ይኸንን ላስታወስህ ለእግዚአብሔር ምስጋና ይድረሰው። በተጨማሪም ትእዛዙን እንድትፈጽም ልብህን ያብራልህ በሉት” አላቸው። ከዚያ በኋላ ንጉሡ አጠገቡ ማደሪያ እንዲሰጡት ትእዛዝ ሰጠ። ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ምግባቸውን እንጀራ ይልክላቸው ጀመረ።

ከገዳማቸው ካመጣቸው አንድ ዓመት ከተፈጸመ በኋላ (93^ሐ) በመልአክት እንዲህ ሲል አሰናበታቸው፡ “ምንኩስናችሁን፤ ጸማችሁን፤ አድባራችሁን፤ እግዚአብሔር ይባርክ። በሰው መመካት እንተ እንዳልከው በእውነት ኃላፊ ነው። እሁንም በእግዚአብሔር ተመኩ። ወደየአድባራችሁ ተመለሱ።”

ቅዱሱን የበሽታው ጣር ለቀቀው፤ ከማደሪያው ለመውጣትና ለመግባት ጥቂት በጥቂት ይንቀሳቀስ ጀመረ። ግን ከዚያን ጊዜ ጀምሮ ስማዕትነቱን አስከፊጸመበት ጊዜ ድረስ አርዝሞ ለመሄድ አልቻለም። መሸከሚያ ወንበር አበጅተውለት በታኅሣሥ ፳፰ ቀን ከንጉሡ ሰፈር ለቀቁና የካቲት ፫ ቀን (94^ሀ) ከማደሪያቸው ደረሱ።

እዲስ ክስ፥ ግርፊያና እስራት

ከጥቂት ጊዜ በኋላ እነዚያ ሰብቀኞች ደግሞ ተበጠበጡ። ንጉሡንም እንዲህ ሲሉ በጠበጡት፡ “እነዚህን እንደዚህ ዝም ካልካቸው ሁሉም የነሱን ፈለግ ይከተሉና ለመንግሥትህ ሥልጣን የሚሰግድ አይኖርም።” ከዚያ በኋላ ንጉሡ ቅዱሱን አባታችንንና ያንን አቡነ በርተሎሜዎስን ከደብሮቻቸው (አውጥተው) ደብረ ማዕዖ ወደሚሏት ህገር እንዲሰዱቸው፤ እርባ እርባ እንዲገርፏቸው አዘዘ። ከዚያ፥ የንጉሡ መልአክተኛ ወደ ቅዱሱ መጣና፡ “ንጉሡ ሰላም ላንተ ይሁን ይልሃል” አለው። ቅዱሱ፡ “የጌታ ሰላም ከሱም ጋራ (94^ሐ) ይሁን” አለው። “ለንጉሡ ስገድ እኮ”¹⁵⁶ አለው። ቅዱሱ፡ “እኔ ለአብ፥ ለወልድ፥ ለመንፈስ ቅዱስ ካልሆነ ለሌላ አልሰግድም” አለው።

መልአክተኛው ቅዱሱን እንዲያስሩት አዘዘ። አንደታዘዙት (አስረው) ከደብሩ አወጡት። ያንንም ቅዱስ ሽማግሌ አስረው እመጡት። ሁለቱን በእንድነት ወደ ደብረ ማዕዖ ወሰዱቸው። ጥር ፳፰ ቀን የአፍሐሮም ዋሻ ወደሚሏት ዋሻ እመጧቸው። የህገሩ ሰው ሁሉ እንዲሰበሰብ አዘዙ። በዚያን ጊዜ እርባ እርባ ገረፏቸውና በማግሥቱ ወደ ተራራው ላይ አወጧቸው። እዚያ በእስራት አኖሯቸው።

ወዲያው የተሻረ እዲስ ምሕረት

(95^ሀ) ከሶስት ወር በኋላ ንጉሡ ሎሌውን እንዲህ ሲል ላከባቸው፤ “እባቶቼ ያቆዩልኝን አልተውም በማለት ይኸንን አደረግሁ፤ አትዘኑብኝ። አሁንም

156. ለንጉሡ የሚሰገደው ከፊቱ ሲቀርቡ ብቻ ሳይሆን ስሙ ሲነሣም (በተለየ ሰላምታና ትእዛዝ ሲልክ) ነው።

ትቻለሁ፤ ምሬያችኋለሁ፤ ውረዱ።” ማስሪያቸውን ፈቱላቸው። ቅዱሳኑ ወደ ጽሑፍቸው¹⁵⁷ ለመመለስ ከዚያ ወረዱ።

ከአክሱም ከተማ ሲደርሱ ደግሞ የንጉሡ ሌላ መልእክተኛ ወደ ቅዱሶቹ መጣና፡ “ንጉሡ ስላም ለናንተ ይሁን ይላችኋል” አላቸው። እንደሚገባ ስላምታ መለሱለት። “ስንዱ እኮ” አላቸው። ቅዱሱ፡ “ይኸ ሁሉ ግርፊያና ስደት የደረሰብን (95^ሰ) በምን ምክንያት ነው? ስለዚህ አይደለምን? እሱ ራሱ ምሬያችኋለሁ ካለ በኋላ አሁን ታዲያ ምን ትፈልጋላችሁ? ታሾፋብናላችሁ ወይስ ስለ እግዚአብሔር ከመሞት እናፈገፍግ ይመስላችኋል? አሁንም ለአብ፡ ለወልድ፡ ለመንፈስ ቅዱስ ካልሆነ አንስግድም” አለው።

ከዚያ፡ መልእክቱን እንዲህ ብሎ ነገረው፤ “እግዚአብሔር ሳያነግሠኝ አልነገሥኩም። አሁንም ይኸንን ነገር ተዉ። አምቢ ካላችሁ ካሁን ወዲህ ደማችሁ በራሳችሁ ላይ ነው።” ቅዱሱ፡ “ደሙስ በእሱ ራስ ላይ ነው፤ ምክንያቱም የሚጣላን ስለ አባቶቹ ሥርዓት እንጂ ስለ እግዚአብሔር ሕግ--(በሕጉ ላይ) ስለ መጨመር (96^ሰ) ወይም (ሕጉን) ስለ ማጉደል-- አይደለም። እሱ ይልቅ ይተው እንደሆነ ይተው። አልተውም ካለ እኛም ስለ አምላካችን ከመሞት ወደ ኋላ አንልም” አለው።

ከዚያ፡ መልእክተኛው አገረ ገዢው ቅዱሶችን እንዲጠብቃቸው፡ የሚጠበቅባቸውን ግዴታ እስኪፈጽሙ ድረስም ወደ ሌላ እንዳይሄዱ እንዳይለቃቸው አድርጎ አስረከበው። እዚያ እስከ ሶስት ዓመት አስቀመጧቸው። የቅዱሱ ልጆች ለነፍሳቸው ኃይል ለማግኘት ሁልጊዜ ይጉበኙት ነበረ፤ እርስ በርሳቸው ይሽቀዳደሙም ነበረ። አንዳንድ ጊዜ (96^ሰ) በልባቸው እንስራ ከሕይወት ምንጭ ቀድተው ይመጣሉ። አንዳንድ ጊዜ ወደዚያ ለመሄድ በእሽቅድድም ይወጡ ነበረ። የበጋው ሙቀት ሳይመጣ በመጸዉ ዘመን አበባ ለመቅሰም ወዲያ ወዲህ ማለትን እንደሚያጣድፉ ንቦች እነሱም እነዚያ አፋቸውን የከፈቱበት¹⁵⁸ (ጠላቶች) ሳይወስዱባቸው ጥቅማቸውን ለመስብስብ ሊያጽናኑት ይጣደፉ ነበረ።

ከዚያ፡ በየተሰደደበት የተሰበኩ ብዙዎች ቅዱሱን አባታችንን ለመከተል ተጨመሩ። ከደጎች ሴቶች መነኮሲቶችም ኃይል አግኝተው በገዳማቸው በቅዱሱ አባታችን ትምህርት ሥርዓት (97^ሰ) የቆሙ ነበሩ።¹⁵⁹ አባታቸውን ለመጉብኘት (ቦታው) ስልጆቹ ቅርብ እንደሆነላቸው፡ ፈለጉንም የሚከተሉ ብዙዎች እንደሆኑ፡ ንጉሡ ባወቀ ጊዜ፡ “እነሆ አገሩን

157. “ጽሑፍ” በዝምታና በጸጥታ ለእግዚአብሔር መጠመድ ነው።

158. መዝ 108፡ 2 ካለው ጋራ ለማያያዝ ነው።

159. ይኸ እነጋገር የሴቶችም የወንዶችም ገዳሞች የአባ እስጢፋኖስ ተከታዮች መሆን እንደጀመሩ ያሳያል። የአባ እስጢፋኖስ ተከታይ የነበሩት የአባ አበከረዙን ገድል የተከተሏቸውን አድባራት ዝርዝር ይሰጣል። ስለ አንዱ ገዳም አበምኔትማ እንዲህ የሚል ተመዝግቧል፡ “ከዚያ፡ በአንድ ቦታ በዚህ ሁኔታ እንዳሉ፡ አንድ አበምኔት ለቅዱሱ እንዲህ ሲል ሳከበት፤ ደብሬን ተረከበኝ/ወስድ፤ እኔንም ስለ እግዚአብሔር ብለህ አንተ ቅበረኝ፤ ባንተ ሥርዓት ስር እንድሆን እፈልጋለሁና።” (እዚህም ገጽ 235) የንጉሡም ስጋት ይኸው ነበረ።

ሁሉ በትምህርቱ ዓይነት መጠጠው” አለ። ከዚያ፥ ካለበት ወደ ሌላ አርቀው አንዲሰዱት አዘዘ። ይዘውት ሲሄዱ በመንገድ ላይ ከአባቂዎቹ አንዱ አገኘውና ቅዱሱን፡ “ለንጉሡ ለምን አትሰግድም?” አለው። ቅዱሱ ሲመልስ፡ “ራሴን ለቅድስት ሥላሴ ስላስገዛሁ ርባዔ¹⁶⁰ አላደርግም” አለው። ያ ሰው ደግሞ፡ “ለንጉሥ ካልሰገድክ (97^ሳ) ታዲያ ከማን ምድር ላይ¹⁶¹ ትኖራለህ?” አለው። ቅዱሱ አንዲህ አለው፡ “ቤተ ክርስቲያን የታነጸችው በቅዱሳን ሐዋርያት ላይ እንጂ በምድር ንጉሦች ላይ አይደለም። ስለዚህ ሞገዶች በማያናውጧት፡ ክርስቶስ በገንባልን ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እኖራለሁ።”

ሰባቂው ይኸንን ሲሰማ በጥድፊያ ሮጦ ከአስተማሪው (ከሰይጣን) መንፈስ የሚገኝ ውሸት ጨምሮ ለንጉሡ ነገረው። ከዚያ፥ ንጉሡ በጠባዩ የሚተባበረውን ወታደሩን ወደ ቅዱሱ ላከው። የቀጣውን ጩኸት አንዲያበርድለትም አዘዘው።

ይህ መልእክተኛ (98^ህ) ብዙ ሠራዊት ያላቸውን የሀገሩን ገዢዎች ሰብስቦ፡ (ሠራዊቱም) የጦር መሣሪያ ታጥቀው፡ በኤጲፋንያ ዕለት፡ በቅድስት ጥምቀት በዓል በትምህርት አደባባይ ተሰብስበው ስለ እስራኤል ልጆች (ከግብጽ) መውጣት የቅድስት ኦሪት መጽሐፍን እያነበቡና ቅዱሱ እንዳስለመደው ሲተረጉሙላቸው መጡ። ያ መልእክተኛ መጥቶ ለአርዳታ የቀጠራቸው አስኪደርሱለት ድረስ የተልእኮውን ክፋት ደብቆ ቅዱሱን በምጽት አነጋገር አነጋገረው።

ከፉዋ ፍላጎቱ ስትገለጽ፡¹⁶² አንድ ሰው ላይተው ሊደባደብ ተነሣ። ቅዱስ አባታችንን (98^ሳ) በንጹሕ መንፈስ ቅባት የጣፈጠ የሕይወቱን ውበት ሳያፍር ጠንካራ ምት መታው። ደግሞም ከሥጋውያንና ከሰይጣናት የመጣ ሕማማት በመሸከም የመነሙን የሰውነቱን አባላት መድረቅ አላሰበም፤ ሁለቱ¹⁶³ ከቅዱሳን ጋራ ለመዋጋት ተባባሪዎች ናቸው።

ያንን ቅዱስ ሽማግሌም ለሞት እስኪቀርብ ድረስ ከመሬት ላይ ወቃው። ሁሉንም ደማቸው ከመሬት ላይ እስኪፈስ ድረስ ነጹ በውድማ ላይ እንደሚወቁ በዘንግ ደበደባቸው። ብዙ ዕንጨት ሰብስበው እሳት አነደዱና

160. “ሥላሴ” አብ፡ ወልድ፡ መንፈስ ቅዱስ ስትሆን፡ “ርባዔ” በሶስቱ እካላት ላይ አራተኛ አካል መጨመር ነው። በአባ እስጢፋኖስ አስተያየት ለንጉሡ ከተሰገደ ንጉሡ ከአብ፡ ከወልድ፡ ከመንፈስ ቅዱስ ጋራ አራተኛው አካል መሆኑ ነው። “ሥላሴ” ማለት “ሶስትነት” ማለት ነው። በግዕዝ እንዳንድ አንደዚህ ያሉ ቃላት (“ሥላሴ”ን ጨምሮ) እንስታይ ጾታ ናቸው። አንግዲህ “ሥላሴ” ቃሉ ነጠላ ቊጥር፡ እንስታይ ጾታ ስለሆነ ለምሳሌ እንደ ቅድስት ማርያም “ቅድስት” (ቅድስት ሥላሴ) እንጂ፡ እንደ ጳውሎስ “ቅዱስ” ወይም እንደ ብዙ ጻድቃን “ቅዱሳን” ማለት ስሕተት ነው። “ሥላሴዎች” ማለትም የሰሕተት ስሕተት ነው።

161. ምድር የንጉሥ ንብረት መሆኗን ዜጋው ሁሉ ተቀብሎታል። አባ እስጢፋኖስም “በምድርህ ላይ እንደዚህ እንድንኖር ካልፈቀድክ ወደ ምድረ በዳችን ስደደን” ማለታቸው በዚሁ እምነት ነው። ንጉሡም ማንንም ከሀገሪ ውጣ ሊል ይችላል።

162. “የመጣበትን ጉዳይ አሳውቆ” ለማለት ነው።

163. ሥጋውያንና ሰይጣኖች።

ቅዱሳኑን እሳት ውስጥ ሊጨምራቸው አስፈራራቸው። ሊገቡ እንደጨከኑ ሲያይ ከለከላቸው። ከዚያ፥ ቅዱሱን በሰደቱ ሁሉ ይሸከሙበት የነበረውን ወምበር (99^ሳ) በእሳት አቃጠለው። የሚተኛበትን ጉዝጓዝም እንደዚሁ አደረገበት።

ደግሞ፥ ባለብዙ ሠራዊት የሆነው አፈ መኰንን ቱልቱላ እያሰነፋ መጣ። መልእክተኛው እንዲረዱት ተጣራ። ደብዳቤዎቹ እስኪደክማቸው ድረስ ቅዱሳኑን እያንዳንዳቸውን በዱላ ደበደቧቸው። ሲመሽ ሁሉንም በአንድነት ሰበሰቡና ቅዱሱን በማነቁ አሰሩት--ሽማግሌውንም እንደዚሁ።

ለፍርድ ቀረቡ

በማግሥቱ እንዲያቀርቧቸው አዘዘ። (ሲቀርቡ) ቅዱሱን አባታችንን፥ “ሰንጉሥ ሰገድ” አለው። ብፁዑ፥ “እምቢ ብየሃለሁ” አለው። ከዚያ፥ በቁጣ (99^ሳ) መሬት ላይ ወረወረው። በበትርና በዱላ ደበደበው። ደግሞ እያንዳንዳቸውን እንዲሰግዱ ግዴታ አመጣባቸው። እነሱም እንዳባታቸው እምቢ ሲሉት ደማቸው እንደትናንቱ እስኪፈስ ድረስ ደበደቧቸው። ሁሉንም ከግንድ ጋራ አሰሯቸው። ከዚያ፥ የቅዱሱን ማደሪያ እሳት ለቀቀበት። የደከሙበትን ሁሉ ወሰዱት፤ ልብላቸውንም ገፈፏቸው።

ከዚያ፥ ጥር ፲፪ ቀን ወለዳቸው። ቅዱሱ መሄድ ሊያቅተው በወምበር ላይ እንዲሸከሙት አደረገ። የካቲት ፳ ቀን የትግራይ ገዢ ዓጸላ በነበረበት ጊዜ ወደሱ አመጡት። ቅዱሳኑን (ንጉሡ) እንዳዘዘ እንዲቀጣቸው መልእክተኛው የንጉሡን መልእክት ነገረው። (100^ሳ) ቅዱሱን ከበሽታው አልጋ አወረዱና በገዢው ፊት አቆሙት። እንዲሰግድ በማሰፈራራት እያዘዙ በሞኝነት ጭቅጭቃቸው አነጋገሩት። ቅዱሱ በሕግ ቃል እንዲህ ሲል መለሰላቸው፤ “ስዎች ለእግዚአብሔር ካልሆነ ለሌላ እንዳይሰግዱ ተጽፏል።”¹⁶⁴

ያ መልእክተኛ የቅዱሱ አነጋገር የለዎች ልብ እንደሚማርክ ሲያይ፥ እንዳይናገር ከለከለው። በጥድፊያ አጋድመው ፲፭ ጊዜ ገረፉት። ከዚያ፥ ቅዱሳኑን ሁሉ ደማቸው እንደ ውሐ እስኪፈስ ድረስ በበትር ደበደቧቸው። በተለየም አቡነ ገብረ ክርስቶስን ለሞት እስኪያደርሱት ድረስ (ደበደቡት)። ነገር ግን (100^ሳ) ለዚች ዜና ዝክር ነጋሪ እንዲሆነን እግዚአብሔር (ከሞት) አነሣልን።

ከዚህ በኋላ፥ ቅዱሱን አንሥተው ከበቅሎ ላይ ጫኑና በአገረ ገዢው አጥር ግቢ ውስጥ ወዲያና ወዲህ አዞሩት። ያም መልእክተኛ፥ “እነሆ ትሕርምትህ ተሻረ” እያለ ያሾፍበት ነበረ። ቅዱሱ ደግሞ የበቅሎውን ልግም ሳይዝ እንዲሁ እጆቹን ወደ ሰማይ ዘርግቶ፥ “ሰይጣን ከነሠራዊቱ ይፈር፤ እኔ ዓለምን ከጃለሁ” ይል ነበረ።

እንዳንዶቹ፥ “እንደዚህ ሆኖ ከሄደ በመንገድ ይሞታል፤ ንጉሡ እንዲያገኘው ከፈለገ እንደበፊቱ ይሸከሙት” (101^ሳ) አሉ። ከበቅሎው

እውረዱትና መሸከሚያ እዘጋጃለት። በቀኙና በግራው ሰንሰለት፥ ባንገቱ ግንቆ አሰሩበት። ለልጆቹ የሞፈሮች እና የቀምበሮች ማንቆ አድርገውባቸው ሁለት ሁለቱን በእንድ ማንቆ አቆራኝተው እያሰጨነቁ ወሰዷቸው። ደግሞ ደማቸውን በመንገድና በገበያ ያፈሱ ነበረ። ከዚህ በኋላ ልጆቹን በእስራት እንዲያቆዩዋቸው እዚያ ባሉት ሠራዊት ውስጥ በታተኟቸው። ቅዱሱን ግን ከሚከተሉት ከ፬ ወንድሞች ጋራ በጥድፊያ ወሰዱት።

በንጉሡ አደባባይ

በየካቲት ፳፭ ቀን ከንጉሡ ሰፈር እደረሷቸው። (101^ላ) የክህነት ልብሱን ቀደዳ እስኪጨምርበት ድረስ ከነቢዩ ምሉጋናን እንደፈለገ እንደዚያ እንደ ቂስ ልጅ¹⁶⁵ በሰማደት እንዲያመሰግነው ወደ ቅዱሱ በሽንገላ እየላከበት ከፊቱ ሳያቆመው ፫ ወር አስቀመጠው። እንደማይታዘዝለት ንጉሡ ሲረዳ፥ ቅጣት የሚያቃልሉበት መዳኒት እላቸው እንደሆነ ብሎ የቅዱሱንና የልጆቹን የእስኬማ ልብስ እንዲፈትሹ ወታደሮቹን እዘዛቸው። ቀበቶዋቸውን ፈቱ፤ ቆባቸውንና የእስኬማቸውን ማረፊያ አወለቁ። (ምንም ነገር ሲያጡ) የሚሉት ጠፋቸው።

(102^ሀ) ከዚያ፥ ንጉሡ ግንቦት ፲፰ ቀን የአደባባይ ሽንገላ ሰበሰበና ቅዱሱን እንዲያቀርቡት አዘዘ። ከልጆቹ ጋራ በእቅጣጫው ፊት ለፊት አቆሙት። ከዚያ፥ ንጉሡ ወደ ቅዱሱ እንዲህ ሲል ላከበት፤ “ይኸ እንደ ባልደረቦችህ እንደ (ሌሎቹ) ሰዎች እላደርግም የምትልበት ትዕቢትህና ትምክሕትህ ምንድን ነው? ይኸንን የቀድሞዎቼስ እላደረጉትምን? እብርሃም ለኤሞር ልጆች ሰግዷል፤¹⁶⁶ ያዕቆብም ለዔሳው።¹⁶⁷ ደግሞ ሌሎች ብዙዎች አድርገውታል። እንተ ልታደርገው የኮራህበት ምክንያት ምንድን ነው?”

ቅዱሱ ለላካቸው እንዲህ በሉት እላቸው፤

ምንድን ነው ይኸ ብዙዎች ሁሉ አድርገውታል በማለት የነገር ድካም? (102^ለ) ከብዙዎች አድራጎት ይልቅ “ሰማይና ምድር ያልፋል፤ ቃሌ ግን አያልፍም”¹⁶⁸ ያለው የእግዚአብሔር ቃል ምስክራ ይበልጣል። ምክንያቱም በመጀመሪያ በኦሪት ለሱ ብቻ ካልሆነ ለሌላ እንዳንሰግድ በቃሉ አዞናል። በሐዲስ ኪዳን ደግሞ በሥራው ግልጽ አድርጎ አሳይቶናል። እንደዚያ አድርገን ፈለጉን እንድንከተል አዝዞናል። አሁንም ለሕግ መገዛት ከቻልክ ለኛም ሳንተም (ሕግ) በወሰነው ይሁኑን። እንደዚህ እንዲሆን ካልፈቀድክ ራሱ ጌታ “አንድ ባሪያ ለሁለት ጌቶች መገዛት አይችልም”¹⁶⁹ ብሏል። እኛ ራሳችንን ለቅድስት ሥላሴ አስገዝተናል። ስለዚህ ለሌላ (103^ሀ) መገዛት እንችልም።

165. የቂስ ልጅ የሚሉት የመጀመሪያውን የእስራኤል ንጉሥ ሳኦልን ነው። ታሪኩ 1 ሳሙ 19፡ 22-24 ላይ አለ።

166. ለኤጢ ልጆች፡ ዘፍ 23፡ 7፤ ኩፋ 17፡ 30።

167. ዘፍ 33፡ 3።

168. ማቴ 5፡ 18፤ ሉቃ 16፡ 17።

169. ማቴ 6፡ 24።

(መልእክተኞቹ) እንደዚህ ብለው ሲነግሩት፥ እንዲገርፉት በቁጣ አዘዘ። የማርያም ንጽሕና አርአያ የሆነችውን አስኬማ ልብሱን¹⁷⁰ ቀደዷት። እጆቹንና አግሮቹን አስሩና ያላንዳች መንቀሳቀስ በትዕግሥት እግዚአብሔርን እያመስገነ ፎ ጊዜ ገረፉት። ልጆቹንም እንደዚሁ ገረፏቸው።

ከትቦ ወደ ኤፋትና ወደ ዓትር ግዙት

ንጉሡ ለሎሌው እንዲህ አለው፤ “እጆቹን ከተባቸው፤ ባሪያህ አይደለሁም ብሎኛልና መግዛቴን አሁን አሳዋለሁ።¹⁷¹ በረጅሙ ከተበው፤ ልጆቹንም እንደዚሁ።” እጆቹን በምላጭ ተለተሏቸው። ሲተለተሏቸው ሥጋ የሌለው ቁዳ እንደሰነጠቁ ሆነ እንጂ ደም ጠብ አላለም። (103^ሳ) የልጆቹንም እጆች ተለተሏቸው።

ከዚያ በኋላ፥ ልጆቹን ከአሱ እንዲለዩዋቸው አዘዘ። ወደ ኤፋት¹⁷² ስደዷቸው፤ ስማዕትነታቸውን እዚያ ፈጸሙ። ቅዱሱን ግን ብቻውን ወደ ዓትር¹⁷³ ስደደው። (እዚያ) እስር ቤት ውስጥ እንዲዘጉበት አዘዘ። ሠኔ መባቻ ላይ ዓትር አደረሱት። እጆቹንና አግሮቹን በአግር ብረቶች አስረው፥ ዋዝርማ በምትባል ከተማ ጭለማ ቤት ውስጥ ዘጉበት።

ቅዱሱን ከዘጉበት በኋላ ንጉሡ በየገዳዎቻቸው ወደሚኖሩት የቅዱሱ ልጆች ዘንድ እንዲህ ሲል ላከባቸው፤ “አነሆ መምህራችሁ እስጢፋኖስ (104^ሀ) የመንግሥታችንን የክብር ሥርዓት ሲሸር ነበረ። አሁንም እናንተ ለቃሌ እንደሚታዘዙት አንደሌሎቹ መነኮሴዎች ለመንግሥቱ ሕግ የምትታዘዙ ከሆነ (አሁን) እንደምትኖሩት ኑሩ። እንደዚህ የማታደርጉ ከሆነ ከሀገሬ ውጡ።”

የንጉሡ መልእክተኛ መጥቶ ለልጆቹ እንዲሁ ብሎ ነገራቸው። እነሱም በአንድ ቃል እንዲህ ሲሉ መለሱለት፤ “አባታችን እስጢፋኖስ ወንጌል እንዳዘዘው ክርስቶስን ተከትሏል፤ እንደዚሁ እኛም አባታችንን እሱ እንዳስተማረን እንከተለዋለን፤ ሌላ ነገር አንፈልግም።”

170. “አስኬማ ልብሰቶ እንተ ይላቲ አርአያ ንጽሕ ዘማርያም” (“የማርያም ንጽሕና አርአያ የሆነችውን የአስኬማ ልብሱን”) የሚለው አነጋገር ትንሽ ግር ይላል። በጎዳግ ቊጥር 24 ስር እንደተገለጠው፥ አስኬማ የሰማይ መላእክት (“መላእክት ዘአርያም”) የንጽሕና ልብስ ምሳሌ ሆኖ ሳለ፥ ደራሲው ያንን ትቶ ድንገት ከማርያም ንጽሕና ጋራ ያመሳሰለው ምናልባት ወይ ራሱ ደራሲው ወይም ቀጂው ስለ ቅድስት ማርያም የነበረውን ውዝግብ የቀነሰ መስሎት “ዘአርያም” (“የሰማይ”) የሚለውን “ዘማርያም” ብሎት ይሆናል። ጥያቄውን ያነግሁት ደቂቀ እስጢፋኖስ የቅድስት ማርያምን ንጽሕና አያምኑም ማለቱ አይደለም፤ ያምናሉ፤ ግን ቦታው “ዘአርያም”ን እንጂ፥ “ዘማርያም”ን መጥቀሻ መስሎ ስላልታየኝ ነው።

171. ባሮች የማን ንብረት እንደሆኑ በሚያሳይ ከትባት ይከተቡ እንደነበረ ያሳያል። የከተቧቸው በ“ዘ” ነው—“የዘርአ ያዕቆብ ባርያ” ለማለት።

172. “ኤፋት” ይፋት ነው። በዚያን ጊዜ ይፋት ዋና የእስላም ግዛት ነበረች። ገዢዎቹ ወላስማ በሚል ስም እስከ ራስ ሃህል ሥላሴ ዘመን ይዘቱ ነበረ።

173. ዓትር ደዋሮ ይባል በነበረው አውራጃ ነበረ። ደዋሮ በኋላ እርሞዎች ሲይዙት አሩሲ (አርሲ) የተባለውን አውራጃ ሳይጨምር አይቀርም። በዚያን ጊዜ የደዋሮ ሕዝብም እስላም ነበረ።

በዚህ ጊዜ፡ እንደታዘዙት ከየገዳሞቻቸው አባረሯቸው። (104^ሐ) የደከሙበትን ሁሉ ነጠቋቸው። የቅዱሱ ልጆች ወደ ምድረ በዳና እግዚአብሔር እንዲጠበቁ ወዳዘጋጀላቸው ቦታዎች ሸሹ፤ የክርስቶስ የዚህ ዓለም ሙሽራ¹⁷⁴ ሕጓ እንደዚሁ ነውና።

እቡነ ገብረ ክርስቶስ ከንጉሡ ፊት

ከዚህ በኋላ፡ ይኸ መልእክተኛ እንደታዘዘው እቡነ ገብረ ክርስቶስን ከእንድ ወንድም ጋራ ይዞ ከንጉሡ ዘንድ እመጣው። ንጉሡ እንዲህ ሲል ላከባቸው “ይኸ የአባታችንን አንተውም የምትሉበት ትዕቢታችሁ ምንድን ነው? ደግሞ ሌሎችን ወደ ትምህርታችን እንለውጣለን ትላላችሁ። እሁንም አባታችሁ ውሻ ነው፤ እናንተም ውሾች፤ ሰይጣን ጋላቢዎች ናችሁ። (105^ሀ) ለምንድን ነው እንደ ሰው ሁሉ የማታደርጉት?”

ቅዱሱ አባታችን እንዲህ ሲል መለሰላቸው፡ “ምክንያቱም እግዚአብሔር ሕጌንና ትእዛዜን ጠብቁ ብሎ ሥርዓት ሰጠን እንጂ፤ እንደ ሰው ሁሉ ጠባይ እንድናደርግ አላዘዘንም። አባታችን እንደዚህ ሕጉን ጠብቋል፤ ተከትሎታልም። እኛም እንደዚሁ ከአባታችን ፈለግ ወደ ቀኝም ሆነ ወደ ግራ ፈቀቅ እንልም።”

ንጉሡ ይኸንን ሲሰማ እንዲገርፏቸው ትእዛዝ ሰጠ። ከገረፏቸው በኋላ ማመስከሪያ (ከሚባለው) ከአለቆች ማኘኪያ¹⁷⁵ ጣሏቸው።

ፖለቲካ እስጢፋኖስ ዕረፍት

አባታችን ቅዱስ እስጢፋኖስ (105^ሐ) እስር ቤት ተዘግቶበት እነሆ ስድስት ጦር ቆየ። ከዚያ፡ በሰባተኛው ወር፡ በታኅሣሥ ፲፰ ቀን ጠባቂዎቹ፡ “ክርስቶስ” ብሎ ሶስት ጊዜ ሲጣራ ሰሙት። ይኸንን ብሎ ዝም አለ። በዚያን ጊዜ የሀገሬው ሰዎች እንዳረፈ እስኪረዱ ድረስ በዚያ ቦታ ትልቅ እስገራሚ ገርማና (የመሬት) መንቀጥቀጥ ሆነ። ከድንጋጤ የተነሣ እዚያ ቅዱሱ ከአለበት ቤት መቅረብ አልቻሉም።

በሕይወት በነበረበት ጊዜ እነዚያን እስላሞች እንዲህ ሲል አዟቸው አበረ። “ሞቴን ሳደርስ አካሌን የሚገንዝ ከክርስቲያኖች ማህል ጌታ እስኪልከ ድረስ ሥጋዬን አትንኩ።” (106^ሀ) እነዚያ ፈልገው አንድ ክርስቲያኖዊ አገኙ። ገብቶ እንዲያየው እቡን ቀጠሩት። ይህ ሰው ከፍቶ ሲገባ እነሆ ቅዱሱን አርፎ ከመሬት ላይ ተጋድሞ አገኘው። የቅዱሱ እጆች ከንፈሮቹንና

174. የክርስቶስ የዚህ ዓለም ሙሽራ ቤተ ክርስቲያን ነች።

175. እንደ ዓለም በቃኝ ሆኖ የፖለቲካ እስረኞች የሚጣሉበት ንድጓዳ ቦታ መሆን አለበት። በገድለ አቡነ አበክረዙጽ በገድለ አቡው ወላጎው ውስጥም ተነሥቷል። እዚያ የቦታዋ ስም ጉንጽ (ጉንጭ) ነው። ከዘርእ ያዕቆብ በፊት የነበሩ ነገሥቶችም የተጠቀሙበት እስር ቤት ይመስላል፤ ስምሳሌ፡ መነኮሳቱ እፄ ዓምደ ጽዮንን በተቃወሙት ጊዜ በቅጣት ሲበታትናቸው እቡነ ፊልጶስን የወሰዷቸው “ሀገረ

ዐይኖቹን በአንድነት ከድነዋቸው ነበረ። እጆቹና እግሮቹ ላይ የነበሩትን የእግር ብረቶች ከአካላቱ ተለይተው ለብቻቸው ሆነው አገኛቸው።¹⁷⁶

ያ ሰው ከታየው ግርማ ፍርሃት የተነሣ እየተንቀጠቀጠ ወጣና የቤቱን በር ዘጋው። መሞቱን ለጠባቂዎቹ ነገራቸው። እነሱም ስለ አቀባበሩ፦ (106^ሰ) እዚያው ወይም ከሌላ ቦታ እንዲቀበር፤ ያዝዝ እንደሆነ ሊጠይቁት ወደ አገረ ገዢው ላኩበት።

የዚያች ሀገር አካባቢ ክርስቲያኖች ሰምተው ሊቀብሩት መጡ። ግን ጠባቂዎቹ የገዢውን ትእዛዝ ስለሚጠብቁ አልፈቀዱላቸውም። ከአንድ ሳምንት በኋላ መልእክተኛው፦ “እዚያው ቅበሩ” የሚል (መልስ ይዞ) መጣ። ቅዱሱ ሰማዕትነቱን ከፈጸመ ጀምሮ አስከሬኑን ለመቅበር እየጓጓ አዘውትሮ የሚመላለስ አንድ ዲያቆን ነበረ። ለዚያ ዲያቆን ሊቀብረው እንደፈለገ እንዲቀብረው ፈቀዱለት። በታኅሣሥ ፳፬ ቀን በሚገባ ገንዘ ከከተማው አንድ ሰዋራ ቦታ ቀበረው። ጸሎቱ፦ በረከቱ (107^ሰ) ልመናው ለዘላለም ከኛ ጋራ ይሁኑ፤ አሜን።

አስከሬኑን ለማፍለስ የተደረገ ሙከራ

ከጥቂት ጊዜ በኋላ የቅዱሱ ልጆች አባታቸው ለማዕትነቱን እንደፈጸመ ሰምተው፦ ይኖሩበት ከነበረው ሀገር በሩጫ ተጣድፈው እዚያች ከተማ መጡ። መቃብሩ የት እንደሆነ ተረዱ። ከዚያ፦ የመጋቢት ፫ ቀን አጥቢያ ላይ ሌሲቱን የቅዱሱን አስከሬን ወሰዱት። ወደ ትግራይ ሲወስዱት ከግድም ሀገር ኬላ እመንገድ ላይ ያዟቸውና ወደ ሀገረ ገዢው ወሰዷቸው። ሀገረ ገዢው በእስራት እንዲያቆዩዋቸው አዘዘ። (107^ሰ) የቅዱሱን አስከሬን ግን ከቤተ ክርስቲያን አስቀመጡት።

አገረ ገዢው ይኸን ነገር፦ የቅዱሱ ልጆች ያባታቸውን አስከሬን ሲወስዱ እንደተገኙ፦ ወደ ንጉሡ ላከ። ንጉሡ ሲሰማ በጣም ተቈጣ። የመምህራቸውን አስከሬን ሲወስዱ የተያዙትንና ሌሎቹንም በፊት ከአባታቸው ጋራ ታስረው በትግራይ ገዢ እጅ የነበሩትን ሁሉ እንዲያመጧቸው አዘዘና ሁሉንም በአንድነት ከፊቱ እንዲያቆሟቸው አዘዘ።

(ከፊቱ ሲቆሙ) እንዲሰግዱለት እያዘዛቸው አባታቸው በተጋደለበት ጉዳይ ይከራከራቸው ጀመረ። እነሱም እንዲህ ሲሉ አምቢ አሉት፤ “እኛ (108^ሰ) ለአብ፦ ለወልድ፦ ለመንፈስ ቅዱስ ካልሆ ለሌላ እንሰግድም። ከአባታችን የተማርነው የእግዚአብሔር ሕግ እንደዚህ ነው። እንደተማርነው እንጂ፤ በዚህ ላይ መጨመር ወይም (ከዚህ) ማጉደል አንችልም።”

ጉንጥ” ነው፤ Stanislas Kur, *Actes de Samuel de Dabra Wagag*, CSCO, vol. 287/57 (1968), p. 10. “ጉንጥ” “ጉንጽ” መሆኑ አያጠራጥርም። ምሳሌው ግልጽ ይመስለኛል፤ ከብቶች የበሉትን ከሆዳቸው እያመጡ በጉንጫቸው ይዘው እንደሚያኝኩ፦ የመኳንንቱም ቅጣት እዚያ ጎድጓዳ ቦታ ተጥሎ መታሸት/መታኘክ ነው።

176. ለቅዱስ ጴጥሮስ የሆነውን ተእምር ያስታውስናል፤ የሐ ሥራ 12፡ 7።

እሺ ማሰኘት ሲያቅተው አንዲገርፏቸው አዘዘ። ደማቸው እንደ ውሐ ከመሬት ላይ እስኪወርድ ድረስ ገረፏቸው። ከዚያ በኋላ እያንዳንዳቸውን (ነጣጥለው) ወደ እስላሞች ከተሞች እንዲበታተኗቸውና በእስራት ጭንቅ እንዲያስቃዩዋቸው ትእዛዝ ሰጠ። ወታደሮቹ እንዳዘዛቸው አደረጉ።¹⁷⁷ የቅዱሱን እስከሬን ግን እንዲቀብሩት አዘዘ። በጥቅምት ፳፪ ቀን፡ ልጆቹ (108^ሳ) (አስከሬኑን) ከንትር ባወጡት በስምንተኛው ወር፡ እግድም ሀገር ቤተ ክርስቲያን ቀበሩት።

ከዚያ በኋላ፡ ንጉሡ የቅዱሱን ልጆች ከሚገኙበት ቦታ ሁሉ እንዲሰበሰቡለት ለወታደሮቹ ትእዛዝ ሰጥቶ ወደ ትግራይ አገሮችና ወደ ሌሎች ሀገሮችም ሁሉ ላከ። ወታደሮቹ እንዳዘዛቸው (እየያዙ) ያመጡለት ጀመረ። ንጉሡም በየጊዜው በማስቃየት ደከመ። ማሸነፍ ሲያቅተው ጊዜ በዚህ (ሰማዕትነቱን) በፈጸመ በክርስቶስ መልእክተኛ፡ በእባ እስጢፋኖስ ላይ እንዲህ ሲል ተቆጣ፡ “የትምህርቱ ስብከት እንደዚህ መሠረት ያዘች እኮ!”

ከመቃብሩ ፊውስ ማግኘት አስቆጣ

ደግሞ መቃብሩን የጉበኙ በሸተኞች ፊውስ (109^ህ) እንደሚያገኙ ተሰማ። በዚህ ሁሉ ምክንያት፡ የቅዱሱን እስከሬን ከመቃብር አውጥተው ወደሱ እንዲያመጡት እስኪያዝ ድረስ ልቡ ተቃጠለ፤ በቁጣ አረረ። ሰማዕትነቱን ከፈጸመ ከሁለት ዓመት በኋላ፡ ጥር ፪ ቀን ከመቃብር አውጥተው ወደ ንጉሡ ወሰዱት። እዚያ ወስደው ከሰፈሩ አጠገብ ካለው ቤተ ክርስቲያን እስቀመጡት። የመገንዣውን ልብስ ሲገልጡት አስከሬኑን ከቀድሞው ሳይለወጥ አገኙት። ገና በዚያን ጊዜ የሞተ ይመስላል።

177. በሕዝብ ዘንድም ከዚህ በታች ያለውን ዓዋጅ እንዳወጀ የራሱ መጽሐፍ ይመስክራል፡ “በሁለት መንገድ ድንግል የሆነች የማርያም ምእመናን የሆናችሁ ሕዝብ ክርስቲያን ሆይ፡ ስለ ደቂቀ እስጢፋ እንዲህ እሳችኋለሁ፡ እነሱን (በእንግድነት) የተቀበለ፡ ከነሱ ጋራ ምንም ነገር የሠራ፡ በቤቱ፡ በቤተ ክርስቲያኑ፡ በርስቱ ያስቀመጣቸው፡ ሹም ከሆነ ይሻር፤ ቤቱም ገንዘቡም በሞላ ይዘረፍ፤ ርስቱ ለባዳ ይሁን። ሊቃነ ካህናትና ንቡራነ እድ፡ የቤተ ክርስቲያን ሹሞች ሁሉ፡ መነኮሴዎችም ሕዝብም እነሱን ደብቀው ከተገኙ፡ የነሱ ግብር እበሮች ሆነዋልና ቅጣታቸው (ከዚህ) የባስ ይሁን። ሹመታቸው፡ የቤታቸው ንብረት በሞላ፡ ርስታቸውም ለሌላ ሰው ይሁን። እነዚህ ደቂቀ እስጢፋ በእርግጥ በሁለት መንገድ ድንግል ለሆነች ሰማርያምና ለእንድ ልጇ መስቀል ለመስገድ እምቢ ያሉ አይሁድ ናቸው። የሚገባቸው ቅጣት ሞት ነው። ያገኛቸው ክፉ ቅጣት ይቅጣቸው፤ ሆኖም ቃላቸውን እንድንሰማና እንዲፈረድባቸው ከችሎታችን ያምጧቸው እንጂ መግደልስ አይግደሏቸው። ለእስጢፋ ስላምታ ሲሰጥ የተገኘ ሰውም ቅጣቱ ደቂቀ እስጢፋን እንደተቀበሏቸው ይሁን”፤ Conti Rossini and L. Ricci, *Il libro della luce del negus Zar 'a Yā 'qob (Mashafa Berhān)*, CSCO, vol. 261/51, p. 48.

ሬሳቸው እስላም አገር እንዲቃጠል ትእዛዝ መጣ

ከ፫ ወር በኋላ ደግሞ፥ ንጉሡ ወደ ደዋሮ ምድር ጸክራ ወደምትባል ከተማ እንዲወስዱት እዘዘ። (109^ሰ) ምክንያቱም እዚያ የዓደል ገዢ የሆነ የእስላሞች መቃብር ስላለና (የዓደሉ ገዢ) ንጉሡን ይቃወመውና በሥጋ ልማድ እርስ በርሳቸው ይዋጉ ስለነበር ነው። ይኸ የክርስቶስ መልእክተኛ የሆነ አባታችን ቅዱስ እስጢፋኖስ ግን ዓለምን የሚቃወማት፥ “የምድር ዳርቾች ሁሉ አስተውለው ወደ እግዚአብሔር ይመለሱ፤ የሕዝቦች አገሮች ሁሉ ከሱ ፊት ይሰገዱ፤ መንግሥት የእግዚአብሔር ናትና”¹⁷⁸ ተብሎ እንደተጻፈው ለክርስቶስ መንግሥት ምስክር በመሆን በሃይማኖት ሰይፍ ነበረ። ንጉሡ በዚህ ተቆጥቶ እንደዚህ ያለውን የክርስቶስ መልእክተኛ (110^ሰ) ከሚበላሸው ከዚያ፥ ከሌቦች መልእክተኛ ጋራ አስተካከለው።

በአንድ (ልጅ) የሕማማት (ሰሞን) የቅዱሱን ሥጋ እዚያ ወስደው የጌታ ለቅለት ዕለት፥ የፋሲካ ዓርብ ከጸክራ እመጡት። በማግሥቱ በሰባተኛይቱ ዕለት በፋሲካ ዋዜማ፥ ሚያዝያ ፲፫ ቀን የሀገሩ ሰዎች በንጉሡ ትእዛዝ እዚያ እስላሞች መቃብር ዘንድ ተሰበሰቡ። መልእክተኛው የቅዱሱን አስከሬን ከፊታቸው አስቀመጠና የንጉሡን መልእክት እንዲህ ሲል ነገራቸው፡ “ይህ ሰው ከሐዲ ነው፤ አገሩን ሁሉ ወደ ትምህርቱ ሲያስክድ ነበረ። ጠባዩ ሁሉ እንደዚህ እስላም ነው። ስሙ (110^ሰ) እስጢፋኖስ ነው። አሁንም በድኑን ውሰዱና በእሳት አቃጥሉት።”

ቅዱሱ ሰማዕትነቱን ከፈጸመ ጀምሮ እስከዚያች ዕለት ሁለት ዓመት ከ፬ ወር ሆኖ ነበረ። ብዙ እንጨት አምጥተው በአስከሬኑ ላይ እሳት አነደዱበት። በማንደድ ደከሙ፤ እስኪመሽ ድረስ እንደዚሁ ዋሉበት። ከዚያ በኋላ ብዙ ድንጋይ ሰብስበው ከመሩበትና በዚህ ሁኔታ ተውት። ጸሎቱና በረከቱ ለዘላለም ከኛ ጋራ ይሁኑ። አሜን።

የደቂቀ እስጢፋኖስ አዲስ ስደት

ከዚህ በኋላ፥ ንጉሡ ደግሞ የቅዱሱን ልጆች (ኑሯቸውን) እስኪያጠብባቸው (111^ሰ) ድረስ በግዛቱ አንድም ላለማስተረፍ ፈልጎ ሊያወቃያቸው በነይል ተነሣ። እነዚያን ዘመኖች እንደ ሌሊት (ጨለማ) አደረጋቸው። ግን “ሌሊቱ እንደ ቀን ብርሃን ነው፤ በጭለማ መጠን ብርሃኗም ያንኑ ያህል ነው”¹⁷⁹ ተብሎ እንደተጻፈው ክርስቶስ በብርሃኑ ምስጢር ረዳቸው።

ከቀጣቸው በኋላ ጦርነትና ግዛት መምጫ ወደሆነው የመንግሥቱ ምሥራቃዊ ወደሆነው ወደ እስላሞች ሀገሮች ይበትናቸው ጀመር። እዚያ በእሥራት፥ በግንድና በማነቆ (እያቆራኙ) ያሰጩቋቸው ነበረ። ደግሞ በማራቆት ሲቀልዱባቸው የእስኬማ ልብሳቸውን እየገፈፉ፥ (111^ሰ) አባራ በላያቸው ላይ እያበኑ፥ የራስ ጠጉራቸውን ሲላጩ እየነጩ፥ ያለምንም

178. መዝ 21: 27-28።

179. ?።

ምሕረት በበትር እየደበደቡ፤ ደግሞ በጦር ጫፍ አካላቸውን እየጓጉጡ፤ በእንደዚህ ያለ ሁኔታ ሲያሠቃዩዋቸው ብዙዎቹ ስማዕተኝነታቸውን ፈጸሙ።

እቡነ ገብረ ክርስቶስ እግሮቹ ፫ ዓመት ታስረው ተሠቃይቶ መጋቢት ፪ ቀን ስማዕተኝነቱን ፈጸመ። የጸሎቱ በረከት፤ የሱም የወንድሞቹም ሁሉ፤ ለዘላለም ከኛ ጋራ ይሁኑ፤ አሜን።

አስከሬኑን ከመቃብር አውጥተው ደበቁት

(112^ሀ) የቅዱሱን ሥጋ ካቃጠሉ (ከብዙ) ዓመቶችና ዘመኖች በኋላ፤ እግዚአብሔር (የተረፉ) ወንድሞችን ጠርቷቸው እዚያ ቅዱሱን ካቃጠሉበት ቦታ መጡ። ድንጋዮቹን ቢያነሡ፤ እግዚአብሔር ፈለጉን ለሚከተሉ መመኪያ እንዲሆናቸው የመጋረድ ምስጢሩን ለማሳየት የቅዱሱን ዐዕሞች ከአስኬማውና ከመግነገርያው ልብስ ጋራ ገለጸላቸው። ከዚያ በኋላ፤ ሠኔ ኻያ አምስት ቀን ወስደው እግዚአብሔር ከፈቀደበት ቦታ ደበቁት።¹⁸⁰ የዚህ ተጋዳይ እቡነ አስጢፋኖስ ጸሎት፤ ልመናው፤ የእርዳታው ጸጋ ከኛ ጋራ (112^ለ) ለዘላለም ይኑሩ፤ አሜን።

(ይኸንን ገድል) የጻፈውን፤ የአስጻፈውን፤ ያነበበውን፤ ቃሎቹን በእምነት የሰማውን እግዚአብሔር በአንድነት ለዘላለም ይማረን፤ አሜን። ይቅር በሉኝ፤ ባርኩኝ።

180. የሙሴን አስከሬን ፍጻሜ ያስታውሰናል። ሁሉንም የሚቀብሯቸው ከአልታወቀ ቦታ ነው።